

Katarina Suhonen

NUORTEN KATUVÄKIVALTA

Nuorten pahoinpitely- ja ryöstörikokset sekä niihin yhteydessä olevat riskitekijät

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2023

TIIVISTELMÄ

Katarina Suhonen: Nuorten katuväkivalta - Nuorten pahoinpitely- ja ryöstörikokset sekä niihin yhteydessä olevat riskitekijät
Pro Gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Sosiaalipsykologia
Marraskuu 2023

Nuorten tekemistä pahoinpitely- ja ryöstörikoksista on uutisoitu Suomessa runsaasti viimeisten vuosien aikana. Yleisesti katuväkivallalla tarkoitetaan fyysistä voimankäyttöä julkisissa tiloissa, kaduilla tai muilla avoimilla alueilla yksittäisten henkilöiden tai ryhmien toimesta. Tämän tutkielman tavoitteena on tarkastella, mitkä riskitekijät ovat yhteydessä nuorten katuväkivaltaan. Tutkimuskysymyksenä on, millaiset yksilöön, perheeseen ja ympäristöön liittyvät tekijät ovat yhteydessä nuorten katuväkivaltaan.

Nuorten katuväkivalta on ilmiönä Suomessa ajankohtainen. Katuväkivaltaan on liitetty tässä tutkielmassa nuorten tekemät pahoinpitely- ja ryöstörikokset sekä aseiden, kepin, mailan tai veitsen kantaminen yleisellä tai julkisella paikalla. Tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä tarkastellaan nuorisoriikollisuutta ja nuorten keskuudessa esiintyvää väkivaltaa ja katuväkivaltaa ilmiönä. Lisäksi tutkielmassa tarkastellaan sellaisia nuorten rikollisuuteen liittyviä riskitekijöitä yksilöllisestä, perheellisestä ja ympäristöllisestä näkökulmasta, joita on havaittu aiempien tutkimuksien kautta.

Tutkimuksen määrällisissä analyyseissä käytetään menetelminä keskiarvovertailua, ristiintaulukointia ja logistista regressioanalyysia. Tutkimusaineistona käytetään neljännen Kansainvälisen nuorisoriikollisuuskyselyn (engl. International Self-Report Delinquency Study; ISRD4) aineistoa, joka kerättiin Helsingissä ja Turussa keväällä 2022. Kohderyhmänä ovat olleet pääasiassa 13–17-vuotiaat nuoret. Tutkielmaa varten on tutkimusaineistosta valittu muuttajat liittyen katuväkivaltaan ja rikollisuutta aiheuttaviin riskitekijöihin. Ristiintaulukointeja käytetään analysoimaan valittujen muuttajien kahdenvälisiä yhteyksiä. Monimuuttuja-analyyseissä tarkastellaan logistisen regressioanalyysin avulla sitä, miten valitut muuttajat ovat yhteydessä katuväkivaltaan silloin, kun muut mallissa mukana olevat tekijät otetaan huomioon. Logistiseen regressioanalyysiin valittiin ristiintaulukoinnin perusteella olevat tilastollisesti merkitsevät muuttajat.

Tutkimuksessa havaittiin, että sukupuoli ja nuoren kaveripiirissä tapahtuva rikollisuus olivat vahvimmin yhteydessä tehdä katuväkivaltaa. Sukupuolen osalta pojat syyllistyivät todennäköisemmin katuväkivaltarikoksiin kuin tytöt. Korkean rikollisuuden alueilla asuminen ja rikollinen kouluympäristö ovat yhteydessä siihen, että nuori tekee katuväkivaltaa. Tutkimuksessa havaittiin, että ne nuoret, joilla pettymyksen aiheuttaminen omille vanhemmilleen ei tunnu pahalta, tekee todennäköisemmin katuväkivaltaa. Vanhempien tietoisuus nuoren vapaaajan viettämisestä on negatiivisesti yhteydessä katuväkivaltaan. Mitä enemmän vanhemmat ovat tietoisia siitä, mitä nuori tekee, missä ja kenen kanssa hän liikkuu, sitä vähemmän nuori tekee katuväkivaltaa. Tutkimus vahvistaa, että monet eri tekijät ovat yhteydessä nuorten katuväkivallan tekemiseen, mutta voimakkaimmin nuoret ovat alttiita ympäristöstä aiheutuville tekijöille.

Avainsanat: nuorisoriikollisuus, nuoret, katuväkivalta, väkivalta, riskitekijät, logistinen regressioanalyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

ABSTRACT

Katarina Suhonen: Street violence among young people - Assault and robbery among young people and associated risk factors

Master's Thesis

Tampere University

Social Psychology

November 2023

Assault and robbery committed by young people have been widely reported in Finland in recent years. Street violence is generally defined as the physical use of force in public spaces, streets or other open areas by individuals or groups. The aim of this thesis is to examine the risk factors associated with street violence among young people. The research question is which individual, family and environmental factors are associated with street violence among young people.

Street violence among young people is a topical phenomenon in Finland. In this thesis, street violence is associated with assault and robbery committed by young people and with carrying a weapon, stick, club or knife in public places. The theoretical framework of the thesis examines juvenile delinquency and street violence among young people as a phenomenon. In addition, the thesis examines the risk factors associated with juvenile delinquency from an individual, family, and environmental perspective, which have been identified through previous research.

The quantitative analyses of the study use mean comparison, cross tabulation, and logistic regression analysis. The data used are from the fourth International Self-Report Delinquency Study (ISRD4), which was collected in Helsinki and Turku in spring 2022, mainly from young people aged 13-17. For this study, variables related to street violence and risk factors for delinquency have been selected from the survey data. Risk-stratification is used to analyse the two-way associations between the selected variables. Multivariate analysis uses logistic regression analysis to examine how the selected variables are related to street violence when other factors included in the model are taken into account. Statistically significant variables were selected for logistic regression analysis based on cross tabulation.

The study found that gender and a young person's peer crime were most strongly associated with street violence. In terms of gender, boys were more likely than girls to commit street violence offences. Living in high-crime areas and having a delinquent school environment are associated with young people committing street violence. The study found that young people who do not feel bad about disappointing their parents are more likely to commit street violence. Parental awareness of a young person's leisure activities is negatively associated with street violence. The more parents are aware of what a young person is doing, where they are and with whom, the less likely the young person is to commit street violence. The research confirms that many different factors are associated with street violence by young people, but that young people are most vulnerable to environmental factors.

Keywords: juvenile crime, juveniles, street violence, violence, risk factors, logistic regression analysis

The originality of thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	NUORTEN VÄKIVALTARIKOLLISUUS	3
	2.1 Nuorten väkivallan ja katuväkivallan tunnuspiirteitä	6
	2.2 Tunnettuja riskitekijöitä ja niihin liittyviä teoreettisia näkökulmia	8
	2.2.1 Yksilölliset tekijät	9
	2.2.2 Perhetekijät	11
	2.2.3 Ympäristötekijät	13
3	NUORTEN VÄKIVALTARIKOLLISUUS SUOMESSA	16
	3.1 Nuoret ja väkivalta rikoslaissa	16
	3.1.1 Pahoinpitelyrikokset	17
	3.1.2 Ryöstörikokset	18
	3.1.3 Vaarallisen esineen hallussapidosta	21
	3.2 Nuoria koskevat väkivaltarikosepäilyt	22
	3.3 Nuorten väkivaltarikosten piirteitä Suomessa	31
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	34
	4.1 Tutkimuskysymys	34
5	TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT	35
	5.1 Aineisto	35
	5.2 Analyysiprosessi ja muuttujat	37
	5.2.1 Selitettävät muuttujat	37
	5.2.2 Selittävät muuttujat	38
	5.3 Menetelmät	42
	5.3.1 T-testi	43
	5.3.2 Ristiintaulukointi	44
	5.3.3 Logistinen regressioanalyysi	45
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	48
	6.1 Vastajien taustatiedot	48
	6.2 Keskiarvovertailu (t-testi)	52
	6.3 Ristiintaulukoinnin tulokset	53
	6.4 Regressioanalyysin tulokset	59
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	64
	LÄHTEET	72
	LUETTELO KUVIOISTA JA TAULUKOISTA	86

1 JOHDANTO

2020-luvulla uutisotsikoista on voinut lukea alaikäisten tekemistä väkivalta- ja ryöstörikoksista. Helsingin Sanomissa uutisoitiin 14.10.2022, että poliisin tietoon tulee pääkaupunkiseudulla poikkeuksellisen paljon alaikäisten tekemiä julkisella paikalla tehtyjä rikoksia, ja että Itä-Uudenmaan poliisissa muun muassa ryöstörikokset ovat nousseet 15–17-vuotiaiden keskuudessa neljänneksi yleisimmäksi rikokseksi kevään 2022 jälkeen (Kantola, 2022). Ilmiössä on ollut havaittavissa myös se, että rikosten tapahtumaa kuvataan ja kuvamateriaalia julkaistaan muiden nähtäväksi erilaisilla sosiaalisen median alustoilla (Hämäläinen ym., 2023; Jokinen, 2023; Reinboth, 2021; Lapinkangas, 2022; Mattila, 2022).

Tässä tutkimuksessa käytän termiä katuväkivalta. Selvitän, mitkä riskitekijät ovat yhteydessä nuorten katuväkivaltaan. Yleisesti katuväkivallalla tarkoitetaan fyysistä voimankäyttöä julkisissa tiloissa, kaduilla tai muilla avoimilla alueilla yksittäisten henkilöiden tai ryhmien toimesta. Fyysisen voiman käyttö voi johtaa myös henkilön loukkaantumiseen tai kuolemaan. Määritelmänä katuväkivalta on melko laaja, ja se voi sisältää rikosten eri muotoja, kuten esimerkiksi pahoinpitelyt ja ryöstöt. (Sanchez, 2019; DiClemente & Sionean, 2023.) Tässä tutkimuksessa nuorten katuväkivallalla tarkoitetaan nuorten pahoinpitely- ja ryöstörikoksia sekä aseiden, kepin, mailan tai veitsen kantamista yleisellä tai julkisella paikalla.

Syitä nuorten katuväkivaltaan voi olla useita. Rikoksentekijä voi tavoitella toiminnallaan esimerkiksi rahaa, kosta tai arvostusta, vaikka syyt rikosalttiuteen voivat olla muualla (Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää & Danielsson, 2018, s. 27–28). Tämän tutkimuksen tutkimuskysymyksenä on *Millaiset yksilöön, perheeseen ja ympäristöön liittyvät tekijät ovat yhteydessä nuorten katuväkivaltaan*. Tutkimuskysymyksellä pyritään selvittämään erilaisia riskitekijöitä siihen, mitkä nuoren elämässä vaikuttavat asiat tai tekijät voivat lisätä riskiä tehdä katuväkivaltarikoksia. Aihe on yhteiskunnallisesti tärkeä ja ajankohtainen niin viranomaistasolla kuin muilla yhteiskunnan osa-alueilla, joissa ollaan aktiivisesti tekemisissä nuorten kanssa.

Rikollisuuden riskitekijöitä on tutkittu erilaisista näkökulmista. Nuorten rikoskäyttäytymistä on tutkittu esimerkiksi nuorisorikollisuuskyselyjen kautta (Kaakinen & Näsi, 2021a). Rikoksia tekevä nuori on voi ajautua huonoon seuraan sekä rikos- ja syrjäytymiskiarteeseen, jos nuoren

tilanteeseen ei puututa (Moffitt, 1993b; Kivivuori, 2009; Silverthorn & Frick, 1999; Honkatukia & Kivivuori, 2006, s. 1). Nuorten katuväkivaltaan liittyvien rikosten riskitekijöiden tutkiminen on tärkeää, jotta yhteiskunnan eri instituutioissa voidaan kohdistaa tukitoimia esimerkiksi yksilöille, perheille tai kouluille nuorten tekemien rikosten ennaltaehkäisyä varten.

Käytän tässä tutkimuksessa aineistona neljännen Kansainvälisen nuorisoriikollisuuskyselyn (International Self-Report Delinquency Study, ISRD4) vuonna 2022 kerättyä Suomen aineistoa. Kohderyhmänä ovat olleet pääasiassa 13–17-vuotiaat nuoret. ISRD4 on kansainvälisesti vertailtava tutkimus lasten ja nuorten rikosten rikoksista ja uhriksi joutumisesta. ISRD on toteutettu neljä kertaa vuodesta 1991 alkaen (Kivivuori, Salmi, Aaltonen & Elonheimo, 2014). Suomi on ollut mukana jokaisella aineistonkeruukerralla. Tuoreen tutkimusaineiston käyttö antaa ajantasalla olevaa tietoa nuorten rikoskäyttäytymisestä.

Vaikka nuorisoriikollisuus on viime vuosikymmeninä vähentynyt, nuorien keskuudessa voi esiintyä alaryhmiä, joissa rikoskäyttäytyminen kehittyy negatiiviseen suuntaan (Danielsson, 2022; McCarthy, 2020). Tarkastelemalla katuväkivallan mahdollisia riskitekijöitä voidaan havaita, näkyykö kyseisissä rikosmuodoissa tietynlaista yhteiskunnallista tai kulttuurista ilmiötä tai muutosta nuorten keskuudessa. Lisäksi voidaan pyrkiä selvittämään, onko rikollinen toiminta yhteydessä nuorten käyttäytymiseen tai johonkin muuhun merkitykseen, esimerkiksi henkiseen tai fyysiseen pahoinvointiin. Nuorella iällä alkava rikoskäyttäytyminen jatkuu yleensä myös myöhemmälle iälle (DeLisi & Piquero, 2011). Riskitekijöitä selvittämällä voidaan pyrkiä myös ennalta estämään rikosten uusiutumista tai mahdollista rikoskierteen syntymistä. Esimerkiksi suuri osa aikuisista tapariikollisista on jo nuoruudessaan oireillut rikoskäyttäytymisellä (Moffitt, 1993a; Pekala, ym., 2021).

Yleisesti nuorten aikuisten kohdalla väkivaltariikollisuus on laskenut. Väkivaltariikollisuuden määrät ovat kuitenkin kasvaneet alaikäisten osalta. (Danielsson, 2022.) Yhteiskunnallisesti nuorisoriikollisuuden ja katuväkivallan tutkiminen on ajankohtaista, sillä muun muassa pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu 20.6.2023 nuorisoriikollisuudesta ja sen torjunnasta (Valtioneuvosto, 2023). Suomessa tutkimuksia nuorten katuväkivallan riskitekijöistä ei toistaiseksi ole tehty. Tutkimus Suomessa tapahtuvasta nuorten katuväkivallasta on uutta, ja ennen kaikkea ajankohtaista.

2 NUORTEN VÄKIVALTARIKOLLISUUS

Ihmiset ovat yhä enemmän "oman kehityksensä vaikuttajia" (Cote & Levine, 2016, s. 59). Nuoren elämänkulkua muokkaa yhteiskunta sekä kulttuuri, mihin vaikuttaa muun muassa yhteiskunnallisen normit, sosiaaliset asemat ja eri ikävaiheille tulkitsemalla annettavat merkitykset. Nuorten tekemiä rikoksia voidaan pitää nuoruuteen kuuluvana, ja sitä jopa voidaan ihailla. Mikäli rikoksia tekevän nuoren tilanteeseen ei kuitenkaan puututa, voi nuori olla vaarassa ajautua huonoon seuraan sekä syrjäytymis- ja rikoskierteeseen. (Moffitt, 1993b; Kivivuori, 2009; Silverthorn & Frick, 1999; Honkatukia & Kivivuori, 2006.)

Nuorisoriikollisuuden piirteenä esiintyy yleensä se, että rikollisuus on enemmänkin monimuotoista kuin erikoistunutta tietynlaisiin rikoksiin. Vasta aikuisiällä erikoistuminen tiettyihin rikoslajeihin tai rikoksiin lisääntyy. (Blumstein, Cohen, Das, & Moitra, 1988.) Yleensä nuorilla rikosten motiivit ovat monimuotoisempia kuin aikuisilla. Aikuisilla motiivit painottuvat enemmän materiaalisen hyödyn saamiseen (Elonheimo, 2010, s. 22–23). Lisäksi aikuisrikollisuuteen verrattuna nuorisoriikollisuus on useammin ryhmäkäyttäytymistä (Erickson, 1971). Nuorten väkivaltarikollisuudelle on myös ominaista, että pojat tekevät rikoksia huomattavasti todennäköisemmin kuin tytöt (Loeber & Farrington, 1998; Moffitt, ym., 2001).

Kriminologiassa puhutaan *rikoskäyttäytymisestä*, jolla tarkoitetaan yhteisöjen sääntöjen tai normien tahallista rikkomista, mikä herättää muissa yhteisön jäsenissä paheksuntaa. Käsitys siitä, mitkä teot luokitellaan rikolliseksi, riippuvat eri tekijöistä. Näitä tekijöitä ovat muun muassa kulttuuri, paikka ja aika. (Fuller, 1942.) Muun muassa Moffitt (1993a) on jakanut rikoskäyttäytymisen läpi elämänkaaren kestävään (life-course persistent) sekä nuoruuteen rajoittuvaan (adolescence limited) rikollisuuteen. *Nuorisoriikollisuudella* tarkoitetaan rikollista käyttäytymistä, johon syyllistyy henkilöt, jotka ovat alle 18-vuotiaita (Miller, 2009). Eri tieteenalat kuvaavat nuorisoriikollisuutta eri termein. Termien käyttöön vaikuttaa se, minkä ikäinen lapsi tai nuori on kyseessä, koska antisosiaalinen käytös näyttäytyy eri tavalla eri ikävaiheissa (Elonheimo, 2010, s. 13.)

Nuorten tekemiä rikoksia ja nuorisoriikollisuutta on tutkittu laajasti. Pääasiassa rikollisuus on yleisintä 15–19-vuotiaana (Farrington, 2003, s. 223). Rikoskäyttäytyminen nuoruusiässä on

niin yleistä, että sitä voidaan pitää enemmänkin normaalina kuin poikkeavana käytöksenä (Moffitt, 1993b, s. 692). Suomessa rikosten tekemisen ikähuippu saavutetaan noin 18–20-vuotiaana. Moni nuori lopettaa rikosten tekemisen tullessaan vanhemmaksi ja hyvin harva on rikosaktiivinen aikuisiässä (Brown, 2005; Elonheimo, ym., 2014.) Rikosaktiivisen ikähuipun jälkeä rikoskäyttäytyminen alkaa vähentyä. Myös rikosten uhriksi joutuminen noudattaa samantyylistä ikä-rikoskäyrää, sillä nuoret joutuvat yleisimmin rikoksen uhreiksi. (Kivivuori ym., 2018, s. 114–115.) Monesta rikoksen tekijästä tulee uhreja, mutta useasta uhrista ei kuitenkaan tule rikoksen tekijöitä (Haikkola, ym., 2019; Jennings, Piquero, & Reingle, 2012 s. 16–26). Kuten jo aiemmin todettiin, rikollisuuden ikähuippu saavutetaan jo nuorella iällä. Tanska laski vuonna 2010 rikosoikeudellisen vastuun alaikärajaan 14 vuotta täyttäneisiin lapsiin, mutta nosti sen takaisin vuonna 2012. Rikosoikeudellisen vastuun alaikärajan alentamisen ei havaittu vähentävän nuorisoriikollisuutta. Alaikärajan alentaminen vaikutti jopa siihen, että nuoret syyllistyivät todennäköisemmin uusintarikoksiin. (Damm, Larsen, Nielsen & Simonsen, 2017.)

Yksi kriminologian keskeisimmistä havainnoista on ollut rikollisuuden määrän väheneminen 1990-luvun alusta alkaen. Tätä ilmiötä on kutsuttu *crime dropiksi*. Etenkin omaisuus- ja henkirikokset ovat vähentyneet osana länsimaista kehitystä. Nuorisoriikollisuus on vähentynyt 1990-luvulta alkaen pääsääntöisesti aina 2010-luvun alkupuolelle asti. Tämän jälkeen kehitys on tasaantunut, mutta kääntynyt uudelleen selvään laskuun vuosien 2012 ja 2016 välillä. (Kivivuori, ym., 2018, s. 137–143; Salmi, 2012; Näsi, 2016.) Lisäksi nuorten tekemien varkausrikosten ja väkivallan tekojen esiintyvyys on laskenut vuosien 1995 ja 2020 välillä (Kaakinen, 2021). Syitä rikollisuuden vähenemiseen on kriminologisessa tutkimuksessa esitetty kolmen eri syyn kautta. Nämä ovat historiallinen itsekontrolliteoria, rikosentorjuntavaikutus ja taloudelliskulttuurisen murroksen hypoteesi (Kivivuori, ym., 2018, s. 137–143). Etenkin lievempien ja kertaluonteisten rikosten tekeminen nuorten osalta on vähentynyt (McCarthy, 2020). Crime dropista huolimatta vuodesta 2015 alkaen alaikäisten, ja etenkin alle 15-vuotiaiden, rikosepäilyt ovat olleet kasvussa. Rikollisuuskehityksen syitä tämänkaltaiseen ilmiöön voivat olla muun muassa lainsäädännölliset muutokset tai ilmoitusalltiuden lisääntyminen. (Rikander, Sutela & Rikander, 2023.)

Rikosten tekeminen on kehittyneissä maissa vaikeampaa ja vähemmän houkuttelevampaa kuin ennen (Farrell, Tseloni, Mailley & Tilley, 2011). Nuorisoriikollisuuden vähenemisestä huolimatta rikoksia tekevien nuorten osalta on havaittu tapahtuvan kasautumista tietyille rikoksia tekeville henkilöille (Elonheimo, ym., 2009; McCarthy, 2020; Sivertsson, ym., 2021; Pitkänen,

Aaltonen, Suonpää, Heiskanen & Martikainen, 2022). Etenkin tytöillä kasautuminen on vahvempaa kuin pojilla, koska tyttöjen osuus rikoskäyttäytymisessä on pienempi. Nuorisirikollisuuden kasautumiseen vaikuttavat rikosten tekomäärät ja yleisyys, mutta myös rikoslajikohtaiset muutokset ja ylipäättään kasautumisen määrittely. (Pitkänen, ym., 2022.) Kasautumisesta voidaan puhua myös silloin, kun rikoksiin osallistuneiden osuus laskee mutta tekojen määrä tekijää kohden kasvaa tai säilyy samankaltaisena (Sivertsson, ym., 2021; Kaakinen & Näsi, 2021b).

Nuorisokulttuurissa ystävyysuhteet ja ryhmään kuulumisen ulottuvuus ovat keskeisiä rikollisuuden selittäjiä nuorten omissa tulkinnoissa (Honkatukia & Suurpää, 2007, 83–86). Ajanvietto rikollisten kavereiden kanssa, vertaisrikollisuus tai sellaisen koulun käyminen, jossa esiintyy paljon rikollisuutta ovat yhteydessä rikolliseen toimintaan (Lowe, Ellonen, Miller, & Peltonen, 2022; Pedersen, 2014; Farrington & Welch, 2006; Yan & Augustine, 2023). Yleensä nuoret tekevätkin rikoksia ryhmässä (Warr, 1996).

Nuorten tekemien väkivaltarikosten taustalla voi olla hyvinkin monia eri syitä. Osa haluaa hyötyä teosta taloudellisesti, mutta osalla teon motiivina on vaikuttaa omaa statustaan nostattavasti (Lyytikäinen, 2022). Väkivaltarikoksissa muun muassa koston on havaittu olevan yleinen motiivi, ja tämä on yleisempää etenkin tytöillä (Lowe, ym., 2022). Nuorten rikoskäyttäytymistä on selitetty muun muassa oppimisteorian (Sutherland, 1947), sosiaalisen kontrollin teorian (Hirschi, 1969; 2002), paineteorian (Agnew, 2006) ja itsekontrolliteorian (Gottfredson ja Hirschi, 1990) kautta. Teorioita käsittelem tarkemmin luvussa 2.2.

Nuorten tekemiin rikoksiin on havaittu olevan yhteydessä muun muassa sosioekonominen asema (SES, socioeconomic status). Sosioekonomisen aseman mittaamiseksi ei ole olemassa yhtä yhteistä mittaria, vaan sen mittaaminen vaihtelee tutkimuskohtaisesti (Galloway & Skardhamar, 2010). Yleisesti SES kuvaa sosiaalista luokkaa, jolla voidaan mitata koulutusta, tuloja sekä ammattia (Aaltonen, 2013). Muun muassa koulutus, tulot, työttömyyden pituus ja ammattipohjainen yhteiskuntaluokka ovat osoittaneet selvästi SES-gradientin osallistumisen etenkin väkivaltarikollisten ja omaisuusrikollisten osalta (Aaltonen, 2013). On havaittu, että alemmasta taustasta tulevat nuoret syyllistyvät todennäköisemmin törkeisiin pahoinpitelyihin ja ryöstöihin kuin keskiluokkaisista taustoista tulevat nuoret (Elliott, Huizinga & Menard, 1989).

Myös kulttuurilla ja erilaisilla yhteiskunnallisilla tapahtumilla on vaikutusta nuorisorikollisuuteen. Nuorten väkivalta on liitetty muun muassa yksilöiden, perheiden ja sosiaalisten ryhmien syrjäytymiseen sekä päätymiseen yhteiskunnan mahdollisuuksien ja rakenteiden ulkopuolelle. Tällöin rikollinen toiminta ja sen tuomat verkostot vastaavat yksilöiden tarpeisiin, joita taas yhteiskunnan instituutiot eivät tyydytä. (Wood & Alleyne, 2010; Vigil, 2002.) Yhteiskunnalliset olosuhteet vaikuttavat nuorten elämään ja osa heistä tekevät rikoksia sen mukaan. Tämän takia nuorisorikollisuuden syitä, kehitystä ja niihin liittyviä toimenpiteitä on tarkasteltu myös siitä näkökulmasta. (Honkatukia & Kivivuori, 2006, s. 7.) Esimerkiksi koronaviruspandemian aikana nuorten arki ja sosiaalinen elämä keskittyi kotiin ja muutamaan lähimpään ihmissuhteeseen. Tämän seuraukset näkyvät mielenterveyden ja psyykkisen hyvinvoinnin heikentymisenä ainakin osalla nuoria (Kekkonen, ym., 2022, s. 25.)

2.1 Nuorten väkivallan ja katuväkivallan tunnuspiirteitä

Väkivallalla tarkoitetaan kontrollin, vallan tai fyysisen voiman tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista niin, että se kohdistuu toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään, ja että se johtaa tai voi johtaa psyykkisen tai fyysisen vamman syntymiseen tai kehityksen häiriintymiseen (Bildjuschkin, ym., 2020; Krug, Mercy, Dahlberg & Zwi, 2002). Väkivallan määritelmässä korostetaan sitä, että henkilön tai ryhmän on pyrittävä käyttämään valtaa tai voimaa tekijää tai tekijöitä vastaan, jotta teko luokitellaan väkivaltaiseksi. Tällä tavoin väkivalta erotetaan vahingoista ja vammoista, jotka johtuvat tahattomista toimista ja tapahtumista. Fyysisen voimankäytön lisäksi määritelmässä on kiinnitetty huomiota uhattuun tai tosiasiallisen vallan käyttöön. Väkivaltaa voi myös esiintyä henkisenä. (Krug, Mercy, Dahlberg & Zwi, 2002.) Aggressiivisuuden käsite liittyy väkivaltaan. Kaikki aggressiivisuus ei kuitenkaan ole väkivaltaa, vaikka väkivalta on aggressiivisuutta. Aggressiivisuus määritellään käyttäytymiseksi, joka kohdistuu toiseen henkilöön ja jonka tarkoituksena on aiheuttaa vahinkoa tai kärsimystä. (Anderson & Bushman, 2002, s. 28–29.)

Tässä tutkielmassa käytetään termiä katuväkivalta. Nuorten katuväkivallalla tarkoitetaan tässä nuorten tekemiä väkivaltaisia yhteenottoja ja väkivaltaisia katuryöstöjä. Katuväkivalta ymmärretään väkivaltana, jota nuorista koostuvat ryhmät harjoittavat julkisella paikalla (Sperber, 2013, s. 14). Katuväkivalta sisältää usein väkivalta- tai omaisuusrikollisuutta. Iäkkäät

kansalaiset pelkäävät eniten kadulla tapahtuvaa rikollisuutta, vaikka kokevat sitä vähiten. Toisaalta taas nuoret miehet kokevat kyseistä rikosmuotoa todennäköisemmin. (Sanchez, 2019.)

Eräs katuväkivaltaan liittyvä ilmiö on roadman-alakulttuuri, jossa sille tyypillisiä rikoksia ovat ryöstörikokset, pahoinpitelyrikokset, huumausainerikokset, laittomat uhkaukset ja kiristysrikokset sekä varustautuminen teräaseella ja tietynlainen valmius sen käyttöön (Pehkonen & Penttinen, 2022). Tässä tutkielmassa katuväkivalta sisältää myös yksin tehtyjä tekoja. Lisäksi tarkastellut teot ovat nimenomaan katuväkivallalle tyypillisiä, vaikka mukana on myös muualla kuin julkisella paikalla tapahtuneita tekoja.

Katukulttuuriin osallistuvat yksilöt noudattavat epävirallisia sääntöjä, jotka ohjaavat käyttäytymisvalintoja ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa ja erityisesti konflikteissa. Näitä sääntöjä noudattavat käyttäytyvät tavalla, joka herättää kunnioitusta, mikä auttaa heitä rakentamaan asemaa tai sosiaalista pääomaa kadulla. (Brezina, Agnew, Cullen & Wright, 2004.) Kunnioitus liittyy kovuuteen tai kykyyn puolustaa itseään fyysisessä yhteenotossa. Väkivaltaisen maineen kehittäminen on yksi tapa rakentaa sosiaalista pääomaa, ansaita kunnioitusta ja ehkäistä väkivaltaista uhriksi joutumista (Brookman, Bennett, Hochstetler, & Copes, 2011).

Nuorten katuväkivalta ja katujengiytyminen on syytä erottaa toisistaan. Nuorten keskuudessa lisääntyneet väkivalta- ja ryöstöepäilyt eivät aina ole katujengien tekemiä (Hämäläinen, ym., 2023). Kyseisten rikosten tekijät ovat alaikäisiä nuoria eivätkä rikollisjengien jäseniä, sillä rikoksia tekevä nuorisoryhmä ei välttämättä toteuta katujengin määritelmää (Kaakinen & Nuotio, 2022; Hämäläinen, ym., 2023). Katujengitoiminta taas nähdään tietynlaisena järjestäytyneen rikollisuuden muotona. Muun muassa Thrasher (1927) esitteli jengikulttuurin käsitteellä "jengin säännöstö", joka on ryhmässä laadittujen virallisten sekä epävirallisten käyttäytymissääntöjen järjestelmä. Jengin jäseniä kontrolloi ryhmän mielipiteen voima, ja sen jäsenet noudattavat ryhmän odotuksia saadakseen tai säilyttääkseen asemansa (Thrasher, 1927). Katujengimääritelmää voidaan tarkentaa seuraavanlaisesti: 1) toiminta on pysyvää vähintään kuukausien ajan, ja jatkuu osallistujien vaihtuvuudesta huolimatta, 2) toiminta on katupainotteista, jossa aikaa vietetään usein kaduilla, ostosalueilla, puistoissa tai autoissa eli kodin, työpaikan ja koulun ulkopuolella, 3) nuorten iät vaihtelevat keskimääräisesti teini-ikäisistä parikymmppisiin henkilöihin, 4) toiminta on laitonta, jolla tarkoitetaan yleensä rikollista käyttäytymistä, eikä pelkästään häiritsevää käyttäytymistä, 5) identiteetti liittyy ryhmään, eikä yksilölliseen minäkuvaan (Medina, 2010, s. 568–569).

Suomen poliisin määritelmän mukaan katujengeiksi kohdistuu tiettyihin kaupunginosiin leimautuvat ryhmät, joiden keskuudesta on voitu tunnistaa johtohahmoja ja hierarkiaa. Ryhmät tuovat edustamiaan kaupunginosia esiin sosiaalisessa mediassa ja ryhmien käytössä voi olla tietyn kaupunginosan nimeen tai postinumeroon perustuvia tunnuksia. Katujengiläisistä suurella osalla on maahanmuuttajatausta ensimmäisessä tai toisessa polvessa. (poliisi.fi, 2023.) Esimerkiksi Ruotsissa on havaittu katujengitoiminnassa se, että ne muodostuvat pitkälti toisen sukupolven maahanmuuttajista, kun taas toinen osa uusnatsijengeistä. Tukholmassa katujengi-ryhmät koostuvat pääasiassa alle 25-vuotiaista jäsenistä sekä teini-ikäisistä. Lisäksi ryhmät ovat rakenteeltaan noin 10–40 henkilön muodostamia ryhmiä. (Covey, 2010, s. 96.) Tanskassa taas on havaittu, että riskitekijöinä katujengijäsenyyteen ovat muun muassa miessukupuoli ja maahanmuuttajataustaisuus (Pedersen, 2014).

2.2 Tunnettuja riskitekijöitä ja niihin liittyviä teoreettisia näkökulmia

Käsittelen tässä luvussa rikollisuuden eri riskitekijöitä (risk factors), joita on aiemmissa tutkimuksissa voitu havaita. Riskitekijät määritellään ominaisuuksiksi, jotka edeltävät tiettyä lopputulosta, ovat muokattavissa, ja manipuloitaessa vaikuttavat kyseisen lopputuloksen todennäköisyyteen (Kazdin, ym., 1997; Kraemer, 1997). Termiä ”riskitekijä” on käytetty ensisijaisesti viittaamaan olosuhteisiin, jotka liittyvät haitallisten, ennustamattomien tai vahingollisten ilmiöiden todennäköisten tulosten lisääntymiseen (Tanner-Smith, Wilson & Lipsey, 2013). Pääasiassa riskitekijöillä tarkoitetaan kielteisiä vaikutuksia yksilön tai yhteisön elämässä. Riskitekijät voivat lisätä uhriksi joutumista tai rikollisuuden esiintymistä sekä lisätä myös todennäköisyyttä siihen, että yksilöt osallistuvat rikoksen tekemiseen. Riskitekijöiden lisäksi rikollisuudessa voidaan tutkia myös suojatekijöitä. Suojatekijät (protective factors) ovat taas myönteisiä vaikutuksia, jotka voivat parantaa yksilöiden elämää tai yhteisön turvallisuutta. Nämä voivat vähentää todennäköisyyttä siihen, että yksilöt joutuvat rikosten uhreiksi tai osallistuvat rikosten tekemiseen. (Farrington, Loeber & Ttofi, 2012; Government of Canada, 2023.)

Väkivallan riskitekijöillä tarkoitetaan muuttujia, jotka ennustavat väkivallan todennäköisyyttä. Riskitekijä on mitattava ennen väkivallan tapahtumista, jolloin voidaan määrittää, onko riskitekijä väkivallan mahdollinen syy tai sen ennustaja. Tämän takia tarvitaan validiteetin maksimoimiseksi pitkittäisseurantatutkimuksia, jotka ovat suuria ja useiden satojen henkilöiden

yhteisöotoksia. (Farrington, 2007, s. 19.) Farrington (1998, s. 423–424) on listannut todennäköisimmiksi nuoren väkivaltaiseen käytökseen ennustaviksi riskitekijöiksi seuraavat tekijät: (1) biologiset tekijät, (2) psykologiset tai persoonallisuuteen vaikuttavat tekijät (matala älykkyys, impulsiivisuus), (3) perhetekijät (kova kuri, heikko valvonta, rikkonainen perhe, väkivaltaiset vanhemmat), (4) matalan sosioekonomisen aseman, (5) ikätovereiden rikollisuuden ja (6) huonon asuinympäristön. Nuoren väkivaltaiseen käytökseen ennustavat riskitekijät selittävät, miksi väkivaltapotentiaali kehittyy pitkällä aikavälillä. Tilannekohtaiset tekijät vaikuttavat taas siihen, miksi tämä potentiaali muuttuu käytännössä. (Farrington, 1998, s. 424.)

Rikollisuuteen ajautuvia riskitekijöitä on luokiteltu erilaisiin kategorioihin. Rikollisuutta selittävässä teorioissa voidaan ottaa huomioon yksilökohtaiset, sosiaaliset, tilannekohtaiset sekä yhteiskunnalliseen tilanteeseen liittyvät tekijät. Yksilötason selittävien tekijöihin voidaan mukaan lukea yksilön ikä, sukupuoli ja perimä. Sosiaalsiin tekijöihin voidaan lukea muun muassa ihmissuhteet, sosiaalinen status, elämänpiiri ja yksilön saama tuki. (Braithwaite, 1981; Green, 1970; Haikkola, Hästbacka & Pekkarinen, 2019, s. 17.) Farrington ja Welch (2008) jakavat lasten nuorten rikollisuuden tekijät riski- ja suojaaviin tekijöihin. Jaan riskitekijät tässä luvussa, ja myöhemmin tutkimuksessa, yksilöllisiin tekijöihin, perhetekijöihin sekä ympäristötekijöihin. Käsittelen eri osioissa erilaisia mahdollisia riskitekijöitä, jotka perustuvat tieteelliseen kirjallisuuteen ja aiempiin tutkimuksiin liittyen.

2.2.1 Yksilölliset tekijät

Rikollisuus on yhdistetty erilaisiin yksilötason tekijöihin. Näitä ovat erityisesti päihteiden väärinkäyttö, aggressiivisuus, impulsiivisuus ja hyperaktiivisuus. Lisäksi yksilön itsekontrollin puute, alhainen prososiaalisuus ja psykopatia on yhdistetty yksilöllisiin tekijöihin tarkasteltaessa rikollisuutta. Psykiatrisia häiriöitä rikollisuuteen liittyen ovat ADHD, erilaiset käyttöhäiriöt, antisosiaalinen persoonallisuushäiriö sekä päihde- ja psykoottiset häiriöt. (Farrington & Welch, 2006; Miles & Carey, 1997; Elonheimo, 2010, s. 23.) Yksilöllisiin tekijöihin voidaan mukaan lukea myös vähäinen älykkyysosamäärä ja saavutukset, persoonallisuus sekä temperamentti ja empatiakyky (Beaver & Wright, 2011; Farrington & Welch, 2006; Mariano, Pino, Peretti, Valenti & Mazza, 2017).

Nuorten väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyen riskitekijöitä ovat muun muassa sukupuoli ja kostonhaluisuus. (Moffitt, 1993a; Lowe, ym., 2022; Puska, 2019.) Nuoret miehet ovat alttiimpia tekemään väkivaltarikoksia kuin nuoret naiset. Nuorten miesten keskinäinen väkivalta hui pentuu myös voimakkaasti juuri nuoruusiässä. (Farrington, 1986; Puska, 2019; Pedersen, 2014; Moffitt, 1993a; Kivivuori 2008, s. 57.) Lisäksi nuorten miesten rikosmäärät ovat runsaampia ja väkivaltaisempia kuin nuorten naisten (Fergusson & Horwood, 2002). Naisilla rikokset kasautuvat kuitenkin voimakkaammin, sillä naisista yksi prosentti teki yli puolet (56 %) kaikista naisten tekemistä rikoksista (Kivivuori ym., 2018, s. 120). Myös nuori ikä lisää väkivaltariskiä (Näsi & Kolttola, 2020, s. 46–48). Syntymämaan on havaittu olevan yhteydessä väkivaltaiseen käyttäytymiseen (Skardhamar, Aaltonen & Lehti, 2014). Syntymämaan ei ole kuitenkaan havaittu olevan merkittävä riskitekijä omaisuusrikosten ja siihen liittyvän rikoskäyttäytymisen kohdalla (Hietamäki, 2021).

Väkivaltarikoksen uhriksi joutuminen on yhteydessä väkivaltarikoksen tekemiseen (Shaffer & Ruback, 2002; Lowe, ym., 2022; Aaltonen, Hinkkanen, Kivivuori & Sirén, 2008, s. 4; Ruback, Shaffer & Clark, 2011). Myös aiempi väkivaltakokemus ennustaa tulevaa väkivaltaa (Smolej, 2013). Toisaalta ne henkilöt, jotka ovat saaneet tuomion esimerkiksi väkivalta- tai omaisuusrikoksista, tekevät uusia rikoksia paljon suuremmalla todennäköisyydellä kuin ne, joilla ei ole ollut aiempaa tuomiota (Wood, ym., 2015). Lisäksi väkivallan tekijät poikkeavat keskivertoväestöstä silloin, mitä vakavammasta väkivallanteosta on kyse (Aaltonen, 2013).

Nuorten väkivaltaiseen käyttäytymiseen matalan itsekontrollin on esitetty olevan yhteydessä myös yhtenä riskitekijänä (Gottfredson & Hirschi, 1990; Puska, 2019). Itsekontrolliteorian mukaan rikoskäyttäytymisen syitä olisi etsittävä yksilöiden pysyvistä taipumuksista ja erilaisista piirteistä. Hyvän itsekontrollin perustana pidetään kasvatusta, jolloin ihminen oppii sietämään harjoittelemalla tarpeen tyydyttämisen lykkäämistä. Heikolle itsekontrollille on tyypillistä, että yksilö pyrkii yksinkertaisesti ja helposti jonkin tarpeen tyydyttämistä, jolloin rikos voi tuntua parhaalta tai helpoimmalta ratkaisulta (Gottfredson & Hirschi, 1990). Itsekontrolliteorian osalta Gottfredson ja Hirschi (1990) esittävät, että alhaisen itsehillinnän omaavat henkilöt poikkeavat normaalista käyttäytymisestä sen vuoksi, että he eivät todennäköisesti välitä käyttäytymisensä pitkäaikaisista vaikutuksista.

2.2.2 Perhetekijät

Lapsuuden haitalliset kokemukset sekä mielenterveyden haasteet ovat yhteydessä nuoriso- ja jengiväkivaltaan. Tutkimusten perusteella on esitetty, että yhteisölliset ja yhteiskunnalliset riskitekijät, kuten syrjintä ja taloudellinen eriarvoisuus, liittyvät usein nuorten väkivaltaan. (Haylock, Boshari, Alexander, Kumar, Manikam & Pinder, 2020.) Yhtenä taustatekijänä nuorisorikollisuudessa ovat erilaiset perhetekijät. Monella teini-ikäisellä, joilla on ollut toistuvia ongelmia lain kanssa, on ollut ongelmia kotona ja koulussa jo varhain (Moffitt, 1993a). Perhetekijät voidaan jaotella kolmeen eri osaan perheen rakenteen, perheen toiminnan ja vanhempien ongelmien osalta. Rikolliseen toimintaan on havaittu olevan yhteydessä esimerkiksi vanhempien ero ja siitä aiheutuva mahdollinen yksinhuoltajuus tai vanhempien asuinpaikan muutokset. (Fergusson, Boden, & Horwood, 2007; Mok, ym., 2018; Sauvola, ym., 2002; Theobald, Farrington, & Piquero, 2013; Elonheimo, 2010, s. 24.)

Perhetekijöistä rikolliseen käyttäytymiseen ovat yhteydessä muun muassa rikolliset tai antisosiaaliset vanhemmat. Suuri perheen koko, perhemuoto, äidin työmarkkina-asema, vanhempien keskinäiset konfliktit ja rikkoutuneet perheet kohottavat riskiä tehdä rikoksia. (Agnew, 2006; Farrington & Welch, 2006; Mielityinen ym., 2023; Puska, 2019.) Tyttöjen rikoskäyttäytymistä tai väkivaltaisuutta on ennustanut muun muassa vanhempien työttömyys ja perheen sisällä olevat kriisit (Baz & Fernández-Molina, 2017). Perhetekijät huomioon ottaen, rikollista käyttäytymistä voidaan selittää yleisen paineteorian mukaan. Yksilöön kohdistuvat erilaiset stressitekijät voivat lisätä negatiivisten tunteiden todennäköisyyttä, jotka luovat painetta saada helpotusta tai muutosta tilanteeseen. Tämä voi esiintyä rikollisena toimintana. Yleisen paineteorian mukaan yksilöt kokevat rasisitusta, kun he kohtaavat kielteisiä tai stressaavia tapahtumia, kuten epäonnistumista tavoitteiden saavuttamisessa, myönteisten ärsykkeiden menettämistä tai kielteisten ärsykkeiden läsnäoloa. (Agnew, 1992.) Yleisen paineteorian mukaan myös perheen köyhyys on yksi nuorisorikollisuuden riskitekijöistä, koska se vähentää vanhempien kykyä, kapasiteettia tai halukkuutta valvoa lapsiaan (Agnew, 1992).

Ruumiillisen kurituksen kohteeksi joutuminen oli perheeseen liittyvistä muuttujista yksi väkivaltaa selittävä tekijä (Strassberg, Dodge, Pettit, & Bates, 1994; Straus, 1994; Straus, Sugarman, Giles-Sims, 1997; Sauvola, 2002; Puska, 2019). Perheessä olevat konfliktit voivat olla nuorille stressin lähde, johon nuoret voivat vastata rikollisella käyttäytymisellä (Agnew, 2006). Lapsuudessa tapahtunut pahoinpitely on yhdistetty pitkäaikaisiin muutoksiin aivorakenteissa ja

yliaktiiviseen stressireaktioon, jotka liittyvät tunteiden säätelyyn ja aggressioon (Anda, Butchart, Felitti & Brown, 2010, s. 93–98). Teini-ikäiselle äidille syntymisen on havaittu olevan yhteydessä kohonneeseen väkivaltarikosriskiin (Näsi & Kolttola, 2020, s. 46–48). Myös vanhempien suhtautuminen viranomaisiin on yhteydessä nuoren rikollisuuteen. Vanhempien negatiiviset näkemykset esimerkiksi poliisista ennakoivat rikoskäyttäytymistä (Baz & Fernández-Molina, 2017).

Yleisin muoto perheiden sisällä olevasta väkivallasta on henkisen väkivallan tekeminen. Kuriusväkivalta perheissä on vähentynyt, mutta yksittäiset vakavan väkivallan muodot perheiden sisällä ovat lisääntyneet vuoden 2013 jälkeen. (Mielityinen, ym., 2023, s. 113.) Joidenkin väkivaltaa ennustavien tekijöiden on havaittu olevan yhteydessä sekä parisuhdeväkivallan ja katuväkivallan tekemiseen. Esimerkiksi Farrington (1994) havaitsi, että pienituloiset kotitaloudet, perheen työtön isä ja vanhempien osallistumisen puute perhe-elämässä ovat riskitekijöitä, jotka ennustavat sekä lähisuhdeväkivaltaa että katuväkivaltaa.

Rikosaktiivisuus on ollut korkeinta niiden nuorten parissa, jotka ovat mieltäneet vanhempiansa kasvatustyylin hylkääväksi tai autoritaariseksi. Sukupuolesta riippumatta nuorten rikoskäyttäytymisen on havaittu olevan vähäisintä niiden nuorten parissa, jotka ovat kokeneet vanhempiansa kasvatustyylin auktoritatiiviseksi. Erityisesti isän kasvatustyyli on yhteydessä nuorten rikoskäyttämiseen. (Baumrind, 1967; Maccoby & Martin, 1983; Tapia ym., 2018.)

Vanhempien vähäinen kommunikaatio ja perheessä tapahtuva valvonta ovat yhteydessä nuoren rikoskäyttämiseen (Harris-McKoy & Cui, 2013; Baz & Fernández-Molina, 2017). Varhainen valvonta ja jatkuva vanhempien tuki ovat yhteydessä vähäisempään rikollisuuteen nuorena aikuisena (Johnson, Giordano, Manning, & Longmore, 2011; Hoeve, ym., 2009). Muun muassa katujengijäsenyyden riskitekijöinä on havaittu olevan heikko vanhempien suorittama valvonta (Pedersen, 2014). Sen sijaan perheessä tapahtuvan tehokkaan valvonnan on havaittu pienentävän todennäköisyyttä syyllistyä rikolliseen käyttäytymiseen (Yan & Augustine, 2023). Mitä korkeammaksi vanhempien koettu reagointikyky ja vaatavuus on koettu nuorten kohdalla, sitä epätodennäköisemmin nuoret ovat lyöneet ikätovereitaan, kantaneet asetta kouluun tai uhanneet ikätovereitaan aseella. Vastaavasti taas ne nuoret, jotka kokivat vanhempien koettu reagointikyvyn ja vaatavuuden tason suhteellisen alhaiseksi, ilmoittivat väkivaltaisesta käyttäytymisestä kaksi tai kolme kertaa todennäköisemmin. (Jackson & Foshee, 1998.)

Vanhempien valvontaa ja tietoisuutta lapsen tai nuoren vapaa-ajan vietosta ja siihen liitettävästä rikoskäyttäytymisestä voidaan selittää muun muassa sosiaalisen kontrollin teorian kautta. Sosiaalisen kontrollin teoria perustuu ihmisten kontrolloimiseen joko julkisen vallan tai muiden eri valvonnan ja sääntöjen kautta. Teoria painottaa sitä, että kontrollin alla yksilöt tekevät vähemmän rikoksia. Kontrollin puute sen sijaan lisää rikosaktiivisuutta. Kontrolli voidaan jakaa viralliseen ja epäviralliseen kontrolliin. Virallinen kontrolli on julkisen vallan tai valtion luoma, johon kuuluu erilaisia kontrollitoimia. Virallisia kontrollitoimia harjoittaa muun muassa koulut sekä opettajat. Epävirallinen kontrolli on laajempaa, mutta siihen voidaan luokitella muun muassa vanhempien valvonta lapsia kohtaan. Esimerkiksi kodin säännöt ja vanhempien tietoisuus siitä, missä lapsi kulkee, voidaan luokitella epäviralliseen kontrolliin. (Hirschi, 1969; 2002; Kivivuori, ym., 2018.) Muun muassa vanhempien valvonta suojelee poikia ja tyttöjä selvästi aggressiivisten rikosten tekemiseltä, ja tässä on havaittu olevan yhteys positiivisesti erityisesti tyttöjen aggressiivisen käyttäytymisen ennaltaehkäisyyn (Liu & Miller, 2020).

2.2.3 Ympäristötekijät

Rikollisuuteen on yhdistetty monia erilaisia ympäristötekijöitä. Alaikäisten väkivaltarikokset kohdistuvat usein toisiin nuoriin. Nuoriin kohdistuvassa väkivallassa tekijä on usein sisarus, lapsi, nuori, tuttu tai muu nuori henkilö (Button & Gealt, 2010; Mielityinen, ym., 2023; Danielsson, 2022; Kaakinen & Näsi, 2021a.) Tässä ympäristötekijöillä tarkoitetaan kouluympäristöä, naapurustoa sekä lapsen tai nuoren kaveri- ja ystäväpiiriä.

Kasvuympäristön osalta asuinseudulla ja ympäristön tarjoamalla tilaisuusrakenteella on vaikutusta rikolliseen käyttäytymiseen (Boggs, 1965; Blau & Blau, 1982; Airaksinen, Aaltonen, Tarkiainen, Martikainen, & Latvala, 2021; Näsi & Kolttola, 2020, s. 46–48). On havaittu, että tiettyillä asuinalueen ominaisuuksilla on yhteys yksilötason väkivaltariskiä. Pääkaupunkiseutu tai muu suuri kaupunki lisää väkivaltaisen käytöksen todennäköisyyttä (Aaltonen, ym., 2008, s. 4). Lisäksi asuminen kunnassa tai kaupungissa, jossa kulutetaan paljon alkoholia, on todettu olevan yhteydessä väkivalta-alttiuteen. (Cook & Moore, 1993; Näsi & Kolttola, 2020, s. 46–48).

Tyypillisesti nuori tekee rikoksia yhdessä muiden kanssa (Thornberry, ym., 1994; Goldweber, ym., 2011). Nuoren vertaisryhmällä on havaittu olevan yhteys rikosten tekemiseen. Nuori tekee todennäköisemmin itse rikoksia sellaisessa ryhmässä, jossa tehdään rikoksia, verrattuna

sellaisiin ryhmiin, joissa ei tehdä normien vastaista toimintaa. (Henry, Tolan & Gorman-Smith, 2001; Kivivuori, ym., 2018, s. 210.) Vertaisryhmillä on havaittu olevan yhteys myös aseiden kantamiseen nuoren mukana (Pardini, Beardslee, Docherty, Schubert, & Mulvey, 2021). Rikosmyönteinen kaveripiiri voi heikentää nuoren itsekontrollia ja täten aiheuttaa painetta. Rikosaktiivinen kaveripiiri sekä ja arki voivat tarjota nuorelle arvostusta, osallisuutta tai materiaalista hyötyä, jota nuori ei saa muualta (Wood & Alleyne, 2010). Kaveri- tai ystävyys-suhteisiin liittyviä tekijöitä ovat tutkimusten mukaan myös hyljeksintä (Elonheimo, 2010, s. 24).

Nuorten yhdessä tekemiä rikoksia voidaan selittää muun muassa oppimisteorian kautta, joka vie rikollisuuden syyt pois yksilön omista ominaisuuksista. Vuorovaikutuksen ja kommunikation kautta ryhmät oppivat rikollisuuden tekniikoista ja motiiveista, asenteista, motiiveista ja muista rikollista käyttäytymistä edistävästä määritelmästä. (Akers, 2000; Sutherland, 1947; Kivivuori, 2006, s. 169.) Oppimisen edellytyksenä on enemmänkin saada vaikutteita sellaisten toimijoiden taholta, jotka eivät noudata johdonmukaisesti laillisia normeja. Oppimisteorian ongelmana on kuitenkin nähty muun muassa se, että ne eivät selitä rikosten tekemisessä sukupuoli- ja ikävaihtelua. (Muncie, 1999, s. 104.) Yhtenä oppimisteorian klassikkona Edwin H. Sutherland loi niin kutsutun differentiaalisen assosiaation teorian, jossa pienryhmissä opitaan rikolliset toimintatavat ja rikoskäyttäytymiselle suotuisat asenteet (Sutherland, 1947). Tutkimusten mukaan rikolliseen toimintaan ryhtyminen osana ryhmää lisää rikollisesti käyttäytyvän ryhmän yhtenäisyyttä ja samalla teot muuttuvat ryhmän sisällä hyväksyttäväksi (Entorf & Spengler, 2002, s. 75). Vastaavasti taas ystävyys-suhteet pitävät yksilöt poissa rikosten tekemisestä, mihin liittyy muunlaista sosiaalista toimintaa, kuten esimerkiksi harrastuksissa käyminen (Entorf & Spengler, 2002, s. 75).

Asuinpaikan on todettu olevan yhteydessä rikollisuuteen (Kivivuori, ym., 2018, s. 210). Vahvoja rikolliseen käyttäytymiseen vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa matalan sosioekonomisen aseman kotitalous ja asuminen köyhällä asuinalueella (Farrington & Welch, 2006). Naapurustolla ja asuinalueella on vaikutusta rikoskäyttäytymiseen nuorten kohdalla, sillä sosiaalinen vuorovaikutus eri lähiöissä on kanava, jonka kautta rikollinen käyttäytyminen välittyy (Damn & Dustmann, 2014).

Heikko sitoutuminen kouluun, huono koulumenestys sekä alhaiset koulutukselliset tavoitteet ovat liitetty rikollisuuteen kouluun liittyvissä tekijöissä (Elonheimo, 2010, 24). Kouluissa tutkiopetuksen saaminen edeltävän vuoden aikana, ja luokalle jääminen ovat yhteydessä nuorten

väkivaltaiseen käyttäytymiseen (Puska, 2019). Matalalla kouluttautumisella, koulun käymisellä ja koulutuksella on havaittu olevan yhteys rikolliseen käyttäytymiseen. Pelkästään peruskoulun käyneillä henkilöillä on suurempi riski tehdä rikoksia verrattuna toisen asteen tai korkeamman koulutuksen saaneisiin (Aaltonen, 2013). Koulutustason yhteys väkivaltaan riippuu lisäksi väkivallan vakavuudesta (Näsi & Kolttola, 2020, s. 46–48).

Myös koulun ominaisuuksilla on havaittu olevan yhteys rikolliseen käyttäytymiseen. Lasten rikolliseen käyttäytymiseen on todettu olevan yhteydessä koulussa vallitseva kulttuuri ja toimintatavat sekä koulu sosiaalisena instituutiona (Crawford & Burns, 2016; Cook, Gottfredson, & Na, 2010; Elonheimo, 2010, s. 24). Koulun ominaisuuksien lisäksi sen sijainnin on havaittu olevan yhteydessä rikolliseen käyttäytymiseen, sillä kaupunkialueilla sijaitsevissa kouluissa on todettu olevan enemmän kouluväkivaltaa (Lesneskie & Block, 2017; Crawford & Burns, 2016). UNESCO:n (2017) määritelmän mukaan kouluväkivalta voi olla fyysistä väkivaltaa, henkistä väkivaltaa tai seksuaaliväkivaltaa (s. 14–15). Se voi myös sisältää erilaista verkkokiusaamista tai häirintää. Alhaisen rikollisuuden alueiden kouluissa on havaittu olevan vähemmän kouluväkivaltaa kuin keskimääräisen rikollisuuden alueella sijaitsevissa kouluissa. (Lesneskie & Block, 2017.) Kouluväkivallalla on todettu olevan yhteys väkivaltaiseen käyttäytymiseen ja aseiden kantamiseen kaduilla sekä poikien että tyttöjen kohdalla. Se on myös yhteydessä väkivaltarikoksen uhriksi joutumiseen kadulla. (Andershed, Kerr & Stattin, 2010.) Lisäksi kouluissa, joissa jengirikollisuutta on havaittu olevan enemmän, on enemmän vakavampaa väkivaltaa. Jengirikollisuuden on havaittu olevan yhteydessä myös aseiden ja veitsien hallussapidon yleisyyteen kouluissa. (Crawford & Burns, 2016.)

3 NUORTEN VÄKIVALTARIKOLLISUUS SUOMESSA

3.1 Nuoret ja väkivalta rikoslaissa

Rikosoikeudellisessa kirjallisuudessa sekä sääntelyssä nuorella rikoksentekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka on ollut 15–20-vuotias rikoksen tekohetkellä (laki nuorista rikoksentekijöistä 1§; Kaakinen, 2022, s. 174). Nuorten rikosten rikosoikeudellisen vastuun alaikäraja on Suomessa 15 vuotta. Rikoslain 3 luvun 4 § mukaan tekijän on teon hetkellä pitänyt täyttää viisitoista vuotta ja on syyntakeinen (Rikoslaki 39/1889). Kuitenkin alle 15-vuotiaat ovat vahingonkorvausvelvollisia. Vahingonkorvauslain 2 luku 2 § mukaan alle 18 vuotta täyttäneet henkilöt ovat velvollisia korvaamaan rikoksen teollaan aiheutetun teon laatuun, vahingon määrän, joka on tekijän ikäänsä ja kehitystasoonsa, vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuusoloihin sekä muihin olosuhteisiin katsoen kohtuullista (Vahingonkorvauslaki 412/1974).

Rikoslaki ei sisällä määritelmää katuväkivallasta, eikä myöskään katujengirikollisuudesta. Aiemmin luvussa 2 todettiin, että katujengitoiminta nähdään tietynlaisena järjestäytyneen rikollisuuden muotona. Suomessa rikoslain 6 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan järjestäytyneen rikollisryhmän määritelmällä tarkoitetaan ”*vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen rikoksia, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, taikka 11 luvun 10 §:ssä tai 15 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja rikoksia*” (Rikoslaki 39/1889). Edellä mainittu rikoslain pykälä toimii koventamisperusteena rikoksen rangaistukselle.

Tämä tutkimus on rajattu tarkasteltavien rikosnimikkeiden osalta pahoinpitelyihin ja ryöstöihin sekä vaarallisen esineen hallussapitoon ja toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapitoon. Rajatut rikosnimikkeet käsitellään tässä luvussa, koska tutkimuksen aineistosta (tarkemmin luvussa 5) on valittu väittämät koskien edellä mainittuja rikoksia. Valitsin tarkasteltavaksi nämä rikoslain rikokset, koska katuväkivallan ilmiöön voidaan mukaan lukea edellä mainittujen rikosnimikkeiden tunnusmerkistöjä.

Pahoinpitely, törkeä pahoinpitely, ryöstö ja törkeä ryöstö edellyttävät tahallisuutta. Tahallisuuden arvioiminen on olennainen seikka, sillä muodostaa rangaistavuuden rajaa niissä rikoksissa,

jotka edellyttävät tahallisuutta (Frände & Wahlberg, 2014, s. 200). Tahallisuutta arvioidessa korostuu tekijän ymmärrys rikoksen tunnusmerkistön mukaisista seikoista.

Pahoinpitelyssä, törkeässä pahoinpitelyssä, ryöstössä ja törkeässä ryöstössä yritys on lain mukaan rangaistava. Kun tekijä on aloittanut rikoksen tekemisen ja saanut aikaan rikoksen täyttymisen vaaran, on teko edennyt rikoksen yritykseksi. Rikoksen yritys tulee kyseeseen myös silloin, kun sellaista vaaraa ei aiheudu, jos vaaran syntymättä jääminen on johtunut vain satunnaisista syistä. Yrityksestä ei kuitenkaan rangaista, mikäli tekijä on luopunut vapaaehtoisesti rikoksen täyttämisestä tai estänyt tunnusmerkistössä tarkoitetun seurauksen syntymisen muutoin. (Rikoslaki 39/1889.)

3.1.1 Pahoinpitelyrikokset

Pahoinpitely 5 § (21.4.1995/578)

”Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi” (Rikoslaki 39/1889).

Pahoinpitelyn tunnusmerkistön täytyminen jakautuu kahteen eri menettelytyyppiin. Nämä ovat ruumiillisen väkivallan tekeminen toiselle tai seurausten tahallisesta aiheuttamisesta toiselle. Ruumiillisen väkivallan tekemisessä loukataan toisen ruumiillista koskemattomuutta ja siihen voidaan luokitella muun muassa lyöminen, potkiminen, pureminen, kuristaminen tai töniminen. Seurausten aiheuttamisessa korostuu terveyden vahingoittaminen. Terveysvahingot voidaan jakaa fyysisiin, psyykkisiin ja funktionaalisiin muotoihin. (Frände & Wahlberg, 2014, s. 231–232.) Pahoinpitelyrikokseen ei tarvitse aina liittyä sanan varsinaisessa muodossa olevaa pahoinpitelyä. Esimerkiksi henkinen väkivalta voi olla pahoinpitelyä, sillä se voi vahingoittaa mielen-terveyttä.

Törkeä pahoinpitely 6 § (13.7.2001/654)

”Jos pahoinpitelyssä

- 1) aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,*
- 2) rikos tehdään erityisen raa’alla tai julmalla tavalla tai*

3) käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä

ja rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentekijä on tuomittava törkeästä pahoinpitelystä vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi” (Rikoslaki 39/1889).

Törkeä pahoinpitely edellyttää kvalifiointiperustetta ja kokonaistörkeyttä. Kvalifiointiperusteita törkeässä pahoinpitelyssä on kolme, jotka ovat eritelty törkeän pahoinpitelyn lainkohtien mukaan. Vakavan sairauden, vaikean ruumiinvamman tai hengenvaarallisen tilan aiheuttaminen toiselle sisältää muun muassa pysyväistä tai pitkäaikaista vaikeaa terveydenhaittaa, kasvojen turmelemista tai näön taikka kuulon menettämistä tai sen huomattavaa heikkenemistä. Hengenvaarallinen tila voi syntyä esimerkiksi puukotuksen seurauksena. (Frände & Wahlberg, 2014, s. 234–238.)

Toisena kvalifiointiperusteena oleva erityisen julma tai raaka tapa tarkoittaa sitä, että rikos on tehty raa’asti tai julmuutta osoittavalla tavalla. Esimerkiksi päähän potkiminen tai väkivallan kohdistaminen puolustuskyvyttömään henkilöön voidaan luokitella kuuluvan tähän kvalifiointiperusteeseen. Kolmantena kvalifiointiperusteena on ampuma- tai teräaseen tai siihen rinnastettava muu hengenvaarallisen välineen käyttäminen väkivaltateossa. Muu rinnastettava hengenvaarallinen väline voidaan luokitella olevan esimerkiksi pommit, kaasupanokset tai räjähteet. Teräaseisiin luokitellaan veitset, pistimet, tikarit sekä nyrkkirauta, ketjut, kaapelit, metalliputket ja jousipatukka. (Frände & Wahlberg, 2014, s. 234–238.)

3.1.2 Ryöstörikokset

Ryöstö 31:1 § (24.8.1990/769)

”Joka

1) käyttämällä henkilööön kohdistuvaa väkivaltaa tai uhkaamalla välittömästi käyttää sellaista väkivaltaa toisen hallusta anastaa tai ottaa luvattomasti käyttöön toisen irtainta omaisuutta taikka

2) sellaista väkivaltaa tai uhkausta käyttämällä pakottaa toisen luopumaan taloudellisesta edusta, johon rikoksentekijällä tai sillä, jonka puolesta hän toimii, ei ole laillista oikeutta,

on tuomittava ryöstöstä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Ryöstöstä tai sen yrityksestä tuomitaan myös se, joka 1 momentin 1 kohdassa tarkoitusta anastamisesta tai käyttöön ottamisesta verekseltään tavattuna käyttämällä siinä tarkoitettua väkivaltaa tai uhkausta täyttää tai yrittää täyttää rikoksen taikka pitää tai yrittää pitää siten ottamansa omaisuuden.

Ellei tässä pykälässä tarkoitettu teko, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen vähäisyys tai muut tekoon liittyvät seikat, ole kokonaisuutena arvostellen vakava, ei rikoksentekijää tuomita ryöstöstä, vaan niistä muista rikoksista, jotka teko käsittää.” (Rikoslaki 39/1889.)

Ryöstörikoksia kutsutaan yhdistetyiksi rikoksiksi, sillä ne sisältävät kahdenlaisia osatekijöitä. Nämä tekijät ovat vapautteen ja terveyteen kohdistuvaa uhkaa olevia tunnusmerkkejä sekä omaisuuden tai taloudelliseen etuun kohdistuvan uhan tunnusmerkkejä. (Frände & Wahlberg, 2014, s. 520–521.) Ryöstössä korostuu omaisuusrikoksen tunnusmerkkejä, mutta rikoksena teko edellyttää myös välitöntä henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai väkivallalla uhkaamista. Yleensä ryöstössä anastettavan omaisuuden kohteena voi olla taloudellista arvoa oleva irtain esine (Frände & Wahlberg, 2014, s. 527). Koska ryöstö edellyttää väkivaltaa tai väkivallan uhkaa, ryöstötilanteessa väkivalta kohdistetaankin yleensä omaisuuden omistajaan tai haltijaan (Frände & Wahlberg, 2014, s. 528). Väkivallalla uhkaaminen sen sijaan edellyttää sen, että uhkaus on mennyt uhattavan tietoon ja että uhri ottaa uhkauksen vakavasti. Rikosoikeudellisesti on arvioitava, miten tyypillinen uhri reagoisi esitettyyn uhkaukseen ja onko uhrilla syytä olettaa joutuvansa väkivallan kohteeksi. (Frände & Wahlberg, 2014, s. 529.) Huomionarvoinen seikka on, että ryöstön viimeisessä momentissa mainitaan, että rikoksentekijää ei tuomita ryöstöstä, jos teko ei ole kokonaisuutena arvostellen vakava. Tällöin rikoksentekijä tuomitaan muista teon käsittävistä rikoksista. (Rikoslaki 39/1889.)

Törkeä ryöstö 31:2 § (24.8.1990/769)

”Jos ryöstössä

1) aiheutetaan tahallisesti toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila,

2) rikos tehdään erityisen raa’alla tai julmalla tavalla,

3) käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä tai

4) rikos kohdistetaan henkilöön, joka ammattiinsa tai toimeensa kuuluvan työn tai tehtävän vuoksi ei voi itseään tai omaisuuttaan puolustaa,

ja ryöstö on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on tuomittava törkeästä ryöstöstä vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.” (Rikoslaki 39/1889.)

Rikoslaisissa (19.12.1889/39) törkeän ryöstön lainkohdassa mainitaan, että törkeä ryöstö edellyttää käytettävän ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä. Törkeän ryöstön osalta teon ankaroittamisperusteet on laissa lueteltu tyhjentävästi. Yhden kvalifiointiperusteiden on täytyttävä sen lisäksi, että teon on oltava kokonaisuutena arvostellen törkeä. (Frände & Wahlberg, 2014, s. 547.) Törkeän ryöstön ankaroittamisperusteissa olevat kohdat 1–3 vastaavat sanamuodoiltaan törkeän pahoinpitelyn kvalifiointiperusteita.

Törkeän ryöstön valmistelu 31: 2 a § (14.6.2013/435)

”Joka 2 §:ssä tarkoitetun rikoksen tekemistä varten

1) pitää hallussaan ampuma- tai teräasetta tai muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä taikka välinettä, joka soveltuu erityisesti käytettäväksi apuvälineenä rikoksessa,

2) hankkii rikoksen tekemisessä tarpeellisen erityisen tiedon tai

3) sopii toisen kanssa tai laatii yksityiskohtaisen suunnitelman rikoksen tekemisestä on tuomittava törkeän ryöstön valmistelusta vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi.

Jos vaara rikoksen toteuttamisesta on ollut muista kuin satunnaisista syistä vähäinen taikka jos henkilö on vapaaehtoisesti luopunut rikoksen valmistelusta, estänyt sen jatkumisen tai muuten poistanut oman toimintansa merkityksen rikoksen valmistelussa, 1 momenttia ei kuitenkaan sovelleta.” (Rikoslaki 39/1889.)

Törkeän ryöstön valmisteluun liittyvä rangaistussäännös tuli osana valmistelukriminalisointiuudistusta lakiin vuonna 2013. Tätä edelsi muun muassa Pohjoismaissa yleistyneet arvokuljetusautojen ryöstöt, joiden osalta nähtiin tarpeelliseksi nostaa kyseisten rikosten yrityskynnys korkeammaksi rikosoikeudellisen vastuun osalta. (Lappi-Setälä, ym., 2022, s. 1071.) Törkeän ryöstön valmistelun tekotavat ovat jaettu kolmeen eri kohtaan tunnusmerkistössä. Ensimmäisenä on ampuma- tai teräasetta hallussapito, jota voidaan käyttää hyväksi tekovälineenä tai

apuvälineenä. Myös ryöstöpaikalta pakenemiseen mahdollistava väline soveltuu tässä tapauksessa apuvälineeksi. Toisena on tarpeellisen tiedon hankkiminen kohteesta ja kolmantena suunnitelman laatiminen rikoksen tekemiseksi. Tässä lainkohdassa erityispiirteeksi kuuluu usein, että yksityiskohtaiset suunnitelmat ja tiedon hankkiminen kuuluvat salaisen sisäpiiritiedon hyväksikäyttöön. (Lappi-Setälä, ym., 2022, s. 1071–1073.)

3.1.3 Vaarallisen esineen hallussapidosta

Rikoslain 41 luvussa 5 §:ssä on määritelty vaarallisen esineen hallussapidosta, ”*joka järjestyslain 9 §:n vastaisesti pitää yleisellä paikalla tai yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa hallussaan vaarallista esinettä, on tuomittava vaarallisen esineen hallussapidosta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.*” Lisäksi toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta rikoslain 41 luvun 6 §:ssä, ”*joka järjestyslain 10 §:n vastaisesti pitää yleisellä paikalla hallussaan toisen vahingoittamiseen soveltuvaa esinettä tai ainetta taikka ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavaa esinettä, on tuomittava toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.*” (Rikoslaki 39/1889.)

Tekopaikkana molemmissa rikoslain 41 luvun 5 §:ssä ja 41 luvun 6 §:ssä on yleinen paikka. Kuitenkin rikoslain 41 luvun 5 § sisällyttää tekopaikaksi myös kulkuneuvon. Yleinen paikka määritellään järjestyslain 2 § (612/2003) mukaan joko ”*a) tietä, katua, jalkakäytävää, toria, puistoa, uimarantaa, urheilukenttää, vesialuetta, hautausmaata tai muuta vastaavaa aluetta, joka on yleisön käytettävissä; tai b) rakennusta, joukkoliikenteen kulkuneuvoa ja muuta vastaavaa paikkaa, kuten virastoa, toimistoa, liikenneasemaa, kauppakeskusta, liikehuoneistoa tai ravintolaa, joka on yleisön käytettävissä joko jonkin tilaisuuden aikana tai muutoin.*” (Järjestyslaki 612/2003.)

Järjestyslain 10 §:ssä on eritelty toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapitoon kuuluvien toisen vakavaan vahingoittamiseen tarkoitettujen tai siihen soveltuvista esineistä tai aineisto. Nämä ovat järjestyslain 10 § mukaan:

- ”1) teräaseet, rikotut lasiesineet ja muut näihin rinnastettavat viiltämiseen tai pistämiseen soveltuvat esineet;*
- 2) patukat, ketjut, jouset, vaijerit, kaapelit, pesäpallomailat ja muut näihin rinnastettavat lyömiseen soveltuvat esineet;*
- 3) tikat, kuulat ja muut näihin rinnastettavat heittämiseen soveltuvat esineet;*
- 4) syövyttävät sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen taikka lamauttamiseen soveltuvat aineet;*
- 5) ilma-aseet, jousitoimiset aseet, harppuunat, ritsat, puhallusputket ja muut näihin rinnastettavat ampumiseen soveltuvat esineet; sekä*
- 6) terveydelle vaaralliset laserosoittimet.*
- Ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavien esineiden hallussapito yleisellä paikalla on kielletty.” (Järjestyslaki (612/2003.)*

Rikoslain 41 luvun tunnusmerkistöissä on säädetty sellaisia rikoksia, jotka ovat järjestyslain vastaisia, mutta niistä on säädetty uhka saada tuomiona vankeutta. Käsiteltävät rikokset ovat rangaistavia vain tahallisenä. Laintulkinnallinen ongelma esiintyy järjestyslain 10 §:ssä, sillä se ei määritä, missä tarkoituksessa esinettä tai ainetta on käytetty (Frände, ym., 2014, s. 955). Esimerkiksi mikäli työtehtävät edellyttävät tietyn järjestyslain 10 § esineen käyttöä, voidaan katsoa, että rikos ei toteudu (Frände, ym., 2014, s. 955). Järjestystä ja turvallisuutta ylläpitävät henkilöt voivat kantaa työtehtävien hoitamiseksi mukanaan tarpeellisia työvälineitä rikoslain 41:5–41:6 säännösten estämättä. Lisäksi on arvioitava aina tapauskohtaisesti epäillyn tahallisuutta (Lappi-Setälä, ym., 2022, s. 1449). Esimerkiksi jos rakennusmies on jättänyt työssään tarvitsemansa puukon reppuun vahingossa, tulee tilannetta arvioida tapauskohtaisesti. Mikäli henkilön hallussa puukko olisi itsepuolustustarkoitusta varten, ei tätä voida pitää hyväksyttävänä (Lappi-Setälä, ym., 2022, s. 1449).

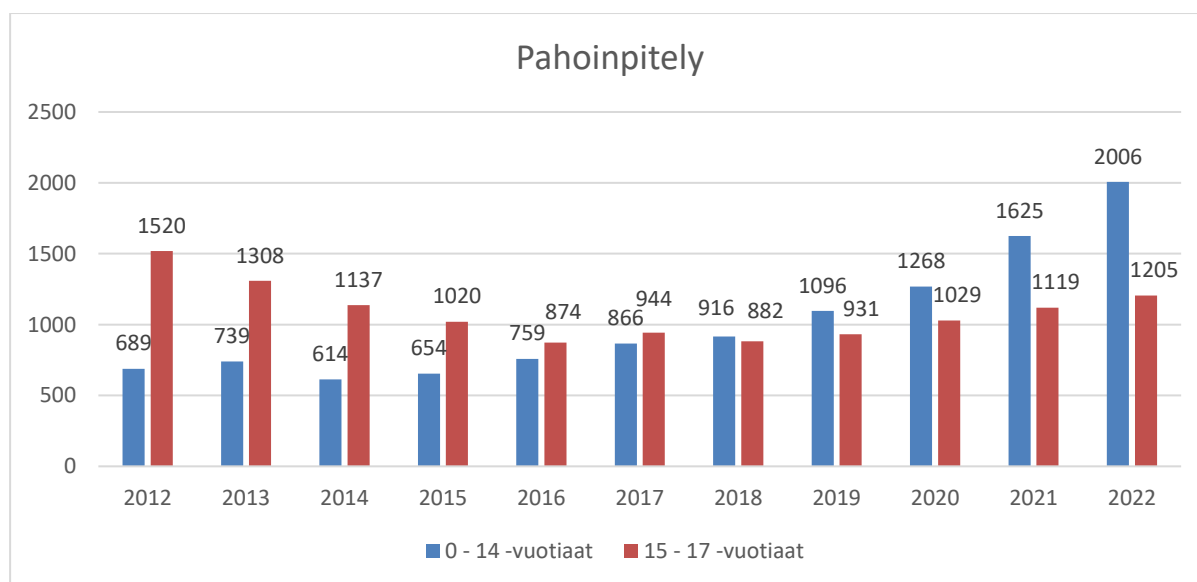
3.2 Nuoria koskevat väkivaltarikosepäilyt

Iso osa rikoksista ei tule viranomaisten tietoon, ja täten ne jäävät tilastoimatta. Yleisesti kokonaisrikollisuuteen lasketaan mukaan sekä ilmirikollisuus että piilorikollisuus. Tilastoissa näkyvä rikollisuus on ilmirikollisuutta, kun taas piilorikollisuus ei näy viranomaisrekistereihin perustuvissa tilastoissa (Farrington, 1987; Kivivuori, 2006). Tämän takia

kokonaisrikollisuuden arvioimiseksi tarvitaan muita tietolähteitä nuorisoriikollisuudesta, kuten kyselytutkimuksia itse ilmoitetusta rikollisuudesta tai uhriksi joutumisesta (Farrington, ym., 2003, s. 934; Honkatuki & Kivivuori, 2006; Mielityinen, ym., 2023). Kun nuorilta kysytään omia kokemuksia ja havaintoja rikollisuudesta, voidaan saada melko kattavaa tietoa haluttuihin kysymyksiin tai selvitettäviin asioihin liittyen.

Taulukoissa 1–4 on esitetty selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt pahoinpitely- ja ryöstörikoksissa epäillyn iän mukaan vuosittain. Tarkastelujaksoksi valittiin vuodet 2012–2022. Ikäluokat jaettiin tämän tutkielman tilastollisessa tarkastelussa rikosoikeudellisen vastuun mukaan 0–14-vuotiaisiin sekä 15–17-vuotiaisiin. On huomioitavaa, että taulukoissa 1–4 esitetyt tiedot perustuvat viranomaisten tietoon tulleisiin rikoksiin. Tämän ulkopuolelle ovat jääneet siis rikokset, jotka eivät ole tulleet viranomaisten, kuten poliisin, tietoon. Taulukossa 1 on esitelty pahoinpitelyjen määrät ja taulukossa 2 törkeän pahoinpitelyjen määrät. Taulukkoon 3 on kuvattu syylliseksi epäillyt tekijät perusmuotoiseen ryöstöön ja taulukkoon 4 törkeiden ryöstöjen ja törkeän ryöstön valmistelun määrät.

Taulukko 1. 0–14-vuotiaiden ja 15–17-vuotiaiden tekemät pahoinpitelyt vuosina 2012–2022.

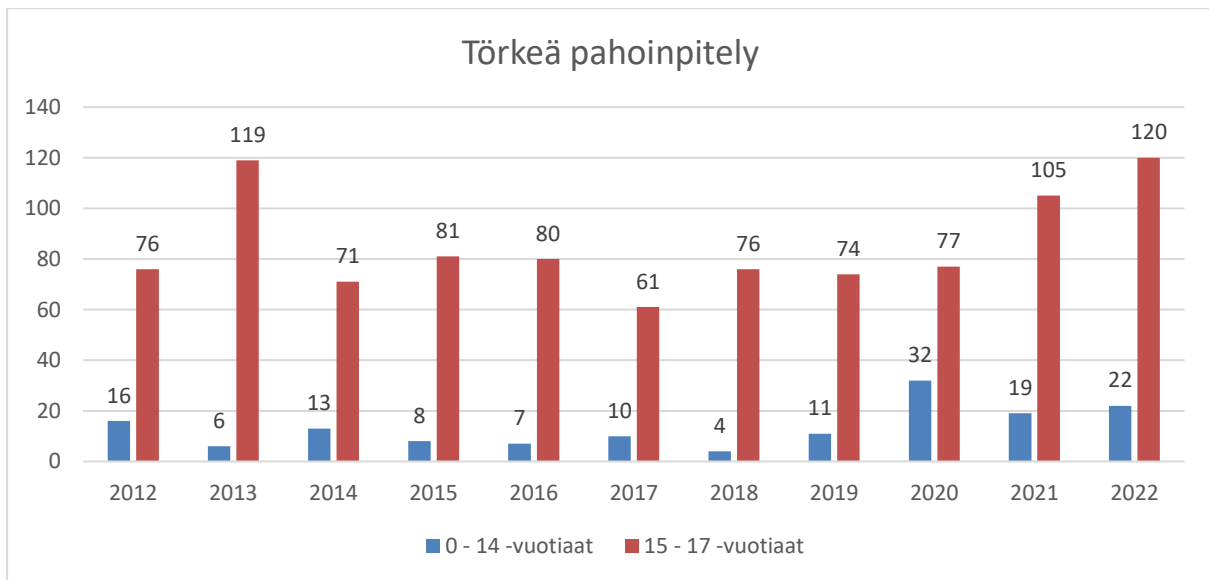
LÄHDE: Suomen virallinen tilasto (SVT), 2023a

Taulukossa 1 on havaittavissa perusmuotoisten pahoinpitelyjen osalta, että alle 15-vuotiaiden tekemät pahoinpitelyt ovat nousseet vuodesta 2014 alkaen. Vuonna 2022 pahoinpitelymäärät alle 15-vuotiaiden osalta ovat olleet korkeimmillaan (n=2006). Pelkästään vuonna 2022

(n=2006) epäiltyjen pahoinpitelyjen määrä nousi 23 prosenttia vuoteen 2021 (n=1625) nähden. 15–17-vuotiaiden pahoinpitelymäärät ovat olleet laskussa vuodesta 2012 vuoteen 2016 asti, jonka jälkeen rikosmäärät ovat olleet lievässä nousussa kyseisen ikäryhmän keskuudessa.

Poliisin tulostietojärjestelmän tiedot tukevat yllä esitettyjen tilastojen nousua, sillä vuosina 2015–2021 alaikäisten väkivaltarikollisuuden taso on myös lisääntynyt kaikissa alle 18-vuotiaiden ikäryhmissä. Kasvu on ollut voimakasta etenkin alle 15-vuotiaiden osalta. Vuosien 2015–2021 välisenä aikana 12–14-vuotiaiden rikosepäilyjen väestöön suhteutettu taso on noussut 134 prosenttia, 9–11-vuotiaiden 90 prosenttia ja 15–17-vuotiaiden 32 prosenttia vuoden 2015 tasoon nähden. (Danielsson, 2022, s. 5.)

Taulukko 2. 0–14-vuotiaiden ja 15–17-vuotiaiden tekemät törkeät pahoinpitelyt vuosina 2012–2022.

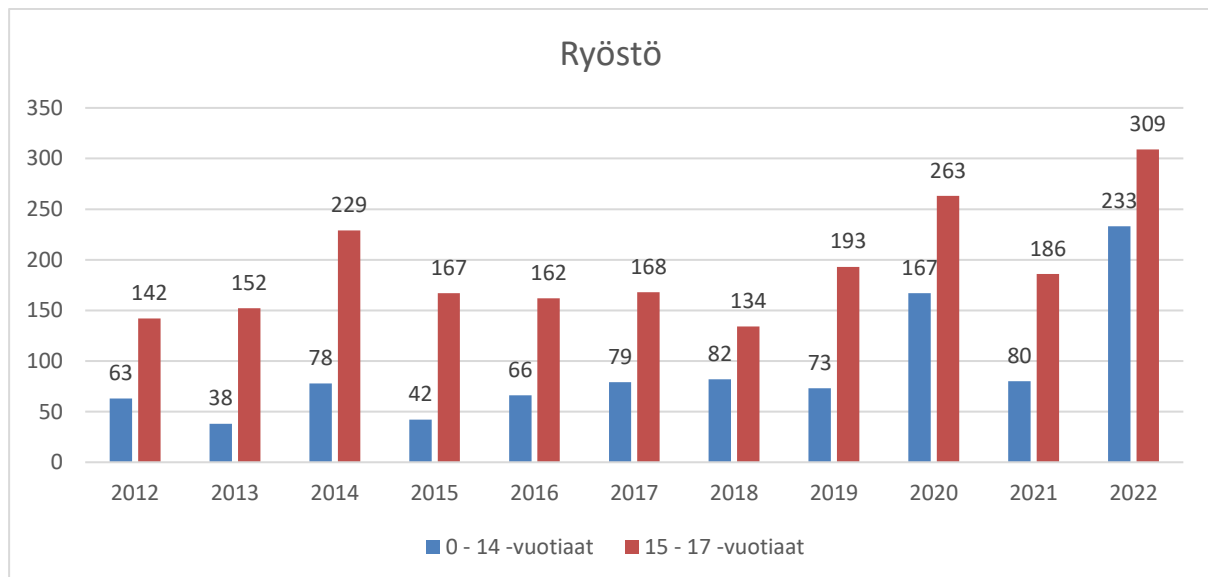

LÄHDE: Suomen virallinen tilasto (SVT), 2023a

Taulukossa 2 on havaittavissa, että iältään 15–17-vuotiaat ovat tehneet enemmän törkeitä pahoinpitelyitä kuin alle 15-vuotiaat. 15–17-vuotiaiden osalta on havaittavissa, että törkeän pahoinpitelyn määrät ovat nousseet vuosina 2013, 2021 ja 2022 yli sataan epäiltyyn tapaukseen vuodessa, kun taas vuosien 2012 ja 2014–2020 välisenä aikana määrä on ollut alle sata tapausta vuodessa. Myös alle 15-vuotiaiden keskuudessa määrät ovat olleet määrällisesti hieman korkeammalla vuosina 2020, 2021 ja 2022 kuin edeltävän kymmenen vuoden aikana.

Törkeän pahoinpitelyn yhtenä lainkohdan kvalifiointiperusteena (tarkemmin luvussa 3.1.1) on ampuma- tai teräaseen tai siihen rinnastettava muu hengenvaarallisen välineen käyttäminen väkivaltateossa. Teräaseisiin liittyvät maininnat ovat vuosien 2017–2021 aikana yleistyneet nuorten keskuudessa sekä absoluuttisesti että suhteellisesti (Danielsson, 2022). Vuosina 2017–2018 teräaseisiin liittyviä mainintoja oli poliisiasiaintietojärjestelmissä 11–12 prosentissa tapauksia, oli osuus noussut vuosina 2020–2021 14–16 prosenttiin (Danielsson, 2022). Aseen kantaminen on yleisempää niiden keskuudessa, jotka kokevat väkivaltaa, itsemurha-ajatuksia tai -yrityksiä tai päihteiden käyttöä (Simon, ym., 2022). Uusimman nuorisoriikollisuuskyselyn mukaan kuusi prosenttia kertoi kantaneensa asettaan mukanaan viimeisen vuoden aikana (Kaakinen & Näsi, 2021a).

Taulukko 3. 0–14-vuotiaiden ja 15–17-vuotiaiden tekemät ryöstöt vuosina 2012–2022.

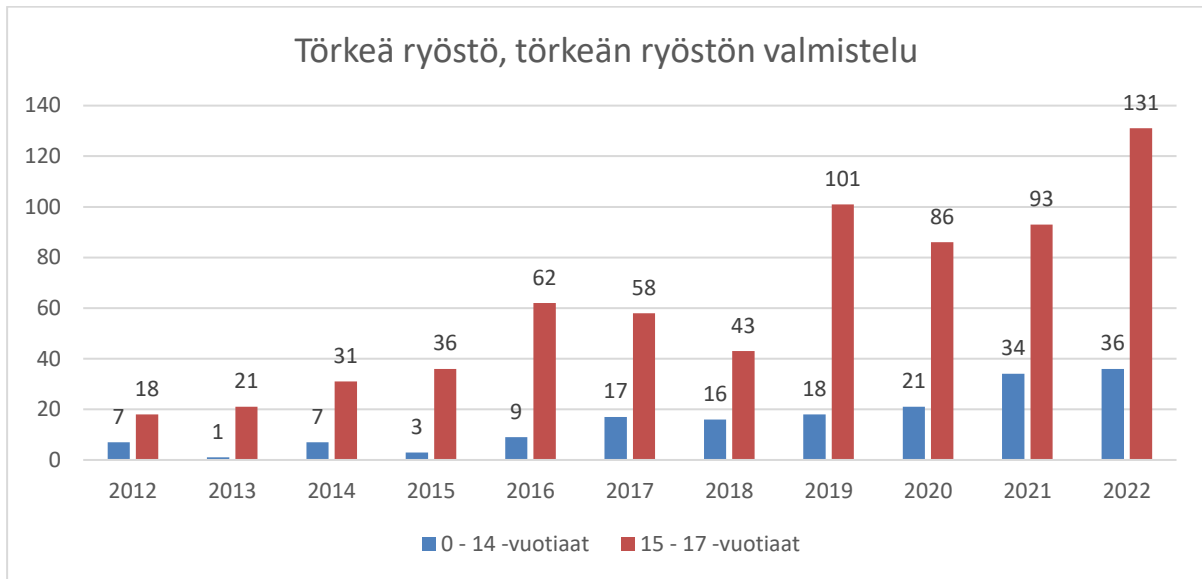
LÄHDE: Suomen virallinen tilasto (SVT), 2023a

Taulukosta 3 ilmenee, että tarkastelujakson aikana vuonna 2022 on ollut eniten viranomaisten tietoon tulleita epäiltyjä ryöstörikoksia niin 0–14-vuotiaiden kuin 15–17-vuotiaiden osalta. Yli 15-vuotiaiden osalta epäiltyjä ryöstöjä on ollut määrällisesti yli 200 kappaletta vuonna 2014, 2020 ja 2022. Muina vuosina tarkastelujaksossa epäillyt ryöstörikokset ovat jääneet alle 200 tapaukseen vuosittain.

Vuoden 2020 tilastossa oleva piikki sekä alle 15-vuotiaiden kuin yli 15-vuotiaiden osalta voi olla selitettävissä maailmanlaajuisen koronapandemian osalta. Lasten ja nuorten

hyvinvoinnissa havaittiin viranomaisten toimesta jo pandemian alkuvaiheessa hälyttäviä merkkejä. Pandemia lisäsi perheiden sisäisiä ongelmia, mikä on johtanut piilorikollisuuden lisääntymiseen. Haasteet olivat yleisiä perheissä, joissa esiintyi vanhempien arjen hallintaan liittyviä haasteita tai mielenterveys- tai päihdeongelmia. (Sisäministeriö, 2021, s. 27.)

Taulukko 4. 0–14-vuotiaiden ja 15–17-vuotiaiden tekemät törkeät ryöstöt vuosina 2012–2022.

LÄHDE: Suomen virallinen tilasto (SVT), 2023a

Taulukossa 4 on kuvattu vuosien 2012–2022 syylliseksi epäillyt tekijät törkeään ryöstöön ja törkeän ryöstön valmisteluun 0–14-vuotiaiden sekä 15–17-vuotiaiden osalta. Vuodesta 2019 alkaen on havaittavissa selkeä nousu etenkin 15–17-vuotiaiden tekemissä epäillyissä törkeissä ryöstörikoksissa. Toisaalta myös 0–14-vuotiaiden tekemien törkeiden ryöstöjen määrä on nousut vähitellen vuosien 2012–2022 välisenä aikana. 0–14-vuotiaiden tekemissä rikoksissa määrä on ollut vuonna 2022 36 tapausta ja vuonna 2021 34 epäiltyä tapausta, kun tätä edeltävänä vuonna määrä on ollut 21 tapausta.

Viranomaistilastojen lisäksi kokonaisrikollisuutta mittaavia kyselyitä tarvitaan, jotta voidaan muodostaa kuvaa nuorten kokeman ja tekemän rikollisuuden määrästä, kehityksestä ja piirteistä (Junger-Tas & Marshall, 1999; Kaakinen & Näsi, 2021a). Rikollisuutta voidaan mitata erilaisilla mittareilla. Yksi keino tutkia rikollisuutta on käyttää itse ilmoitetun rikollisuuden tutkimusmenetelmää. Menetelmä perustuu siihen, että vastaaja saa nimettömästi vastata omia rikoksiaan koskeviin kysymyksiin. Itse ilmoitetun rikollisuuden tutkimusmenetelmä soveltuu

etenkin nuorten ja nuorten aikuisten tutkimukseen. Nuorten kohdalla riskitekijöinä menetelmässä on kuitenkin se, että nuoret saattavat liioitella rikollisuudestaan tai vastaavasti eivät haluaisi kertoa rikoksistaan. (Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää & Danielsson, 2018, s. 84–85.) Kouluissa toteutettavat nimettömät kyselyt vaikuttavat olevan kuitenkin erityisen luotettavia itseilmoitetun rikollisuuden kaltaisten sensitiivisten ilmiöiden tutkimisessa (Kaakinen, Kivivuori, Enzmann, Raeste, & Näsi, 2022). Mikäli vastaajien nimettömyys voidaan taata, itse ilmoitetun rikollisuuden tutkimusmenetelmää voidaan kuitenkin pitää suhteellisen luotettavana (Kivivuori, 1997, s. 3).

Tutkimuksissa on otettava huomioon kyselymenetelmien validiteetti. Maissa, joissa inhimillinen kehitystaso on alhainen, ihmisillä on yleisesti ottaen vähemmän halukkuutta osallistua itseraportoiiviin rikoskyselyihin. Tämä pätee myös silloin, vaikka anonyymi vastaaminen olisi turvattu. Tämä voi johtua yleisen sosiaalisen tai tutkimukseen kohdistuvan luottamuksen puutteesta tai kognitiivisesta tuntemattomuudesta kyselyitä kohtaan. Toisaalta asenteesta johtuvat tekijät voivat myös vaikuttaa rikoskyselyihin vastaamiseen. (Enzmann, Kivivuori, Marshalla, Stekete, Hough, Killias, 2018.) Itseraportointimenetelmän pätevyyttä voi uhata maantieteelliset tai kulttuurilliset yhteydet. Asteet laittomaan toimintaan voivat esimerkiksi muuttua ajan myötä. Lisäksi rikollisuuden taso voi olla kontekstuaalinen tekijä jo itsessään. Mikäli jokin rikollisuustyyppi on yleistä tietyssä maassa tai paikassa, siitä voi olla helpompi ilmoittaa. (Kivivuori 2007, s. 27–28.) Suomessa kokonaisrikollisuustutkimusta nuorisoriikollisuudesta on tehty muun muassa nuorisoriikollisuuskyselyiden, lapsiuhritutkimuksien ja kansainvälisen nuorisoriikollisuuskyselyiden (International Self-Report Delinquency Study) kautta.

Kansallisella lapsiuhritutkimuksella on voitu selvittää lapsiin ja nuoriin kohdistuvien väkivallantekojen kehitystä Suomessa. Ensimmäinen lapsiuhritutkimus toteutettiin vuonna 2008, toinen vuonna 2013 ja kolmas kysely valmistui vuonna 2023. Lapsiuhritutkimus tuottaa perustietoa lapsiin kohdistuvasta väkivallasta. Tietoa tarvitaan ilmiön vähentämiseksi ja lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan tietopohjan luomiseksi. (Mielityinen, ym., 2023.)

Uusimman lapsiuhritutkimuksen (2023) mukaan 13 prosenttia kuudesluokkalaisista ja yhdeksän prosenttia yhdeksäsluokkalaisista on ilmoittanut joutuneensa pahoinpitelyrikoksen uhriksi viimeisen vuoden aikana. Pahoinpitelyiden yhteydessä yleisin väkivaltamuoto on ollut avokämmenellä lyöminen, työntäminen tai ravistelu ja toiseksi yleisin potkiminen tai nyrkillä tai esineellä hakkaaminen. Pääasiassa pahoinpitelytapauksissa tekijä on ollut saman ikäinen tai

muutaman vuoden vanhempi uhriin nähden. Uusimmasta lapsiuhritutkimuksesta ilmenee, että sekä kuudes- että yhdeksäsluokkalaisilla pahoinpitelykokemukset ovat enemmän samanikäisten taholta koettuja. (Mielityinen ym., 2023, s. 25–30.)

Pahoinpitelyrikoksiin osallistumisesta oli kysytty myös uusimmassa nuori nuorisoriikollisuus-kyselyssä (NRK). Kyselyn tulosten mukaan nuorten pahoinpitelyiden uhri oli tekijälle tuttu. Sen sijaan uhri oli NRK:n mukaan tuntematon tekijälle 17 prosentissa tapauksissa. NRK:n mukaan pahoinpitelyrikoksiin elämänsä aikana oli syyllistynyt 11 prosenttia vastaajista. Viimeisen vuoden aikana neljä prosenttia kertoi pahoinpidelleensä jonkun. Kyselyyn vastanneista pojista kuusi prosenttia vastasi pahoinpidelleen jonkun viimeisen vuoden aikana, kun taas tyttöjen osalta määrä oli kaksi prosenttia. (Kaakinen & Näsi, 2021a.)

Uusimmasta lapsiuhritutkimuksesta ilmenee, että kolme prosenttia kuudesluokkaisista ja kaksi prosenttia yhdeksäsluokkaisista on ilmoittanut joutuneensa väkivaltaisen ryöstön uhriksi viimeisen 12 kuukauden aikana. Lapsiuhritutkimusten lisäksi myös muissa tutkimuksissa on tarkasteltu suomalaisten nuorten joutumista ryöstön uhriksi. Esimerkiksi Salmi (2008) on tutkinut varusmiespalveluksessa olleiden helsinkiläismiesten rikollisuutta vertailemalla vuosien 1962 ja 2006 tuloksia. Sen mukaan ryöstön uhrien määrä oli vuonna 1962 pienempi kuin vuonna 2006. Vuonna 1962 ryöstön uhriksi joutui kuusi prosenttia ja vuonna 2006 12 prosenttia (Salmi, 2008b, s. 5). Myös NRK:ssä on kysytty vastaajilta ryöstön uhriksi joutumista. NRK:n mukaan ryöstöjen ja väkivallan kohteeksi joutuminen vähentyi kaksi prosenttiyksikköä vuosien 2001 ja 2004 välillä. Kun vuonna 2001 nuorista seitsemän prosenttia kertoi joutuneensa ryöstön ja väkivallan kohteeksi, vuonna 2004 määrä oli laskenut viiteen prosenttiyksikköön. (Kivivuori, 2005, s. 48.) On otettava huomioon, että NRK:ssä uhriksi joutumista on kysytty sekä tytöiltä että pojilta. Tilastojen prosentuaalinen tasoittuminen johtuu todennäköisesti siitä, että Suomessa nuorten kohdalla alaikäisistä yleensä miehet joutuvat ryöstöjen uhriksi (ks. taulukko 5, Suomen virallinen tilasto, 2023b).

Taulukko 5. Alaikäisten ryöstörikosten uhriksi joutuminen sukupuolen mukaan vuosina 2012–2022.

LÄHDE: Suomen virallinen tilasto (SVT), 2023b

Tässä tutkimuksessa hyödynnetään uusimman kansainvälisen nuorisoriikollisuuskyselyn International Self-Report Delinquency Study (ISRD) -tutkimustuloksia, joten käsittelen seuraavaksi lyhyesti tuloksia aiempiin ISRD-tutkimuksiin liittyen. ISRD2- ja ISRD3-kyselylomakkeet ovat sisältäneet väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyen neljä eri kysymystä, joissa on kysytty ryhmätappeluun (group fight) osallistumisesta, ryöstön tai pahoinpitelyn tekemistä sekä aseiden kantamista mukanaan. Kysymys ryhmätappeluun osallistumisesta on selvästi moniulotteisempi vastaajalle henkilökohtaisella tasolla ja intensiteetin puolesta. Ryöstön tai pahoinpitelyn tekeminen vaatii taas suoraa henkilökohtaista aggressiota toista henkilöä kohtaan. Aseiden kantamisen osalta ei välttämättä tarkoiteta sitä, että asetta käytettäisiin itse väkivaltatekojen toteuttamiseen. (Kivivuori, 2007; Stekete, Enzmann, Kivivuori, Marshall, Hough, & Kiliyas, 2017.)

Kivivuori (2007) on tutkinut rikollista käyttäytymistä Pohjoismaissa, ja tulosten perusteella Helsingissä (N=1354) havaittiin 13–16-vuotiaiden keskuudessa laskusuuntaa itseilmoitetuissa rikoksissa muihin Pohjoismaihin verrattuna. Elinikäisessä osallistumisessa mihin tahansa väkivaltaan liittyvään käyttäytymiseen, nuorten väkivaltaisuudet olivat korkeimmat Tanskassa ja Suomessa. Suomessa ryöstöihin oli osallistunut yksi prosentti. Pahoinpitelyjen osalta suomalaisista vastaajista kaksi prosenttia kertoi pahoinpidelleensä toisen. Aseiden kantamisen osalta

Helsingissä osuus oli 15 prosenttia. Edellä mainittujen rikosten osalta pojilla oli 2–3-kertaisesti suurempi esiintyvyys rikollisessa käyttäytymisessä tyttöihin verrattuna. (Kivivuori, 2007.)

ISR3 -tutkimus toteutettiin 35 maassa, jossa kohderyhmänä olivat 7–9 luokkalaiset (12–16-vuotiaat). Suomen ISR3-tiedot on kerätty Helsingissä ja Turussa. ISR3 -kyselytutkimuksessa on kysytty muun muassa ryöstöjen yleisyyttä ja poliisille ilmoitettujen rikosten määrää. Ensimmäiset havainnot kyselytutkimuksen tuloksista raportoitiin elokuussa 2015. Kiristyksen tai ryöstön uhriksi oleva prosenttiosuus on Suomessa kahdeksan prosenttia (N=2203). Poliisille ilmoitettujen ryöstörikosten määrä oli sen sijaan 5,8 prosenttia Suomessa. ISR3-kyselytutkimuksessa kysyttiin lisäksi pahoinpitelyjen osalta sellaisia väkivallantekoja, jotka olivat pakottaneet uhrin hakeutumaan lääkinnälliseen apuun. Koska kysymys kohdistui vakaviin hyökkäyksiin, oli pieni osa oppilaista vastannut kysymykseen joutuneensa pahoinpitelyn uhriksi. Suomalaisista vastaajista (N=2203) pahoinpitelyn uhriksi joutuneita kertoi olleen kolme prosenttia. (Marshall, ym., 2015.)

Suomen ISR3-aineistossa itseilmoittaneen rikollisuuden yleisyyttä (elinaikansa aikana) kysyttiin 13–16-vuotiailta vastaajilta. Helsingiläisistä vastaajista yhdeksän prosenttia (N=1116) kertoi kantaneensa asetta, kun taas turkulaisista (N=1087) vastaajien osuus oli seitsemän prosenttia. Helsingin vastaajista yksi prosentti kertoi tehneensä ryöstön (theft by threat) ja Turussa osuus oli kaksi prosenttia. Pahoinpitelyjen osalta itseilmoitettujen rikosten osuudet olivat Helsingissä viisi prosenttia ja Turussa kolme prosenttia. (Elonheimo, 2014, s. 211–212.)

Itseilmoittamien rikosten yleisyys on laskenut vuosien 1992–2013 välisenä aikana aseentamamisen ja ryöstöjen osalta. Vuonna 1992 (N=694) 28 prosenttia ISR3-kyselyyn Helsingin kouluissa vastanneista 14-16-vuotiaista ilmoitti kantaneensa asetta, kun taas vuonna 2006 (N=612) osuus oli 19 prosenttia ja vuonna 2013 (N=365) kymmenen prosenttia. Ryöstöjen osalta vuonna 1992 osuus on ollut viisi prosenttia ja sekä vuosina 2006 että vuonna 2013 määrällisesti yksi prosentti ilmoitti tehneen kyseisen rikoksen. Sen sijaan itseilmoitettujen pahoinpitelyjen osuus oli laskusuunnassa vuonna 2006 (2 %), mutta nousi vuonna 2013 kuuteen prosenttiin. (Elonheimo, 2014, s. 211–212.) Helsingissä tapahtuneiden ryöstöjen tapahtumapaikat olivat kauppakeskukset tai joukkoliikenne. Turussa yleisimmät tapahtumapaikat olivat koulu, katu tai puisto, jotka voivat liittyä paikkoihin, joissa nuoret viettävät eniten vapaa-aikaansa kyseisissä kaupungeissa (Elonheimo, 2014, s. 213).

3.3 Nuorten väkivaltarikosten piirteitä Suomessa

Vuodesta 2011 alkaen Suomessa alaikäisten poikien rikollisuus on lisääntynyt hieman suhteessa tyttöjen tekemään rikollisuuteen (Danielsson, 2022). Tyttöjen ja naisten osuus rikoksiin epäillyistä on kuitenkin viime vuosina kasvanut. Kaikissa ikäluokissa alle 21-vuotiailla tytöillä ja naisilla epäiltyjen määrä on vähentynyt, mutta alle 15-vuotiaiden osalta useampaan rikokseen syylliseksi epäiltyjen osuus on kasvanut eniten. (Haapakangas, 2020.)

2010-luvun aikana rikoksiin syylliseksi epäiltyjen nuorten määrä on pääosin pienentynyt. Rikollisuus on sen sijaan keskittynyt aiempaa pienempään joukkoon nuoria, joista osa on siirtynyt vakavampiin rikoksiin (Haapakangas, 2020.) Kuitenkin alaikäisten ja erityisesti alle 15-vuotiaiden rikollisuus on kääntynyt kasvuun (Danielsson, 2022). Myös ryöstörikosten määrä on ollut kasvussa viime vuosina, ja nuorten alle 21-vuotiaiden osuus epäillyistä tekijöistä on kasvanut (Haapakangas, 2020). Lisäksi nuorten keskuudessa tapahtuvat väkivaltateot ovat raaistuneet. Tapahtuneista väkivallanteoista suurempi osa aiheutti vahinkoa ihmiselle, omaisuudelle tai molemmille (Kaakinen & Näsi, 2021a). Lisäksi osa teoista vaati lääkäriin menoa tai sairaalahoitoa vaatineita vammoja. On myös havaittu, että asenteet nuorisoriikollisuutta kohtaan ovat muuttuneet nuorten keskuudessa hyväksyvämmiksi viimeisinä vuosina. (Kaakinen & Näsi, 2021a.)

Danielssonin (2022) raportti nuorten epäillyistä väkivaltarikoksista osoittaa, että suurin osa alaikäisten tekemistä väkivaltarikoksista tapahtuu julkisella paikalla. Merkittäviä eroja on havaittu eri ikäryhmissä nuorten osalta tapahtumapaikkaa tarkasteltaessa. Alle 15-vuotiaisiin kohdistuvista rikoksista 71 prosenttia oli tapahtunut luokassa ”muu yleinen paikka”, kun taas vastaava osuus yli 20-vuotiaisiin kohdistuvissa rikoksissa oli 41 prosenttia. ”Muu yleinen paikka” kattaa luokkaansa esimerkiksi puisto- ja katualueita sekä koulu- ja päiväkotiympäristöjä. Yksityisasunnoissa tapahtuneissa rikoksissa alle 15-vuotiaisiin kohdistuneista rikoksista neljä prosenttia, kun taas täysi-ikäisiin kohdistuneissa väkivaltarikoksissa noin 14 prosenttia. (Danielsson, 2022, s. 12–13.) On otettava huomioon, että Danielssonin (2022) raportti sisältää poliisin tietoon tulleet väkivaltatapaukset. Vuoden 2020 nuorisoriikollisuuskyselyyn vastanneista nuorista 17 prosenttia oli ollut osallisena tappelussa julkisella paikalla elämänsä aikana. Tappelu tapahtui 31 prosentissa tapauksista koulussa tai koulun pihalla, ja 48 prosentissa tapauksista tappelu johti henkilö- tai omaisuusvahinkoihin tai molempiin. (Kaakinen & Näsi, 2021a.) Julkisella paikalla

tai koulussa tapahtuvat rikokset tulevat luultavasti yleisemmin poliisin tietoon, jolloin ne korostavat tapahtumapaikkoja.

Suomessa nuorten maahanmuuttajataustan yhteyttä rikosaktiivisuuteen on tutkittu toistaiseksi vähän (Niemi, Honkatukia & Lehti, 2017). Ulkomaalaistaustaisen väestön suhteellisen osuuden kasvu on tarkoittanut, että yhä useampi väkivaltarikoksista epäilty alaikäinen on syntyperältään ulkomaalaistaustainen. Poliisin rikos- ja pakkokeinotilastojen perusteella ulkomaalaistaustaisten alaikäisten nuorten väkivaltarikollisuuden taso on viime vuosina kehittynyt yhdenmukaisesti suomalaistaustaisiin nuoriin nähden. (Danielsson, 2022.)

Sisäasiainministeriön selvityksen (2001) mukaan joka viides vuonna 2000 väkivaltarikoksesta epäilty maahanmuuttaja oli alaikäinen. Selvityksessä epäiltyjä oli ollut yhteensä 2 481. Maahanmuuttajanuorten tekemistä väkivaltarikoksista noin 40 % oli tuolloin tapahtunut Helsingissä. Samaan aikaan poliisin tietoon tulleet ryöstörikokset lisääntyivät, kun maahanmuuttajataustaisten henkilöiden määrä kasvoi Suomessa vuosituhannen vaihteessa. Ryöstörikoksista epäillyistä yli puolet oli tekohetkellä alle 18-vuotiaita. Ryöstörikos tapahtui useamman nuoren tekemänä, missä oli mukana maahanmuuttajataustaisia sekä kantasuomalaisia nuoria. Pääasiassa ryöstöt olivat tehty osin pelkästään uhkailemalla ja tyypillisesti saaliina oli matkapuhelin tai pieni summa rahaa. (Niemi, Honkatukia & Lehti, 2008, s. 253–255.)

Väkivaltarikoksissa epäiltynä on yliedustettuna ulkomaalaistaustaiset nuoret, mutta suhteutettuna väestöön rikosepäilyjen määrä on noussut yhdenmukaisesti niin ulkomaalaistaustaisilla kuin suomalaistaustaisilla nuorilla. Alaikäisten väkivaltarikollisuuden merkittävä kasvu ei siis selity ulkomaalaistaustaisten nuorten tekemien rikosten kasvulla. (Danielsson, 2022.) Ryhminä tehdyissä pahoinpitely- ja ryöstörikoksissa on havaittu olevan hieman enemmän ulkomaalaistaustaisia alaikäisiä kuin suomalaistaustaisia (Haapakangas & Kaakinen, 2023). Mainittakoon, että sukupuolen tai etnisen taustan ja nuorten väkivallan välillä ei ole löydetty yhteyttä niihin rikoksiin, jotka ovat liittyneet aseiden kantamiseen, aseiden käyttöön, henkirikoksiin, jengiin osallistumiseen tai aseisiin liittyvien rikosten uhriksi joutumiseen nuorille (Haylock, ym., 2020).

Väkivalta voi olla hyvinkin haitallista nuoren hyvinvoinnille niin fyysisesti kuin henkisesti. Väkivallan kokemisesta seuraa muun muassa psyykkisiä ongelmia tai vakavia kehityshäiriöitä, kuten mielenterveyshäiriöitä tai itsetuhoista käyttäytymistä, jotka havaitaan vasta myöhemmin lapsen varttuessa (Ellonen, Kivivuori & Kääriäinen, 2007). Tehokkaita keinoja puuttua

väkivaltaisuuteen ja nuorten rikoskäyttäytymiseen on varhainen puuttuminen ja toimenpiteiden monitahoisuus. Esimerkiksi aktiivinen lasten, perheiden ja koulun välinen vuorovaikutus sekä positiivisen palautteen antaminen, kannustaminen ja kehuminen ovat ehkäisseet väkivaltaisen käyttäytymisen syntymistä. (Savolainen, 2006, s. 241–242.) Muun muassa perheille tarjottava tuki ja vanhemmuustaitojen opetus ehkäisevät tehokkaasti lieviä rikoksia tehneiden ensikertaisten uusia rikoksia (Kurtz, 2002; Acosta, ym., 2012;). Myös lastensuojelun merkitys korostuu alaikäisten rikoksiin puuttumisessa. Interventioiden on havaittu olevan tehokkaita keinoja puuttua rikosmäärien vähentämiseen etenkin niiden nuorten keskuudessa, jotka ovat tehneet useita ja vakavia rikoksia (Sivertsson ym., 2019). Toisaalta lastensuojelussa on korostunut myös puutteellinen tutkimuksen vähäisyys ja tietämys siitä, mitä lastensuojelu on rikoksia tehneiden lasten kohdalla. (Kuula & Marttunen, 2009, s. 2.)

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Esittelen tässä luvussa tutkimuksen tutkimuskysymyksen, jonka pohjalta tutkimus on toteutettu. Rikollisuutta selittävissä teorioissa on otettu huomioon yksilökohtaiset, sosiaaliset, tilannekohtaiset sekä yhteiskunnalliseen tilanteeseen liittyvät tekijät (Haikkola, Hästbacka, Pekkarinen, 2019, s. 17). Farrington ja Welch (2007) jakavat rikollisuutta selittävässä teoriassa tekijät riski- ja suojaaviin tekijöihin. Tässä tutkimuksessa on pyritty selvittämään erilaisia nuorten elämässä olevia riski- ja suojaavia tekijöitä, jotka ovat yhteydessä rikolliseen käyttäytymiseen.

4.1 Tutkimuskysymys

Tämän pro gradun tutkimuskysymyksenä on ”*Millaiset yksilöön, perheeseen ja ympäristöön liittyvät tekijät ovat yhteydessä nuorten katuväkivaltaan*”. Tutkimuskysymyksellä pyritään selvittämään erilaisia riski- ja suojaavia tekijöitä, jotka ovat yhteydessä nuorten väkivaltakäyttäytymiseen. Katuväkivaltaisella rikoskäyttäytymisellä tässä tutkimuksessa tarkoitetaan pahoinpitelyyn ja ryöstöihin osallistumista sekä aseiden, kepin, mailan tai veitsen kantamista mukanaan.

Tutkin nuorten rikoskäyttäytymistä yksilötekijöiden, perhetekijöiden sekä ympäristöön liittyvien tekijöiden näkökulmasta. Tarkasteluni kohdistuu siihen, miten erilaiset yksilöön vaikuttavat tekijät ovat yhteydessä nuoren katuväkivaltaan.

5 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT

5.1 Aineisto

Tässä tutkimuksessa hyödynnetään kansainvälisen nuorisoriikollisuuskyselyn International Self-Report Delinquency Study (ISRD) -aineistoa. ISRD on kansainvälisesti vertaileva tutkimus nuorten tekemistä rikoksista ja uhriksi joutumisesta. Aiemmat ISRD-tutkimukset ovat toteutettu kolmesti vuosina 1991–1992, 2006–2008 ja 2012–2019. Suomi on ollut osallistunut jokaiseen ISRD-projektiin. (Marshall, ym., 2022.)

ISRD-tutkimusten päätavoitteita ovat on muun muassa empiirisen tiedon edistäminen nuorten rikoksista ja uhriksi joutumisesta ihmisiä ympäri maailmaa, ylikansallisten erojen havainnointi ja vertailu, rikoksen ja uhriksi joutumisen korrelaation tunnistaminen ja analysointi, yhteiskuntatieteellisten teorioiden testaaminen rikollisuudesta ja uhriksi joutumisesta sekä siirtää syntyvää tietoa asiaankuuluville sidosryhmille. (Marshall, ym., 2022.)

Tässä tutkimuksessa käytän aineistona neljännen ISRD-kierroksen kyselyaineistoa, joka on alkanut vuonna 2021 ja päättynyt vuonna 2023. Tutkimuksessa oli mukana 54 maata, ja Suomi oli yksi niistä. Suomen aineisto on kerätty Helsingistä ja Turusta. ISRD4 -tutkimus on kohdistunut 13–17-vuotiaisiin nuoriin pääasiassa sen vuoksi, että rikoksen uhriksi ja rikolliset joutumisen määrät ovat korkeampia kyseisissä ikäryhmissä. (Marshall, ym., 2022.)

ISRD4-tutkimuksen teemana on ollut verkkoriikollisuus ja uhriksi joutuminen, ja tämä painopiste on otettu mukaan myös ISRD-kyselyn ydinrikos- ja uhrikysymyksiin. Kyselykysymykset kattavat rikos- ja uhrikokemuksia sekä kysymyksiä nuorien asenteista, uskomuksista ja elämän olosuhteista. Useimpia kysymyksiä on käytetty aiemmin ISRD-projekteissa, ja kysymykset ovat vakiintuneita validoituja instrumentteja. (Marshall, ym., 2022.)

Tutkimukset ovat osoittaneet, että itse raportoivissa rikosasteikoissa käytetty testi- ja uusintatetausmenetelmä on erittäin luotettava. Itseraportointimenetelmällä on hyvä luotettavuus useimpiin analyysitarkoituksiin (Thornberry & Krohn, 2000, 49). Ennen varsinaista ISRD4-tutkimusta jokainen maa on suorittanut pilotoinnin pienelle ryhmälle nuoria. Pilotoinnin

tarkoituksena on ollut, että vastaajilla on ollut täysi ymmärrys kysymysten merkityksestä ja annettujen ohjeiden riittävydestä. (Marshall, ym., 2022.)

Rikollisuutta koskeviin kyselyihin vastaaminen on tutkittu olevan luotettavampaa kouluissa kuin kotona. Käytännössä oppilaat ilmoittavat kouluympäristössä, että loukkaavaa käytöstä esiintyy enemmän kuin kotona annettuihin vastauksiin. (Kaakinen, ym., 2022.) ISRD4 on toteutettu koululaisille verkkokyselyllä koulun tietokonehuoneissa valvojan läsnä ollessa. Opiskelijoiden on pitänyt täyttää kysely omatoimisesti hiljaa ja ohjeiden mukaan. Kyselyn aikana valvojien on pitänyt estää vastaajia näkemästä toistensa vastauksia. (Marshall, Birkbeck, Enzmann, Kivivuori, Markina & Stekete, 2022.)

Suomessa kyselyaineisto kerättiin keväällä 2022. Tutkimukseen osallistui 2 488 13–17-vuotiaasta nuorta 78 eri koulusta Helsingissä ja Turussa. Tutkimus toteutettiin koululuokkien satunnaisotannan avulla. Vastausprosentti oli 81 %. Koululuokkien satunnaisotannasta vastasi Tilastokeskus. Tutkimus koski peruskoulun 7.–9.-luokkalaisten sekä toisen asteen ensimmäisen luokan opiskelijoita. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselyllä oppituntien aikana. Aineistonkeruusta oppitunneilla vastasi Suomen ISRD-tutkimusryhmä. Opettajan kuitenkin osallistui osalle keruutunneista koulujen käytännöistä riippuen. Ennen tutkimuksen toteuttamista sille haettiin eettinen ennakoarvointilausunto Helsingin yliopiston ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin toimikunnalta. Helsingin yliopiston ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin toimikunta totesi, että tutkimus on Tutkimuseettisen neuvottelukunnan antamien ohjeiden mukainen ja eettisesti hyväksyttävä 16.9.2021 (Lausunto 43/2021).

ISRD-projekti noudattaa eettisiä standardeja, sillä jokaisen osallistuvan maan tehtävänä on noudattaa asiaankuuluvaa kansallista lainsäädäntöä ja eettisiä määräyksiä. ISRD-tutkimuksessa vastaajan on aina annettava tietoinen suostumus kyselyyn osallistumisesta. Vastaajalla on oikeus keskeyttää kyselyyn vastaaminen milloin tahansa. Suomessa osallistuminen kyselyyn perustuu lapsen tai nuoren tietoon perustuvaan suostumukseen. Osallistujille annettiin etukäteen tutkimuksen tietosuojailmoitus, tiedot tutkimuksesta sekä sen tarkoituksesta. Tämän jälkeen heiltä pyydettiin suostumus tutkimukseen osallistumisesta. Huoltajilta ei pyydetty aktiivista suostumusta, mutta heille annettiin mahdollisuus kieltää huollettavansa osallistuminen tutkimukseen. Myös huoltajille annettiin etukäteen tiedot tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta sekä tutkimuksen tietosuojailmoitus. Kouluille on annettu täydentävät tiedot kyselyn sisällöstä siinä vaiheessa, kun lupaa tiedonkeruulle on haettu. (Marshall, ym., 2022.)

ISRD4-kyselyaineiston saamista varten pyydettiin käyttö lupa Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutilta (KRIMO). Kyselyaineiston saaminen edellytti ISRD-aineiston luovuttamisen ehtoihin sitoutumista. Yleiset ehdot edellyttivät, että aineistoa käytetään vain tämän tutkimuksen tarkoitusta varten ja aineisto hävitetään tietoturvallisesti, kun sitä ei ole enää tarpeen käyttää. Aineiston käsittelijät määriteltiin erikseen käyttöluvassa eikä aineistoa saanut luovuttaa muille henkilöille eteenpäin. Samalla sitouduttiin siihen, että aineiston dataa säilytettiin tietoturvallisesti. Yksittäistä henkilöä tai instituutiota koskevat, suoran tai epäsuoran tunnistamisen tiedot on pidettävä salassa. Mikäli aineistosta olisi ollut mahdollisesti tunnistettavia henkilöitä, ei heihin saanut ottaa yhteyttä (Marshall, ym., 2022). Luvan myöntämisen jälkeen ISRD4 -kyselyaineiston data lähetettiin aineiston käsittelijälle turvasähköpostilla ja tämän jälkeen aineisto siirrettiin SPSS-järjestelmään. Tutkimusaineisto on analysoitu käyttäen tilastomenetelmäohjelmaa PASW Statistics 29, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences).

5.2 Analyysiprosessi ja muuttujat

5.2.1 Selitettävät muuttujat

Tutkimukseen valittiin parhaiten katuväkivaltaa kuvaavat muuttujat, joista muodostettiin lopulta yksi selitettävä *katuväkivalta* -muuttuja. Valitut selitettävät muuttujat ovat ”Oletko koskaan käyttänyt asetta, voimaa tai voimanhukkaa saadaksesi rahaa tai tavaroita joltakulta?”, ”Oletko koskaan kantanut asetta, kuten keppiä, mailaa, veistä tai asetta omaksi suojaksesi tai hyökätäksesi muiden kimppuun” ja ”Oletko koskaan pahoinpidellyt tai satuttanut jotakuta kepillä, mailalla, veitsellä tai aseella niin pahasti, että henkilö loukkaantui?”. Selitettävien muuttujien osalta tiedot olivat saatavilla elinikäisen osallistumisen perusteella sekä tapahtuneen rikoksen osalta viimeisen 12 kuukauden aikana. Vuoden aikaisista teoista kysyttiin vain niiltä vastaajilta, jotka ilmoittivat joskus tehneensä kysytyt teot. Tarkastelun kohteeksi valittiin elinikäiset teot. Tällä tavalla analyysiin saatiin mukaan myös ne nuoret, jotka olivat osallistuneet väkivaltatekoihin, mutta eivät viimeisen 12 kuukauden aikana.

Kolme tarkasteltavaa rikostekoa saivat arvot niin, että ei-vaihtoehto (ei ole tehnyt rikoksia) sai arvon 0 ja kyllä-vaihtoehto (on tehnyt rikoksia) arvon 1. Valituista kolmesta selitettävästä muuttujasta muodostettiin yksi muuttuja, jonka tarkoituksena on kuvata henkilöitä yleisesti siltä osin,

onko vastaaja katuväkivaltaa. Kolmen muuttujan tiedot yhdistämällä saatiin yleisemmin katuväkivaltaa mittaava muuttuja.

5.2.2 Selittävät muuttujat

Selittäväksi muuttujiksi otettiin kyselylomakkeella kerättyjä tietoja yksilöllisistä sekä perhetekijöihin ja ympäristötekijöihin liittyvistä riskitekijöistä (Farrington & Welsh, 2006). Selittävät muuttujat jaettiin teoreettisen osion perusteella yksilöllisiin tekijöihin, perhetekijöihin sekä ympäristötekijöihin. Osasta selittävistä muuttujista muodostettiin summamuuttuja ja osa muuttujista yhdistettiin.

Summamuuttujia muodostaessa alkuperäiset muuttujat yhdistetään, ja tarkoituksena on tiivistää yhdeksi muuttujaksi samankaltaisia ominaisuutta mittaavan muuttujien tiedot. Tähän on olemassa kaksi eri käytäntöä. Ensimmäisessä menetelmässä muuttujien havaitut arvot lasketaan yhteen ja toisessa vaihtoehdossa lasketaan muuttujien havaintoarvojen keskiarvo. Summamuuttujia muodostaessa on oleellista, että yhdistettävät muuttujat mittaavat samaa ominaisuutta. Tällöin summamuuttuja on sekä teoreettisesti ja tulkinnallisesti mielekäs. (Nummenmaa, 2006, s. 151–152.)

Summamuuttujan reliabiliteettia voidaan mitata Cronbach's alpha -kertoimella. Cronbachin alfan arvo voi olla nollan ja yhden välillä. Cronbachin alfan alarajaksi on tullut tavaksi asettaa 0,6. Arvo ei ole ehdoton vaatimus, ja toimii lähinnä suositusrajana. Jos Cronbachin alfan arvo jää kuitenkin suositusrajan alle, voidaan tarvittaessa harkita summamuuttujasta yksittäisten muuttujien poistamista. Tämä voi parantaa osioiden keskinäistä korrelaationsuhdetta. (Metsämuuronen, 2003, 395.)

Yksilölliset tekijät

Yksilöllisiin tekijöihin valittiin selittäviksi muuttujiksi vastaajan sukupuoli sekä ikä. Iän osalta vastanneiden ikäjakauma oli 12–20 vuotta. Vastaajista suurin osuus oli 13–17 vuotta täyttäneitä lapsia tai nuoria, osuuden ollessa 98,6 %. Iän osalta tehtiin kaksiluokkainen muuttuja, jossa vastaajat jaettiin 12–14-vuotiaisiin ja 15–20-vuotiaisiin. Kaksiluokkaisella

muuttujamuunnoksella iän suhteen nähdään täten henkilöt, jotka ovat rikosoikeudellisessa vastuussa ja ne, jotka eivät ole.

Selittävänä yksilöllisenä tekijänä mitattiin vastaajan syntymämaata ja vastaajan vanhempien syntymämaata. Kyselyssä kysyttiin vastaajalta ”Oletko syntynyt Suomessa” ja vastausvaihtoehtoina oli kyllä ja ei. Lisäksi kyselyssä kysyttiin ”Onko sinun äitisi syntynyt Suomessa?” ja ”Onko sinun isäsi syntynyt Suomessa?”, joissa vastausvaihtoehdot olivat kyllä ja ei. Kysymykset vanhempien syntymämaasta yhdistettiin yhdeksi muuttujaksi.

Onnelliisuutta mitattiin kyselylomakkeessa väittämällä ”Ajattele viimeisintä kuutta kuukautta elämästäsi: Sanoisitko, että suurimman osan ajasta olet ollut onnellinen?”. Väittämässä vastausvaihtoehtona oli 6-luokkainen likert-asteikko, jossa hyvin onneton sai arvon 1 ja hyvin onnellinen sai arvon 6. Väittämän alkuperäiset muuttujat muutettiin kaksiluokkaiseksi muuttujaksi, joka mittaa vastaajan onnelliisuutta tai onnettomuutta. Onnelliisuus uudelleen koodattiin kaksiluokkaiseksi muuttujaksi, jossa arvoon 1 (onnellinen) sisällytettiin mukaan alkuperäisestä muuttujasta arvot 4–6. Samassa muuttujassa arvon 2 (onneton) mukaan luettiin alkuperäisestä muuttujasta arvot 1–3.

Yksilöllisenä tekijänä haluttiin tutkia, ovatko vastaajan tulevaisuuden näkökulmat yhteydessä katuväkivallan tekemiseen. Tähän valittiin selittäväksi muuttujaksi kysymyksestä ”Kuinka paljon olet samaa tai eri mieltä seuraavista tulevaisuuttasi koskevista väitteistä?” väittämät ”Näen itseni menevän yliopistoon”, ”Tulen tarvitsemaan sosiaalietuutta tai taloudellista tukea hallitukselta tai valtiolta” ja ”Näen tässä maassa (Suomessa) itselleni lupaavan tulevaisuuden”. Kysymyksessä väittämiin vastausvaihtoehtona oli 5-luokkainen likert-asteikko, jossa vahvasti eri mieltä sai arvon 1, ei samaa eikä eri mieltä arvon 3 ja vahvasti samaa mieltä arvon 5. Väittämä yliopistoon menemisestä muutettiin kolmiluokkaiseksi muuttajaksi, jossa vahvasti samaa mieltä ja samaa mieltä sai arvon 1, ei samaa eikä eri mieltä sai arvon 2 ja vahvasti eri mieltä ja eri mieltä vastaukset sai arvon 3. Väittämä, joka mittasi sosiaaliturvan saamista tulevaisuudessa, muutettiin kolmiluokkaiseksi muuttajaksi, jossa vahvasti eri mieltä ja eri mieltä saivat arvon 1, ei samaa eikä eri mieltä sai arvon 2 ja vahvasti samaa mieltä ja samaa mieltä vastaukset saivat arvon kolme 3.

Perhetekijät

Perhetekijöihin liittyviin muuttujiin valittiin kyselylomakkeesta vastaajan kokema taloudellinen tilanne vastaajan ja vastaajan perheen osalta. Valittuna muuttujana olivat perheen tulotason mittaava kysymys ”Mikä seuraavista kuvauksista on lähimpänä sitä, miltä sinusta tuntuu kotitalouden tulot nykyään?”, jossa vastausvaihtoehtona oli annettu 5-luokkainen asteikko, jossa ”elän mukavasti nykyisillä tuloilla” sai arvon 1 ja ”erittäin vaikeaa nykyisillä tuloilla” sai arvon 5. Väittämästä muodostettiin kaksiluokkainen muuttuja, jossa elän mukavasti nykyisillä tuloilla ja selviydymme nykyisillä tuloilla, saivat arvon 1 ja vastausvaihtoehdot vaikeaa nykyisillä tuloilla ja erittäin vaikeaa nykyisillä tuloilla saivat arvon 2. Vastausvaihtoehto en tiedä (n=104) muutettiin puuttuvaksi tiedoksi.

Perhetekijöihin valittiin taloudellisen tilanteen mittaamiseksi vastaajan näkemys siitä, miten varakas hänen perheensä on muihin verrattuna väittämällä ”Mikä seuraavista kuvauksista on lähimpänä sitä, miltä sinusta tuntuu kotitalouden tulot nykyään?” ja vastaajan näkemys siitä, minkä verran taskurahaa hänellä on käytettävissä muihin nähden ”Jos vertaat itseäsi muihin ikäisiisi: onko sinulla enemmän, saman verran vai vähemmän rahaa (taskurahaa + lahjat + omat tulot jne.) käytettävänä?”. Väittämien vastausvaihtoehdoissa oli 7-luokkainen likert-asteikko, jossa paljon paremmin sai arvon 1 ja paljon huonommin arvon 7. Muuttujista muodostettiin summamuuttuja (cronbach's alpha ,622), joka mittasi perheessä käytettävää varallisuutta muihin samanikäisiin nähden. Varallisuutta mittaava summamuuttuja sai arvot 2–14, jossa matalat arvot tarkoittavat korkeaa varallisuuden käyttöä ja korkeammat arvot matalaa varallisuuden käyttöä. Muuttujan keskiarvoksi saatiin 7,05, mikä tarkoittaa keskinkertaista varallisuuden käytön kokemusta muihin nähden (keskihajonta 2,10).

Perhetekijöitä mittaaviksi selittäviksi muuttujiksi valittiin vastaajan ja vanhemman tai perheen suhdetta toisiinsa. Tähän valittiin kysymyksistä ”Kuinka usein seuraavat väittämät koskevat sinua?": ”Saan helposti henkistä tukea ja huolenpitoa vanhemmilleni” ja ”Tuntuisi todella pahalta tuottaa pettymys vanhemmilleni”. Väittämässä vastausvaihtoehtona oli 5-luokkainen likert-asteikko, jossa en koskaan sai arvon 1 ja aina sai arvon 5. Väittämien vastausvaihtoehdot muutettiin kolmiluokkaiseksi, jossa en koskaan ja harvoin saivat arvon 1, joskus sai arvon 2 sekä usein ja aina saivat arvon 3.

Aikuisten tietoisuutta lasten vapaa-ajan vietosta mitattiin väittämillä ”Aikuinen tietää missä olen, kun menen ulos”, ”Aikuinen tietää mitä teen, kun menen ulos” ja ”Aikuinen tietää kenen kanssa olen, kun menen”. Vastausvaihtoehdoissa ei koskaan sai arvon 1 ja lähes aina arvon 5. Väittämistä muodostettiin summamuuttuja (cronbach’s alpha ,818). Aikuisten tietoisuutta mittaava summamuuttuja sai arvot 3–15, jossa matalat arvot tarkoittavat matalaa tietoisuutta lasten vapaa-ajan käytöstä ja korkeat arvot korkeaa tietoutta vapaa-ajan käytöstä. Muuttujan keskiarvoksi saatiin 12,53, mikä tarkoittaa melko korkeaa vanhempien tietoisuutta lasten vapaa-ajan viettämisestä (keskihajonta 2,44).

Valittuihin perhetekijöihin selittävänä muuttujana valittiin perheen sisäisiä tekijöitä mittaavat kysymykset, joissa kysyttiin ”Oletko joskus kokenut seuraavaa?": Isän tai äidin kuolema, toisella vanhemmalla on ollut ongelmia alkoholin tai huumeiden kanssa, vanhemmilla vakavia konflikteja keskenään, vanhemmat ovat avioeronneet tai eronneet. Väittämien vastausvaihtoehdot olivat ei (0) ja kyllä (1).

Perhetekijöitä mittaavaksi muuttujaksi valittiin vanhempien aiheuttama fyysinen kuritus kotona väittämillä ”onko äitisi tai isäsi (tai äitipuoli/isäpuoli) joskus lyönyt, läimäissyt tai työntänyt sinua” ja ”Onko äitisi tai isäsi (tai äitipuoli/isäpuoli) joskus lyönyt sinua jollakin esineellä, tai potkaissut tai pahoinpidellyt sinua”. Vastausvaihtoehdot kysymyksissä olivat ei (0) ja kyllä (1). Väittämien osalta valittiin yleisyyttä kuvaavat vastaukset, joihin sisältyi vastaajan koko elämän aikana kokema vanhempien aiheuttama väkivalta. Väittämät yhdistettiin yhdeksi muuttujaksi mittaamaan väkivaltaa vastaajaa kohtaan.

Ympäristötekijät

Ympäristötekijöihin valittiin selittävänä muuttujana kouluympäristössä tapahtuva rikollisuus. Kouluympäristön rikollisuutta tarkasteltiin valitsemalla aineistosta neljä väittämää, jotka mittasivat 5-luokkaisella likert-asteikolla koulussa tapahtuvaa rikollisuutta. Valitut väittämät olivat ”koulussani varastetaan paljon”, ”koulussani riidellään/tapellaan paljon”, ”monia asioita on rikki tai vandalisoitu koulussani” ja ”koulussani käytetään paljon huumeita”. Väittämien vastausvaihtoehdoissa täysin eri mieltä sai arvon 1 ja täysin samaa mieltä arvon 5. Neljästä väittämästä muodostettiin summamuuttuja (cronbach’s alpha ,816). Kouluympäristössä tapahtuvaa rikollisuutta mittaava summamuuttuja sai arvot 4–20, jossa matalat arvot tarkoittavat vähäistä

koulussa tapahtuvaa rikollisuutta ja korkeat arvot korkeaa koulussa tapahtuvaa rikollisuutta. Muuttujan keskiarvoksi saatiin 9,13, mikä tarkoittaa koulussa tapahtuvan rikollisuuden olevan keskimääräistä (keskihajonta 3,38).

Ympäristötekijöihin valittiin selittävänä muuttujana kyselystä kysymys, joka mittasi vastaajan vapaa-ajan viettoa ”Kenen kanssa vietät eniten vapaa-aikaa”. Vastausvaihtoehdot olivat: yksin, perheen kanssa, pienessä kaveriryhmässä (1–3 kaveria) tai isommassa kaveriryhmässä (4 ja useampi henkilöä). Lisäksi haluttiin tarkastella vastaajan kaveripiirissä tapahtuvaa rikollisuutta. Tähän valittiin kyselystä väittämät ”Minulla on kaveri, joka on varastanut joskus liikkeestä” ja ”Minulla on kaveri, joka on joskus pahoinpidellyt jonkun veitsellä, kepillä tai aseella”. Vastausvaihtoehdot väittämiin olivat kyllä (1) ja ei (0). Väittämät yhdistettiin yhdeksi muuttujaksi mittaamaan kaverien tekemiä rikoksia, jossa arvo 0 tarkoitti ei yhtään rikosta tehnyttä kaveria ja arvo 1 tarkoitti ystävä tehnyt vähintään yhden kysytyistä rikoksista.

Ympäristötekijöiden osalta valittiin myös selittäväksi muuttujiksi kolme väittämää, jotka mitaavat naapurustossa tapahtuvaa rikollisuutta. Vastausvaihtoehdoiksi väittämiin oli annettu 5-luokkainen likert-asteikko, jossa täysin eri mieltä sai arvon 1 ja täysin samaa mieltä arvon 5. Valitut väittämät naapurustossa tapahtuvaan rikollisuuteen olivat ”Naapurustossani on paljon rikollisuutta”, ”Naapurustossa on paljon huumeiden myyntiä” ja ”Naapurustossani tapellaan paljon”. Edellä mainituista väittämistä muodostettiin summamuuttuja (cronbach’s alpha ,921). Naapurustossa tapahtuvaa rikollisuutta mittaava summamuuttuja sai arvot 3–15, jossa matalat arvot tarkoittavat vähäistä naapurustossa tapahtuvaa rikollisuutta ja korkeat arvot korkeaa naapurustossa tapahtuvaa rikollisuutta. Muuttujan keskiarvoksi saatiin 6,20, mikä tarkoittaa keskimääräistä matalampaa rikollisuutta naapurustossa vastaajien osalta (keskihajonta 3,41).

5.3 Menetelmät

Tulokset kuvataan deskriptiivisellä menetelmällä, keskiarvovertailuna, ristiintaulukointeina ja khiin neliö-testinä sekä logistisena regressioanalyysinä. Deskriptiivisessä eli kuvailevassa tilastotieteessä sovelletaan ja kehitetään menetelmiä, joiden avulla tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä kerättyjä kvantitatiivisia ja numeerisia tietoja voidaan esitellä ja kuvailla (Mellin, 2006, s. 8). Yksilöllisten, perhe ja ympäristötekijöiden yhteyttä katuväkivaltaan tutkittiin ensin

ristiintaulukoinnin ja t-testin avulla. Näitä kumpaakin käytettiin logistisen regressiomallin selittävien muuttujien valintaan. Ristiintaulukoinnin ja t-testin perusteella valittiin tilastollisesti merkitsevät selittävät muuttujat logistiseen regressioanalyysiin. Tämän jälkeen yhteyttä tarkasteltiin logistisen regressioanalyysin avulla.

5.3.1 T-testi

Tutkimuksessa muodostetuista neljästä summamuuttujasta tehdään keskiarvovertailu, jossa tutkitaan eroavatko kyseisten muuttujien keskiarvot väkivaltaa tehneiden nuorten ja muiden nuorten joukossa. Ryhmien välisten keskiarvoerojen arvioimiseksi tässä tutkimuksessa käytetään Studentin t-testiä, joka on yksi käytetyimmistä menetelmistä kahden riippumattoman ryhmän vertailemiseksi (Tähtinen, Laakkonen & Broberg, 2020, s. 120).

T-testissä on muutamia edellytyksiä. Tarkasteltavan muuttujan tulee olla jatkuva, mutta myös likert-asteikollisen muuttujan katsotaan täyttävän tämä kriteeri. Toinen edellytys t-testille on, että otos on poimittu perusjoukosta, joka on normaalijakautunut (Tähtinen, ym., 2020, s. 121; KvantiMotv, 2014). T-testin käytön yksi edellytys on myös, että tarkasteltavien ryhmien populaatiovarianssit ovat yhtä suuret. Varianssien yhtäsuuruutta voidaan tarkastella Levenen F-testin avulla, jossa nollahypoteesina on jakaumien varianssien yhtäsuuruus. Jos Levenen testin p-arvo on 0,05 tai suurempi, voidaan päätellä, ettei varianssien välillä ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Jos testin tulos on tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,05$), t-testin tuloksia tulkitaan vaihtoehdoisella periaatteella. (Tähtinen, ym., 2020, s. 123.) T-testin nollahypoteesit ovat muotoa: ”Tarkasteltavan muuttujan keskiarvossa ei ole eroa katuväkivaltaa tehneiden ja muiden nuorten välillä”. Nollahypoteesit hylätään, jos t-testin antama p-arvo jää alle viiden prosentin viitearvon. T-testiä varten testattiin valittujen muuttujien normaalijakautuneisuus. Muuttujat eivät Kolmogorov-Smirnov-testin ja Shapiro-Wilk-testin perusteella noudattaneet normaalijakaumaa, mutta koska kyseessä on iso aineisto, päätin kuitenkin soveltaa t-testiä (kts. Mattila, 2023a).

T-testissä vertaillaan tätä tutkimusta varten muodostettujen summamuuttujien keskiarvoja. Summamuuttujat ovat kotitalouden varallisuus muihin verrattuna, vanhempien tietoisuus lapsen tai nuoren vapaa-ajan vietosta, koulussa tapahtuva rikollisuus sekä naapurustossa tapahtuva rikollisuus. T-testi muodostettiin yhden otoksen t-testinä niin, että vertailtavat ryhmät

määriteltiin katuväkivalta-muuttujan avulla, jossa ei ole tehnyt katuväkivaltaa sai t-testissä arvon 1 ja on tehnyt katuväkivaltaa, sai arvon 2.

5.3.2 Ristiintaulukointi

Ristiintaulukointia suositellaan käytettäväksi aineiston alustavassa tarkastelussa (Metsämuuronen, 2003). Kahden eri muuttujan arvojen tarkastelussa muodostetaan kaksiulotteinen jakauma eli ristiintaulukointi. Ristiintaulukointia käytetään, kun halutaan tutkia kahden eri muuttujan välistä riippuvuutta, eli onko toisen muuttujan arvoilla yhteyttä toiseen muuttujaan. (Karjalainen, 2010, s. 42.) Tässä tutkimuksessa ensimmäisenä menetelmänä käytettiin ristiintaulukointia, jossa selitettävä muuttuja rikosten tekemisestä ristiintaulukoitiin kaikkien selitettävien muuttujien kanssa. Tulokset on esitetty yksilöllisten tekijöiden, perhetekijöiden ja ympäristötekijöiden osalta omiin taulukoihin.

Havaittuja merkitsevyytasoja eli p-arvoja käytetään hypoteesien testaamisessa. Hypoteesi jää jollain todennäköisyydellä voimaan numeerisessa muodossa, eikä koskaan jää voimaan absoluuttisesti. P-arvo kuvaa sitä, kuinka luotettavasti tiedot voidaan yleistää perusjoukon jäseniin. Kun p-arvo on lähempänä nollaa, sitä suuremmalla todennäköisyydellä hypoteesi pitää paikkansa. P-arvoille on asetettu kriittisiä arvoja, joista pienemmät arvot merkitsevät tilastollisesti merkitsevää tulosta. Tässä tutkimuksessa on käytössä 95 % luottamustaso. Merkitsevyytestauksissa on käytetty kolmea eri käsitettä: tilastollisesti melkein merkitsevä ($p < 0.05$), tilastollisesti merkitsevä ($p < 0.01$) sekä tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p < 0.001$). (Nummenmaa, 2006, s.137–138.)

Ristiintaulukoinnin jälkeen tutkitaan, ovatko saadut tutkimustulokset tilastollisesti merkitseviä. Tilastollisen merkitsevyyden tutkimiseen käytetään tässä tutkimuksessa khiin neliö -testiä (Pearson's chi-square test). Testin avulla voidaan tarkastella, ovatko kaksi kategorista muuttujaa yhteydessä toisiinsa. (Nummenmaa, 2006.) Khiin neliö -testin perustana on erotusten suuruus odotettujen frekvenssien sekä havaittujen frekvenssien välillä (Mattila, 2023b). Khiin neliö -testillä on muutamia edellytyksiä. Se edellyttää, että soluissa on riittävä määrä havaintoja, jolloin odotetut havainnot pystytään laskemaan. Yleensä vähimmäisvaatimuksena on pidetty, että odotettu frekvenssi on vähintään viisi (yli 80 %) suurimmassa osassa soluja. Lisäksi testin käyttöedellytyksiin sisältyy se, että soluissa ei saa esiintyä alle yhden suuruisia odotettuja

frekvenssejä. (Kent State University, 2020.) Khiin neliö -taulukko vaatii taulukon vapausasteet (degrees of freedom, df), jotta tilastolle voidaan määrittää merkitsevyystaso. Tilastollisen merkitsevyystason määrittämisessä käytetään p-arvoa (P-level). (McHugh, 2013.)

5.3.3 Logistinen regressioanalyysi

Tämän tutkimuksen selitettävät muuttujat mittaavat sitä, tekevätkö nuoret rikoksia vai eivät. Menetelmäksi valikoitui logistinen regressioanalyysi, sillä selitettävät muuttujat saivat kaksi arvoa. Kun selitettävänä muuttujana on kaksiluokkainen muuttuja, käytetään logistista regressioanalyysia. Regressioanalyysiin voidaan sisällyttää useita selittäviä muuttujia samanaikaisesti (Kaakinen & Ellonen, 2023). Logistinen regressioanalyysi on joustava menetelmä, johon voidaan sisällyttää selittäjiksi jatkuvia muuttujia ja luokitteluasteikollisia (Metsämuuronen 2003; Nummenmaa 2006; Jokivuori & Hietala, 2007, s. 58–59). Tutkittavissa ryhmissä voi olla erisuuruisia variansseja ja selittävien muuttujien ei tarvitse olla normaalisti jakautuneita. Menetelmässä havaintojen oletetaan olevan lineaarisesti riippumattomia toisistaan. Selittävien ja selitettävän muuttujien välillä tulee olla kuitenkin lineaarinen yhteys. (Jokivuori & Hietala, 2007; Metsämuuronen, 2008.) Monimuuttuja-analyysissa mukaan otetaan ne muuttujat, jotka ovat ristiintaulukoinnin perusteella yhteydessä katuväkivaltaan. Logistiseen regressioanalyysiin valittiin ristiintaulukoinnin perusteella ne selitettävät muuttujat, jotka saivat tilastollisesti melkein merkitsevän arvon tai sitä pienemmän merkitsevyystason.

Logistisessa regressioanalyysissa tulee huomioida muutamia rajoitteita. Otskoossa ongelma voi aiheuttaa sen, ettei ryhmien välillä ole risteäviä havaintoja. Havaintojen määrän on oltava kohtuullinen suhteessa malliin otettavien muuttujien määrään. Liian vähäinen määrä havaintoja voi johtaa siihen, että mallin selitysaste kasvaa liian korkeaksi. Mikäli regressiomalli taas sisältää useampia muuttujia, voi siihen syntyä niin kutsuttuja nollasoluja. Nollasolut voivat aiheuttaa tarkastelun kohteena olevan muuttujan ylimallintumisen, jolloin mallin selitysaste nousee liian korkeaksi teknisistä syistä. (Metsämuuronen, 2008, s. 78–79; Metsämuuronen, 2006, 706.) Logistista regressiomallia voidaan arvioida myös EPV-arvon (events per variable) kautta, joka mittaa tapahtumia muuttujaa kohden. Jos EVP-arvot ovat kymmenen tai enemmän ei logistisessa regressioanalyysissa ole havaittu esiintyvän suurempia ongelmia. Jos EPV-arvo on alle kymmenen, regressiokertoimet voivat olla vinoutuneita sekä negatiiviseen että positiiviseen suuntaan. (Peduzzi, Concato, Kemper, Holford, & Feinstein, 1996.) Mahdolliset otoskokoon

liittyvät havainnot otettiin huomioon tässä tutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa on vähintään kymmenen tapausta per mallissa oleva selittävä muuttuja, jolloin voidaan välttyä yli- tai aliarvioitujen varianssien aiheuttamilta ongelmilta.

Logistisen regressioanalyysin perustana on, että jokaiselle malliin tulevalle muuttujalle annetaan painokerroin β (beeta) (Metsämuuronen, 2008). Logistinen regressioanalyysi ennustaa suuremman numeerisen arvon saavaa luokkaa. Analyysissa vertailuryhmälle annetaan arvo 0 ja selitettävälle muuttujalle arvo 1. Analyysi ennustaa mahdollisuutta kuulua arvoon 1. (Jokivuori & Hietala, 2007.)

Logistinen regressioanalyysi on herkkä multikollineaarisuudelle, minkä takia muuttujat eivät saa korreloida suuresti keskenään. Multikollineaarisuus tarkoittaa sitä, että esimerkiksi regressioanalyysissä kaksi muuttujaa, jotka korreloivat voimakkaasti keskenään, voivat tulla malliin, mutta ainoastaan toinen muuttujista tuo malliin selitystä. Vastaava tilanne voi syntyä, jos kaksi valittua muuttujaa mittaavat lähes samaa asiaa. Multikollineaarisuutta voidaan tutkia multipelikorrelaation neliöllä R^2 (squared multiple correlation, SMC). Jos SMC on korkea, korreloivat muuttujat voimakkaasti keskenään. Regressioanalyysissä multikollineaarisuutta voidaan mitata VIF (variance inflation factor) avulla, mikä on toleranssille vastakkainen mitta. VIF kasvaa, kun muuttujan toleranssi pienenee. (Metsämuuronen, 2008.) Yksiselitteistä raja-arvoa VIF-kerroimelle ei ole, mikä kertoisi sen, milloin multikollineaarisuus on ongelmallinen. Yleisesti käytetyn nyrkkisäännön mukaan ongelmia esiintyy, kun VIF-kerroin on vähintään 10 (Mellin, 2006). Logistista regressioanalyysia varten testattiin toleranssi- ja VIF-arvot. Toleranssiarvot olivat kaikki yli 0,7 ja VIF-arvot 1,08–1,27 välillä.

Korrelaatiokerroin kuvaa korrelaation voimakkuutta -1 ja 1 välillä. Korrelaation ollessa lähempää nolla, sitä pienempi lineaarinen riippuvuus on muuttujien välillä. Jos korrelaatiokerroin ylittää arvon 0,7, voidaan korrelaation olevan voimakas. Arvojen 0,3–0,7 välillä korrelaation ajatellaan olevan kohtalainen. Voimakkaat korrelaatiot eivät kuitenkaan kerro aina syy-seuraussuhteesta, vaan selittävänä tekijänä voi olla esimerkiksi kolmas muuttuja. (Karjalainen, 2010, s. 124–129.) Ennen logistisen regressioanalyysin tekoa testattiin muuttujien väliset korrelaatiot. Muuttujien välisessä tarkastelussa yksi arvo muuttujien välillä sai korrelaatiokertoimen 0,316, ja kaikki loput arvot muuttujien välillä olivat alle 0,3.

Logistisessa regressioanalyysissä lähtökohtana toimii riskisuhde odds ratio tai odds (OR). Se kuvaa suhteellista riskiä kuulua ryhmään, jota pyritään selittämään. Suomen kielellä parhain käänös käsitteelle on vetosuhde tai veto. Vetokertoimien avulla voidaan laskea vetosuhde, joka viittaa kahden vedon väliseen suhteeseen. Vetosuhde on tapahtumien 0 ja 1 todennäköisyyksien osamäärä. Arvo, joka on suurempi kuin yksi, tarkoittaa lisääntyntä riskiä sijoittua selitettävään ryhmään vertailuryhmän sijasta. Vetosuhde kuvaa, miten ennustetun tapahtuman veto muuttuu, kun arvot selittävässä muuttujissa vaihtelevat. (Jokivuori & Hietala 2007; Nummenmaa, 2006, s. 320; Kaakinen & Ellonen, 2023.) Logistisessa regressioanalyysissä tarkastellaan sitä, miten paljon selittävässä muuttujassa tapahtuva yhden luokan muutos voi kasvattaa riskiä kuulua selitettävän muuttujan luokkaan, joka on suurempiarvoinen (Jokivuori & Hietala, 2007, s. 58.) Muuttujien regressiokertoimet kertovat, miten paljon selitettävän muuttujan arvo muuttuu, kun muiden muuttujien arvo säilyy vakiona ja selitettävän muuttujan arvo kasvaa yhdellä yksiköllä (Kaakinen & Ellonen, 2023). Luottamusväli (95 % confidence interval) kertoo, miten keskiarvo sijoittuu populaatioon 95 % todennäköisyydellä. Kapea luottamusväli kertoo, että satunnaisvaihtelu on vähäistä. Otoksoon kasvaessa varmuus tarkasteltavasta arvosta perusjoukossa vahvistuu. (Jokivuori & Hietala, 2007; Metsämuuronen, 2008.)

Hosmer and Lemeshow tarkastelee jokaisen askeleen aikana aineiston ja mallin välistä yhteensopivuutta. Malli on huono, jos p-arvo testissä on pienempi kuin 0.05 (Jokivuori & Hietala, 2007, s. 68.) Hosmerin ja Lemeshown testillä mitattuna tämän tutkielman malli on itsessään hyvä (p-arvo = 0.882). Aineiston soveltuvuutta testattiin myös Nagelkerke R^2 selitystasetta kuvaavalla kertoimella. Arvot vaihtelevat Nagelkerke R^2 kertoimessa 0:n ja 1:n välillä (Jokivuori & Hietala, 2007, s. 68). Kun arvo on suurempi, sitä paremmin selittävät muuttujat ovat tavoitaneet vaihtelun selitettävässä tekijässä (Jokivuori & Hietala, 2007, s. 68).

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Vastaajien taustatiedot

Taulukossa 6 on esitetty selitettävien muuttujien taustatiedot. Vastaajista kymmenen prosenttia (n=237) kertoi kantaneensa asetta, keppiä, mailaa tai veistä mukanaan joko suojellakseen itseään tai hyökätäkseen toisen kimppuun. Vastaajista neljä prosenttia (n=86) kertoi pahoinpitelleensä toisen niin pahasti, että henkilö on loukkaantunut. Vastaajista yksi prosentti (n=23) kertoi uhanneensa toista aseella, voimalla tai voimanhalla saadakseen rahaa tai tavaraa toiselta. Kokonaisuudessaan selittävässä katuväkivalta-muuttujassa (N=2419) yhteensä reilu kymmenes (12 %) kertoi tehneensä rikoksen elinikänsä aikana.

Taulukko 6. Selitettävät muuttujat (n, %).

Selitettävät muuttujat	n	%
Aseen, voiman tai voimanhallituksen käyttäminen rahaa tai tavaran saamiseksi toiselta	2439	
Ei	2416	99,1
Kyllä	23	0,9
Aseen, kepin, mailan tai veitsen kantaminen suojellaksesi itseäsi tai hyökätäksesi toisen kimppuun	2438	
Ei	2201	90,3
Kyllä	237	9,7
Toisen pahoinpiteleminen tai satuttaminen kepillä, mailalla, veitsellä tai aseella niin pahasti, että henkilö loukkaantui	2443	
Ei	2357	96,5
Kyllä	86	3,5
KATUVÄKIVALTA (yhdistetty muuttuja)	2419	
Ei	2130	88,1
Kyllä	289	11,9

Taulukko 7. Selittävien kategoristen yksilötekijämuuttujien jakaumat (n, %)

	n	%
Sukupuoli	2422	
Tyttö	1202	49,6
Poika	1220	50,4
Ikä	2510	
Alle 15-vuotiaat	906	36,1
15 vuotta täyttäneet	1604	63,9
Syntymämaa	2514	
Muu	329	13,1
Suomi	2185	86,9
Vanhemman syntymämaa*	2484	
Muu	426	17,1
Suomi	2058	82,9
Onnellisuuden tunne viim. 6kk aikana	2511	
Onnellinen	1976	78,7
Onneton	535	21,3
Näen itseni menevän yliopistoon	2517	
Samaa mieltä	1360	54,0
Ei samaa eikä eri mieltä	634	25,2
Eri mieltä	523	20,8
Sosiaalietuuden tarvitseminen valtiolta tulevaisuudessa	2502	
Eri mieltä	1155	46,1
Ei samaa eikä eri mieltä	940	37,6
Samaa mieltä	407	16,3

* yhdistetty muuttuja

Taulukosta 7 käy ilmi, että vastaajista tyttöjen (50 %) ja poikien (50 %) osuudet menevät lähes tasan. Kyselyyn osallistuneista 87 prosenttia kertoi syntyneensä Suomessa ja 13 prosenttia muualla kuin Suomessa. Vastaajien vanhempien syntymämaa oli kyselyn perusteella 83 prosenttia Suomessa ja loput vastaajista (17 %) kertoivat vanhempiensa syntyneen muualla kuin Suomessa. Vastaajista reilu viidennes (21 %) koki olleensa viimeisen kuuden kuukauden aikana onneton. Hieman yli puolet (54 %) vastaajista näki menevänsä yliopistoon, kun taas reilu viidennes (21 %) vastasi, ettei näe itseään yliopistossa tulevaisuudessa. Vastaajista kuudesosa (16 %) uskoi tarvitsevansa sosiaalietuutta tulevaisuudessa, kun taas hieman alle puolet (46 %) vastaajista ei uskonut tarvitsevansa kyseisiä etuuksia.

Taulukko 8. Selittävien kategoristen perhetekijämuuttujien jakaumat (n, %)

	n	%
Kotitalouden tulot	2412	
Elämme mukavasti/selviydymme	2295	95,1
Vaikeaa /erittäin vaikeaa	117	4,9
Emotionaalinen tuki vanhemmilta	2045	
Usein/aina	1737	85,0
Joskus	236	11,5
Harvoin/ei koskaan	72	3,5
Mielipaha pettymyksen tuottamisesta vanhemmille	2492	
Usein/aina	1830	73,4
Joskus	458	18,4
Harvoin/ei koskaan	204	8,2
Vanhemman kuolema	2486	
Ei	2403	96,7
Kyllä	83	3,3
Vanhemmalla ongelmia päihteiden kanssa	2491	
Ei	2213	88,8
Kyllä	278	11,2
Vakavat konfliktit vanhempien kesken	2494	
Ei	1809	72,5
Kyllä	685	27,5
Vanhemmat eronneet	2489	
Ei	1646	66,1
Kyllä	843	33,9
Vanhemman tekemä väkivalta vastaajaa kohtaan*	2501	
Ei	2073	82,9
Kyllä	428	17,1

* yhdistetty muuttuja

** summamuuttuja

Taulukko 9. Selittävien jatkuvien perhetekijämuuttujien keskiarvot ja keskihajonnat

Taustatekijä	N	Keskiarvo	Keskihajonta
Perheen varallisuus	2508	7,05	2,10
Vanhempien tietoisuus vapaa-ajan vietosta	2513	12,53	2,44

Taulukossa 8 on esitetty valittujen kategoristen perhetekijöiden taustatiedot. Taulukossa 9 on esitetty perhetekijäkategoriassa muodostetuista summamuuttujista keskiarvot ja keskihajonnat. Vastaajista 95 prosenttia koki, että kotitalouden tuloilla pärjätään tai eletään mukavasti. Vastaavasti vain viisi prosenttia vastaajista koki, että tuloilla eläminen on vaikeaa tai erittäin vaikeaa. Vastaajista 84 prosenttia kertoi saavansa usein tai aina emotionaalista tukea vanhemmiltaan, kun taas 12 prosenttia joskus ja neljä prosenttia vastaajista harvoin tai ei koskaan. Vastaajista 73 prosenttia vastasi väittämään, että pettymyksen tuottaminen omille vanhemmille tuntuu usein tai aina pahalta. Vastaajista 12 prosenttia kertoi pettymyksen tuottamisen tuntuvan joskus pahalta ja kahdeksan prosenttia harvoin tai ei koskaan pahalta.

Vastaajista reilu kolmannes (34 %) kertoi, että hänen vanhempinsa eronneen. Yli neljännes vastaajista (27 %) kertoi vanhempien välillä olleen riitatilanteita. Sen sijaan 73 prosenttia vastaajista kertoi, ettei heidän vanhemmillansa ole ollut riitoja keskenään. Vanhempien tekemän väkivallan osalta vastaajista 17 prosenttia kertoi kokeneen väkivaltaa vanhempiensa toimesta.

Taulukko 10. Selittävien kategoristen ympäristötekijämuuttujien jakaumat (n, %)

	n	%
Vapaa-ajan vietto	2506	
Yksin	670	26,7
Perheen kanssa	561	22,4
Pienessä kaveriryhmässä (1–3 henkeä)	850	33,9
Isommassa kaveriryhmässä (4 henkeä tai enemmän)	425	17,0
Kaveri tehnyt rikoksia*	2482	
Ei	1581	63,7
Kyllä	901	36,3

* yhdistetty muuttuja

Taulukko 11. Selittävien jatkuvien ympäristötekijämuuttujien keskiarvot ja mediaanit

Taustatekijä	N	Keskiarvo	Keskihajonta
Koulussa tapahtuva rikollisuus	2481	9,13	3,38
Naapurustossa tapahtuva rikollisuus	2455	6,20	3,41

Taulukossa 10 on esitetty valittujen kategoristen ympäristötekijöiden taustatiedot. Taulukossa 11 on esitetty ympäristötekijäkategoriassa muodostetuista summamuuttujista keskiarvot ja keskihajonnat. Vapaa-ajan osalta vastaajista reilu neljännes (27 %) kertoi viettävänsä vapaa-aikaansa yksin. Noin viidennes (22 %) vastaajista kertoi viettävänsä vapaa-aikaansa perheen kesken ja kolmannes (34 %) vastaajista kertoi viettävänsä vapaa-aikaansa pienemmissä kaveriryhmissä. Vastaajista 17 prosenttia kertoi viettävänsä vapaa-aikaa isommissa kaveriryhmissä. Huomionarvoista valituissa ympäristötekijöiden muuttujissa oli vastaajien kavereiden tekemät rikokset. Vastaajien kavereista yli kolmannes (36 %) oli tehnyt rikoksen tai rikoksia.

6.2 Keskiarvovertailu (t-testi)

Taulukko 12. Keskiarvovertailu jatkuvien muuttujien taustatekijöiden ja katuväkivallan tekemisen välisistä yhteyksistä

Taustatekijä	Katuväkivalta		t	df	p
	Ei	Kyllä			
	Keskiarvo (keskivirhe) [otoskoko]	Keskiarvo (keskivirhe) [otoskoko]			
Perheen varallisuus	7,036 (0,044) [2119]	7,325 (0,145) [286]	-1,913	340,404	,057
Vanhempien tietoisuus vapaa-ajan viettosta	12,741 (0,049) [2126]	11,038 (0,175) [287]	9,397	332,492	<,001
Koulussa tapahtuva rikollisuus	8,932 (0,072) [2099]	10,441 (0,209) [283]	-7,145	2380	<,001
Naapurustossa tapahtuva rikollisuus	6,018 (0,072) [2121]	7,622 (0,222) [286]	-6,884	347,451	<,001

Keskiarvojen erojen merkitsevyyden testaamiseen käytettiin riippumattomien ryhmien t-testiä. T-testin tulokset on esitetty taulukossa 12. Tulosten perusteella vanhempien tietoisuudella vapaa-ajan viettämisestä, koulussa tapahtuva rikollisuus ja naapurustossa tapahtuva rikollisuus eroavat keskiarvojen osalta tilastollisesti erittäin merkitsevästi katuväkivallan keskiarvoista

($p < .001$). Vapaa-ajan viettämisen osalta Levenen testin tulos oli tilastollisesti merkitsevä, jolloin nollassa nollahypoteesi hylättiin. Tämän perusteella varianssit eivät ole yhtä suuret ja voidaan olettaa, että vanhempien tietoisuus nuorten vapaa-ajanviettotavoista on yhteydessä katuväkivallan tekemiseen. Vanhempien tietoisuutta nuoren vapaa-ajanviettotavoista mittaavan testisuureen tulos oli $t = 9,397$, mikä tarkoittaa sitä, että keskimääräisesti korkeampi vanhempien tietoisuus on yhteydessä katuväkivallan vähenemiseen.

Koulussa tapahtuvan rikollisuuden osalta Levenen testin tulos ei ollut tilastollisesti merkitsevä ($p = .656$), jolloin nollassa nollahypoteesi hyväksyttiin, ja todettiin ryhmien varianssien olevan yhtä suuret. Testisuure koulussa tapahtuvalle rikollisuudelle oli $t = -7,145$ ($p < .001$). Tulosten mukaan katuväkivallan tekeminen on keskimääräisesti yleisempää niillä nuorilla, jotka käyvät kouluja, joissa tapahtuu rikollisuutta.

Naapurustossa tapahtuvan rikollisuuden osalta Levenen testin tulos oli tilastollisesti merkitsevä ($p < .001$), jolloin nollassa nollahypoteesi hylättiin, ja todettiin, että varianssit eivät ole yhtä suuret. Testisuure naapurustossa tapahtuvalle rikollisuudelle oli $t = -6,884$ ($p < .001$). Tulosten mukaan katuväkivallan tekeminen on keskimääräisesti yleisempää niillä nuorilla, jotka asuvat sellaisessa naapurustossa, jossa tapahtuu rikollisuutta.

Tulosten mukaan perheen varallisuus ja katuväkivallan tekemisen keskiarvojen ero ei ole tilastollisesti merkitsevä ($p = .057$). Levenen testin mukaan perheen varallisuuden ja katuväkivallan tekemisen keskiarvojen ero erosivat tilastollisesti merkitsevästi toisistaan ($p < .001$). Levenen testin mukaan, varianssien ero oli tilastollisesti merkitsevä ($F = 21,960$, $p < .001$). Tämän takia nollassa nollahypoteesi hylättiin ja sen perusteella varianssit eivät ole yhtä suuret.

6.3 Ristiintaulukoinnin tulokset

Tässä kappaleessa käydään läpi ristiintaulukoinnin tuloksia selittävien ja selitettävien muuttujien osalta. Selitettävä muuttuja on kaikissa ristiintaulukoinnissa sama eli onko vastaaja tehnyt katurikollisuuteen luettuja rikoksia vai ei. Ristiintaulukoiteja on yhteensä kolme yksilöllisten tekijöiden, perhetekijöiden sekä ympäristötekijöiden osalta. Ristiintaulukoinnit ovat myös esitetty tässä järjestyksessä. Ristiintaulukoinnissa muuttujien välisen yhteyden tilastollista

merkitsevyyttä testattiin khiin neliö -testillä. Kaikkien solujen odotusarvoiset frekvenssit olivat yli viiden, jolloin khiin neliö -testin edellytykset olivat voimassa.

Taulukko 13. Ristiintaulukointi katuväkivallan ja yksilöllisten tekijöiden välisistä yhteyksistä (n, %)

	Katuväkivalta			
	Ei		Kyllä	
Yksilölliset tekijät	n	%	n	%
Sukupuoli (p<,001)				
Tyttö	1075	91,9	95	8,1
Poika	975	84,8	175	15,2
Ikä (p=,432)				
Alle 15-vuotiaat	758	87,4	109	12,6
15 vuotta täyttäneet	1363	88,5	177	11,5
Syntymämaa (p=,620)				
Muu	264	88,9	33	11,1
Suomi	1858	87,9	256	12,1
Vanhempien syntymämaa (p=,211)				
Molemmat vanhemmat syntyneet ulkomailla	352	90,3	38	9,7
Toinen vanhemmista syntynyt ulkomailla	216	85,7	36	14,3
Molemmat syntyneet Suomessa	1498	88,0	204	12,0
Onnellsuudentunne viim. 6kk aikana (p<,001)				
Onnellinen	1715	90,3	185	9,7
Onneton	413	79,9	104	20,1
Näen itseni menevän yliopistoon (p=,004)				
Samaa mieltä	1175	89,4	139	10,6
Ei samaa eikä eri mieltä	536	88,4	12	11,6
Eri mieltä	414	83,8	80	16,2
Näen itselleni lupaavan tulevaisuuden Suomessa (p<,001)				
Samaa mieltä	1594	89,4	189	10,6
Ei samaa eikä eri mieltä	402	85,0	71	15,0
Eri mieltä	131	81,9	29	18,1
Sosiaalietuuden tarvitseminen valtiolta tulevaisuudessa (p=,193)				
Eri mieltä	988	89,2	120	10,8
Ei samaa eikä eri mieltä	790	87,5	113	12,5
Samaa mieltä	335	85,9	55	14,1

Taulukkoon 13 on esitetty ristiintaulukointi katuväkivallasta yksilöllisten tekijöiden luokissa. Ristiintaulukoinnin tulosten perusteella sukupuolen osalta pojat tekivät tilastollisesti merkitsevästi enemmän katuväkivaltaa kuin tytöt (khiin neliö -testin p-arvo < 0,001). Vastaajista vajaa kymmenes (8 %) tytöistä kertoi tehneen katuväkivaltaa, kun taas vastaavassa kysymyksessä pojista lähes kuudennes (15 %) kertoi tehneensä katuväkivaltaa.

Onnellisuuden osalta onnettomaksi itsensä tunteneet vastaajat tekevät tilastollisesti merkitsevästi enemmän katuväkivaltaa kuin onnelliseksi tuntevat henkilöt (khiin neliö -testin p-arvo < 0,001). Henkilöistä, jotka kokivat olleensa enemmän onnettomampia kuin onnellisia viimeisen kuuden kuukauden aikana, viidennes (20 %) kertoi tehneensä katuväkivaltaa. Onnelliseksi itsensä kokevista kymmenen prosenttia kertoi tehneensä katuväkivaltaa.

Vastaajien tulevaisuutta ja koulutusta koskevissa odotuksissa oli merkitystä siinä, tekevätkö lapset tai nuoret katuväkivaltarikoksia. Ne vastaajat, jotka näkivät menevänsä yliopistoon, tekivät tilastollisesti merkitsevää vähemmän rikoksia kuin ne, jotka eivät nähneet menevänsä yliopistoon (khiin neliö -testin p-arvo = 0,004). Niistä vastaajista, jotka näkivät menevänsä tulevaisuudessa yliopistoon, 11 prosenttia oli tehnyt katuväkivaltaa. Vastaavasti niistä henkilöistä, jotka eivät nähneet menevänsä yliopistoon tulevaisuudessa, 16 prosenttia kertoi tehneensä katuväkivaltaa.

Vastaajista ne henkilöt, jotka eivät nähneet lupaavaa tulevaisuutta Suomessa tekivät tilastollisesti merkitsevästi (khiin neliö -testin p-arvo < 0,001) enemmän katuväkivaltarikoksia kuin ne vastaajat, jotka näkivät tulevaisuutensa lupaavana. Lupaavan tulevaisuuden osalta eri mieltä vastanneista henkilöistä 18 prosenttia kertoi tehneensä katuväkivaltarikoksia. Niistä, jotka pitivät tulevaisuuttaan lupaavana, 11 prosenttia vastaajista kertoi tehneensä rikoksia.

Ristiintaulukoinnin tulosten perusteella yksilöllisissä tekijöissä ikä, vastaajan syntymämaa, vastaajan vanhempien syntymämaa sekä vastaajan näkemys sosiaalietuuden tarvitsemisesta tulevaisuudessa eivät olleet tilastollisesti merkitseviä (khiin neliötestin tulos $p > 0,05$).

Taulukko 14. Ristiintaulukointi katuväkivallan ja perhetekijöiden välisistä yhteyksistä (n, %)

Perhetekijät	Katuväkivalta			
	Ei		Kyllä	
	n	%	n	%
Kotitalouden tulot (p=,016)				
Elämme mukavasti/selviydymme	1950	88,3	259	11,7
Vaikeaa /erittäin vaikeaa	92	80,7	22	19,3
Emotionaalinen tuki vanhemmilta (p<,001)				
Usein/aina	1815	89,6	210	10,4
Joskus	228	81,4	52	18,6
Harvoin/ei koskaan	71	73,2	26	26,8
Mielipaha pettymyksen tuottamisesta vanhemmille (p<,001)				
Usein/aina	1582	90,1	174	9,9
Joskus	383	85,5	65	14,5
Harvoin/ei koskaan	143	74,5	49	25,5
Vanhemman kuolema (p=,785)				
Ei	2038	88,1	274	11,9
Kyllä	66	89,2	8	10,8
Vanhemmalla ongelmia päihteiden kanssa (p<,001)				
Ei	1892	89,1	231	10,9
Kyllä	214	79,6	55	20,4
Vakavat konfliktit vanhempien kesken (p<,001)				
Ei	1565	90,6	163	9,4
Kyllä	542	81,4	124	18,6
Vanhemmat eronneet (p=,123)				
Ei	1407	88,9	175	11,1
Kyllä	703	86,8	107	13,2
Vanhemman tuottama väkivalta (p<,001)				
Ei	1788	90,0	198	10,0
Kyllä	328	78,5	90	21,5

Taulukossa 14 on esitetty ristiintaulukointi katuväkivallasta perhetekijöiden luokissa. Perheen sosioekonomiseen asemaan liittyvät tekijät olivat merkitsevästi yhteydessä katuväkivaltaan. Tulojen osalta vastaajat tekivät enemmän katuväkivaltaa, jos kotitalouden tuloilla eläminen oli vaikeaa tai erittäin vaikeaa. Kotitalouden tulojen osalta tulos oli tilastollisesti melkein merkitsevä (khiin neliö -testin p-arvo = 0,016). Vastaajista 19 prosenttia kertoi tehneen katuväkivaltaa, ja samalla koki kotitaloutensa tulotason vaikeaksi tai erittäin vaikeaksi. 12 prosenttia

vastaajista kertoi syyllistyneensä katuväkivaltaan, vaikka heidän mielestään heidän kotitaloutensa tulot olivat sellaisella tasolla, että he pystyivät elämään mukavasti tai selviytymään.

Ristiintaulukoinnin perusteella lapset ja nuoret, jotka saivat emotionaalista tukea vanhemmiltaan, tekivät tilastollisesti merkitsevästi vähemmän katuväkivaltaa (10 % vastaajista) kuin ne, jotka saivat emotionaalista tukea joskus (19 %) tai harvoin tai ei ollenkaan (26 %) (khiin neliö -testin p -arvo $< 0,001$). Ristiintaulukoinnin perusteella myös mielipaha pettymyksen tuottamisesta vanhemmille noudatti samanlaista kaavaa kuin emotionaalisen tuen saaminen vanhemmalta. Henkilöt, joiden mielestä pettymyksen tuottaminen vanhemmille ei tuntunut pahalta (26 % vastaajista), tekivät enemmän katuväkivaltaa tilastollisesti merkitsevästi (khiin neliö -testin p -arvo $< 0,001$) kuin ne vastaajat, jotka kokivat pettymyksen tuottamisen joskus (15 %) tai usein (10 %) pahalta.

Vanhempien päihteiden käyttö oli merkitsevästi yhteydessä katuväkivallan tekemiseen (khiin neliö -testin p -arvo $< 0,001$). Mitä enemmän vanhemmalla oli ongelmia päihteiden kanssa, sitä suurempi määrä ilmoitti tehneensä katuväkivaltaa. Katuväkivaltaa oli tehnyt viidennes (20 %) niistä vastaajista, jotka raportoivat vanhempansa päihdeongelmasta. Vastaavasti katuväkivaltaa oli tehnyt 11 prosenttia niistä vastaajista, jotka olivat raportoineet, ettei heidän vanhemmillaan ole ongelmia päihteiden kanssa.

Kotona vanhempien riitelyllä ja vanhempien aiheuttamalla pahoinpitelyllä oli yhteys nuorten katuväkivaltaiseen rikoskäyttäytymiseen. Perheissä, joissa vanhemmat riitelivät, oli tilastollisesti enemmän lapsia tai nuoria, jotka tekivät katuväkivaltaa (khiin neliö -testin p -arvo $< 0,001$). Niistä vastaajista, jotka raportoivat vanhempiensa riidelleen keskenään, 19 prosenttia oli tehnyt katuväkivaltaa. Vastaavasti vastaajista, jotka olivat raportoineet, ettei vanhemmat ole riidelleet keskenään, 9 prosenttia oli tehnyt katuväkivaltaa. Tulosten perusteella vanhempien aiheuttamalla väkivallalla lasta kohtaan oli merkitsevää eroa siinä, tekikö vastaaja katuväkivaltaa (khiin neliö -testin p -arvo $< 0,001$). Vastaajista, jotka raportoivat kokeneensa vanhempiensa toimesta väkivaltaa, reilu viidennes (22 %) oli tehnyt katuväkivaltaa. Sen sijaan kymmenes (10 %) oli tehnyt katuväkivaltaa niistä vastaajista, jotka raportoivat, että eivät olleet kokeneet vanhempiensa aiheuttamaa väkivaltaa.

Ristiintaulukoinnin perusteella perhetekijöissä vanhemman kuolema ja vanhempien ero eivät olleet yhteydessä katuväkivallan tekemiseen tilastollisesti merkitsevästi (khiin neliö -testin p-arvo > 0,05).

Taulukko 15. Ristiintaulukointi katuväkivallan ja ympäristötekijöiden välisistä yhteyksistä (n, %)

Ympäristötekijät	Katuväkivalta			
	Ei		Kyllä	
	n	%	n	%
Kenen kanssa vietät eniten vapaa-aikaa (p<,001)				
Yksin	556	85,5	94	14,5
Perheen kanssa	504	94,2	31	5,8
Pienessä kaveriryhmässä (1–3 henkeä)	729	88,7	93	11,3
Isommassa kaveriryhmässä (4 henkeä tai enemmän)	336	82,8	70	17,2
Kaveri tehnyt rikoksia (p<,001)				
Ei	1442	94,0	92	6,0
Kyllä	674	77,4	197	22,6

Taulukossa 15 on esitetty ristiintaulukointi katuväkivallasta ympäristötekijöiden luokissa. Vapaa-ajan vietto oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä katuväkivaltaan (khiin neliö -testin p-arvo < 0,001). Niistä vastaajista, jotka raportoivat viettävänsä aikaa neljän tai useamman hengen kaveriseurueessa, 17 prosenttia oli tehnyt katuväkivaltaa. Vastaavasti 14 prosenttia vastaajista, jotka raportoivat viettävänsä vapaa-aikansa yksin, oli tehnyt katuväkivaltaa. Vapaa-ajan osalta perheen kanssa vietetty aika oli selvimmin yhteydessä katuväkivallan vähenemiseen.

Tässä tutkimuksessa kaverien tekemät rikokset mittasivat sitä, onko vastaajan kaveri varastanut joltakulta tai pahoinpidellyt toisen henkilön veitsellä, kepillä tai aseella. Ristiintaulukoinnin perusteella kaverien rikoskäyttäytyminen oli yhteydessä siihen, tekeekö lapsi tai nuori katuväkivaltaa. Mikäli vastaajan kaveri oli tehnyt rikoksia, oli tällä tilastollisesti merkitsevä yhteys katuväkivallan tekemiseen (khiin neliö -testin p-arvo < 0,001). Niistä vastaajista, jotka raportoivat kaverinsa tehneen rikoksia, 23 prosenttia oli tehnyt katuväkivaltaa. Sen sijaan kuusi prosenttia vastaajista, jotka raportoivat, ettei kaveri ole tehnyt rikoksia, oli tehnyt katuväkivaltaa.

6.4 Regressioanalyysin tulokset

Logistiseen regressioanalyysiin otettiin mukaan vain ne muuttujat, jotka olivat yhteydessä katuväkivaltaan tilastollisesti merkitsevästi keskiarvovertailun ja ristiintaulukoinnin perusteella (p -arvo $< 0,05$). Samalla muuttujien määrä pieneni logistista regressioanalyysia varten. Jäljelle jäi 15 muuttujaa, joista muodostettiin yksi logistinen regressioanalyysi. Taulukossa 16 on esitetty yksilöllisten, perheen ja ympäristöä ennustavien tekijöiden painokerroin (B), vetosuhte (OR) ja 95 prosenttia luottamusvälit (95 % LV).

Taulukko 16. Logistinen regressioanalyysi selittävien muuttujien yhteydestä katuväkivallan tekemiseen.

	B	OR	p	95 % LV	
				Alaraja	Yläaraja
Sukupuoli					
Nainen (ref.)					
Mies	0,972	2,644	<,001	1,824	3,511
Onnellsuudentunne viim. 6kk aikana					
Onnellinen (ref.)					
Onneton	0,390	1,476	0,037	1,024	2,129
Näen itseni menevän yliopistoon					
Samaa mieltä (ref.)					
Ei samaa eikä eri mieltä	-0,152	0,859	0,412	0,598	1,234
Eri mieltä	-0,073	0,929	0,701	0,640	1,350
Näen itselleni lupaavan tulevaisuuden Suomessa					
Samaa mieltä (ref.)					
Ei samaa eikä eri mieltä	0,058	1,060	0,762	0,728	1,542
Eri mieltä	0,055	1,057	0,849	0,598	1,867
Kotitalouden tulot					
Elämme mukavasti/selviydymme (ref.)					
Vaikeaa /erittäin vaikeaa	-0,524	0,592	0,132	0,300	1,171
Emotionaalinen tuki vanhemmilta					
Harvoin/ei koskaan (ref.)					
Joskus	-0,023	0,977	0,918	0,627	1,523
Usein/aina	-0,011	0,989	0,975	0,511	1,915
Mielipaha pettymyksen tuottamisesta vanhemmille					
Usein/aina (ref.)					
Joskus	0,378	1,459	0,040	1,017	2,093
Harvoin/ei koskaan	0,822	2,276	<,001	1,438	3,603
Vanhempien tietoisuus vapaa-ajan viettämisestä (ref. matala tietoisuus)					
	-0,456	0,634	<,001	0,499	0,805
Vanhemmalla ollut ongelmia päihteiden kanssa					
Ei (ref.)					
Kyllä	0,134	1,143	0,551	0,737	1,773
Vakavat konfliktit vanhempien kesken					
Ei (ref.)					
Kyllä	0,359	1,432	0,035	1,026	1,998
Vanhempi lyönyt esineellä, potkaissut tai pahoinpidellyt					
Ei (ref.)					
Kyllä	0,333	1,395	0,069	0,974	1,997
Koulussani tehdään paljon rikoksia (ref. matala rikollisuus)					
	0,101	1,106	<,001	1,058	1,156

Taulukko 16. Logistinen regressioanalyysi selittävien muuttujien yhteydestä katuväkivallan tekemiseen (jatkuu).

	B	OR	p	95 % LV	
				Alaraja	Yläraja
Kenen kanssa vietät eniten vapaa-aikaa					
Yksin (ref.)					
Perheen kanssa	-0,397	0,672	0,121	0,407	1,111
Pienessä kaveriryhmässä (1–3 henkeä)	-0,212	0,809	0,273	0,554	1,182
Isommassa kaveriryhmässä (4 henkeä tai enemmän)	-0,001	0,999	0,998	0,655	1,524
Kaveri tehnyt rikoksia					
Ei (ref.)					
Kyllä	1,153	3,167	<,001	2,326	4,313
Naapurustossa tehdään rikoksia (ref. matala rikollisuus)					
Vakiotermi	-3,482	0,031	<,001		

Huom. B = painokerroin; OR = riskisuhde

Logistisen regressioanalyysin perusteella selittävistä muuttujista sukupuoli (OR = 2,64, $p < 0,001$), pettymyksen tuottaminen tuntui useasti pahalta omille vanhemmille (OR = 2,28, $p < 0,001$), vanhempien tietoisuus lapsen vapaa-ajan viettämisestä (OR = 0,63, $p < 0,001$), koulussa tapahtuva rikollisuus (OR = 1,11, $p < 0,001$) ja lapsen tai nuoren kaveripiiri (OR = 3,17, $p < 0,001$) ovat tilastollisesti erittäin merkitsevästi yhteydessä katuväkivallan tekemiseen.

Yksilöllisten tekijöiden osalta sukupuoli oli erittäin merkitsevästi yhteydessä katuväkivallan tekemiseen. Sukupuolen osalta pojat syyllistyvät todennäköisemmin katuväkivaltarikoksiin (B=0,972). Mallin vetosuhteen perusteella voidaan sanoa, että pojilla on 2,64-kertainen veto syyllistyä katuväkivaltaan tyttöihin nähden.

Yksilöllisistä tekijöistä myös onnellisuuden tunne oli yhteydessä katuväkivallan tekemiseen tilastollisesti melkein merkitsevästi (OR = 1,48, $p < 0,05$). Onnettomaksi itsensä kokeva lapsi tai nuori tekee todennäköisemmin katuväkivaltaa kuin onnelliseksi tunteva (B = 0,390). Onnettomaksi itsensä tuntevat nuorilla on 1,48-kertainen vetosuhde syyllistyä katuväkivallan tekemiseen verrattuna nuoriin, jotka kokevat itsensä onnelliseksi.

Perhetekijöiden osalta vanhempien tietoisuus lapsen vapaa-ajanviettotavoista sekä pettymyksen tuottaminen vanhemmille nousivat mallista tilastollisesti merkitseväksi katuväkivaltaa ennustavaksi tekijäksi ($p < 0,001$). Vanhempien tietoisuus lapsen tai nuoren vapaa-ajan viettämisestä on yhteydessä katuväkivallan tekemiseen ($B = -0,456$). Katuväkivallan tekeminen vähennee, kun vanhempien tietoisuus nousee painokertoimen (B) ollessa negatiivinen. Nuoret, joiden vanhemmat eivät ole tietoisia siitä, missä heidän lapsensa viettää aikaansa, on 0,63-kertainen vetosuhde syyllistyä katuväkivallan tekemiseen verrattuna nuoriin, joiden vanhemmat ovat tietoisia lastensa vapaa-ajan viettämisestä.

Se, tuntuisiko pettymyksen tuottaminen omille vanhemmilleen pahalta, nousi logistisessa regressioanalyysissä tilastollisesti merkitseväksi katuväkivallan tekijäksi harvoin tai ei koskaan vastausten osalta ($p < 0,001$). Mikäli pettymyksen aiheuttaminen ei tunnu lapsesta tai nuoresta pahalta, tekee henkilö todennäköisemmin katuväkivaltaa. Mitä vähemmän pettymyksen tuottaminen aiheuttaa lapsessa tai nuoressa pahoja tunteita, sitä todennäköisemmin katuväkivallan todennäköisyys kasvaa ($B = 0,822$). Harvoin/ei koskaan -kategorian vastaajilla veto on 2,28-kertainen verrattuna usein/aina -kategorian vastaajilla tehdä katuväkivaltaa. Myös samassa muuttujassa vastausvaihtoehtona ollut ”joskus” nousi tilastollisesti melkein merkitseväksi tulokseksi ($OR = 1,46$, $p < 0,05$). Saman väittämän osalta joskus -kategorian vastaajilla veto tehdä katuväkivaltaa on 1,46-kertainen verrattuna usein/aina -kategorian vastaajiin nähden.

Perhetekijöistä myös vanhempien keskinäiset konfliktit nousivat logistisessa regressioanalyysissä tilastollisesti melkein merkitseväksi ($OR = 1,43$, $p < 0,05$) katuväkivaltaa ennustavaksi tekijäksi. Vanhempien keskinäiset konfliktit ovat yhteydessä katuväkivallan tekemiseen ($B = 0,359$). Nuoret, joiden vanhemmilla on konflikteja keskenään, on 1,43-kertainen vetosuhde tehdä katuväkivaltaa verrattuna nuoriin, joiden vanhemmilla ei ole konflikteja keskenään.

Ympäristötekijöiden osalta lapsen tai nuoren rikollinen kaveripiiri on yhteydessä katuväkivallan tekemiseen ($p < 0,001$). Lapsi tai nuori tekee todennäköisemmin katuväkivaltaa, mikäli hänen kaverinsakin on tehnyt rikoksen ($B = 1,153$). Mallin vetosuhteen perusteella voidaan sanoa, että nuoret, joiden kaverit tekevät rikoksia, on 3,17-kertainen veto syyllistyä katuväkivaltaan niihin nuoriin nähden, joiden kaverit eivät tee rikoksia. Lapsen tai nuoren kaveripiirillä oli muodostetun regressioanalyysin perusteella suurin yhteys katuväkivallan tekemiseen.

Kouluympäristössä tapahtuva rikollisuus oli erittäin merkitsevästi yhteydessä katuväkivallan tekemiseen ($p < 0,001$). Mitä enemmän koulussa tehdään rikollisuutta, sitä suurempi todennäköisyys on, että lapsi tai nuori tekee katuväkivaltaa ($B = 0,101$). Nuoret, jotka käyvät koulua, jossa tehdään rikoksia, on 1,11-kertainen veto syyllistyä katuväkivaltaan niihin nuoriin nähden, joiden koulussa tehdään vähemmän rikoksia. Ympäristöllisistä tekijöistä myös naapurustossa tapahtuva rikollisuus on yhteydessä katuväkivaltarikoksissa. Naapuruston rikollisuus oli yhteydessä katuväkivallan tekemiseen tilastollisesti melkein merkitsevästi ($p < 0,05$). Mallin veto-suhteen perusteella nuoret, jotka asuvat korkean rikollisuuden alueilla, on 1,05-kertainen veto syyllistyä katuväkivaltaan niihin nuoriin nähden, jotka asuvat alhaisen rikollisuuden alueilla. Mitä enemmän naapurustossa tehdään rikoksia, sitä todennäköisemmin lapsi tai nuori tekee katuväkivaltaa ($B = 0,046$).

Logistisen regressioanalyysin perusteella selittävästä muuttujista tulevaisuutta ja koulutusta koskevat odotukset eivät olleet yhteydessä tilastollisesti merkitsevästi ($p > 0,05$) katuväkivallan tekemiseen yksilöllisten tekijöiden osalta. Tarkasteltavien perhetekijöiden osalta kotitaloudessa käytettävät tulot sekä varallisuus muihin verrattuna, emotionaalisen tuen saaminen vanhemmilta, vanhempien päihteiden käytön ongelmat, vanhempien keskinäiset konfliktit ja vanhempien tekemä väkivalta nuorta kohtaan eivät olleet yhteydessä tilastollisesti merkitsevästi ($p > 0,05$) katuväkivallan tekemiseen. Logistisen regressioanalyysin perusteella se, kenen kanssa nuori viettää vapaa-aikaansa, ei ole yhteydessä katuväkivaltateoissa ($p > 0,05$).

Kertoimien skaala on suurempi silloin, mitä enemmän selitysvoimaisia muuttujia on mukana mallissa (Kaakinen & Ellonen, 2023). Taulukon 12 regressiomallissa Nagelkerke pseudo- R^2 sai arvon 0,236, tarkoittaen sitä, että malli selittää melko hyvin katuväkivallan eri riskitekijöitä. Suurin osa valituista muuttujista sai ristiintaulukoinnissa vielä tilastollisesti merkitsevän tuloksen. Taulukon 12 logistisessa regressioanalyysissä oli huomattavissa, että osa yhteyksistä ei enää ollut merkitseviä, kun analyysit tehtiin monimuuttuja-asetelmalla, joka huomioi kaikki mallissa olevat muuttujat samanaikaisesti.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Mediassa on uutisoitu viime vuosina runsaasti nuorten alaikäisten väkivaltateoista ja ryöstöistä. Muun muassa pahoinpitely- ja ryöstörikokset ovat olleet nousussa määrällisesti nuorten keskuudessa, ja teot ovat raaistuneet (vrt. Suomen virallinen tilasto, 2023a). Aiempaa tutkimusta nuorten katuväkivallan riskitekijöistä ei ole tehty Suomessa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaiset yksilöön, perheeseen ja ympäristöön liittyvät tekijät ovat yhteydessä nuorten katuväkivaltaan. Yleisesti katuväkivallalla tarkoitetaan fyysistä voiman käyttöä julkisissa tiloissa, kaduilla tai muilla avoimilla alueilla yksittäisten henkilöiden tai ryhmien toimesta (Sanchez, 2019; DiClemente & Sionean, 2023).

Tyypillisiä rikoksia katuväkivallalle ovat ryöstö- ja, pahoinpitelyrikokset, huumausainerikokset, laittomat uhkaukset ja kiristysrikokset sekä varustautuminen teräaseella ja tietynlainen valmius sen käyttöön (Pehkonen & Pentinpuro, 2022). Tutkimukseen valittiin ISRD4-kyselyssä mukana olleista rikoskäyttäytymisen muodoista ne, jotka parhaiten kuvasivat katuväkivaltaa. Mukaan valittiin pahoinpitelyyn, ryöstöön ja vaaralliseen esineen hallussapitoon koskevat tekotavat. Koska tutkimus keskittyi katuväkivaltaan, ei tässä tutkimuksessa otettu huomioon muun muassa nuorten huumausainerikollisuutta, joihin voidaan mukaan lukea esimerkiksi huumeiden käyttö ja huumeiden myyminen tai ostaminen.

Kokonaisuudessaan tutkimukseen vastanneiden nuorten osalta katuväkivaltaa kertoi tehneen 12 prosenttia vastaajista koko elinikänsä aikana. Merkittävä huomio tutkimuksen tuloksissa oli, että aseiden, kepin, mailan tai veitsen kantaminen on nuorilla melko yleistä; joka kymmenes (10 %) vastaajista kertoi kantaneen asetta, keppiä, mailaa tai veistä mukanaan. Aiempiin ISDR-tutkimuksiin verrattuna vaarallisen esineen kantaminen on kuitenkin vähentynyt vuosien 1992 ja 2006 tutkimustuloksiin verrattuna, ja pysynyt samana vuoteen 2013 (10 %) verrattuna (vrt. Elonheimo, 2014). On syytä kuitenkin ottaa huomioon, että vuosina 1992 ja 2006 ISDR-tutkimuksen kohdekaupunkina on ollut ainoastaan Helsinki.

Mainittakoon vielä, että tämän tutkimustuloksen osalta aseiden, kepin, mailan tai veitsen kantaminen on lisääntynyt hieman, mikäli asiaa vertaa uusimpaan nuorisoriikollisuustutkimukseen, joka tehtiin vuonna 2020. Uusimman nuorisoriikollisuuskyselyn mukaan vastaajista kuusi

prosenttia kertoi kantaneensa asettaan mukanaan viimeisen vuoden aikana, ja yhdeksän prosenttia elämänsä aikana (Kaakinen & Näsi, 2021a).

Havainnollistin tässä tutkielmassa (luku 3.2) nuorten pahoinpitely- ja ryöstörikosten määrällisiä tilastoja alaikäisten keskuudessa. Esitettyjen tilastojen mukaan etenkin törkeät rikosnimikkeet ovat olleet kasvussa nuorten keskuudessa. Tämän tutkimuksen tuloksissa ne henkilöt, jotka kertoivat kantaneensa asetta mukanaan, kertoivat sen olevan itsesuojelua tai toisen kimppuun hyökkäämistä varten. Vakavampien rikosten mahdollisuus kasvaa, jos rikoksen tekohetkellä käytetään asetta, keppiä, mailaa tai veistä. Jo pelkästään vaarallisen esineen mukana kantaminen mukanaan mahdollistaa sen, että sitä voidaan käyttää tapahtumahetkellä.

Tutkimuksen selitettäviksi muuttujiksi pyrittiin valitsemaan kuvaavimmat yksilölliset, perhetehtäjät ja ympäristötekijät, jotka kuvasivat mahdollisia aiempiin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen peilautuvia riskitekijöitä katuväkivaltaan liittyen (Farrington & Welch, 2006; Kivivuori ym., 2018). Tämän tutkielman tuloksista voidaan todeta, että katuväkivallan ennustavaksi tekijöiksi voidaan mukaan lukea monia eri yksilöön kohdistuvia tekijöitä nuoren elämässä. Muun muassa vanhempien tietoisuus lapsen vapaa-ajan viettämisestä ja koulussa tapahtuva rikollisuus olivat merkittävästi yhteydessä katuväkivallan tekemiselle.

Sukupuolen osalta pojat syyllistyvät todennäköisemmin katuväkivaltarikoksiin kuin tytöt. Tässä tutkimuksessa sukupuoli oli binäärinen, eikä tutkimus ottanut huomioon sukupuolten moninaisuutta. Sukupuolen osalta tulokset tukevat aiempia tutkimustuloksia siltä osin, että pojat ovat alttiimpia tekemään väkivaltarikoksia kuin tytöt (esim. Puska, 2019; Pedersen, 2014; Moffitt, 1993a). Nuorten miesten keskinäinen väkivalta huipentuu myös voimakkaasti juuri nuoruusiässä (Kivivuori, 2008). Nuorten osalta on myös havaittu tapahtuvan kasautumista tiettyille rikoksia tekeville henkilöille (McCarthy, 2020; Sivertsson, ym., 2021; Pitkänen, ym., 2022). Sukupuolen osalta naisilla rikokset kasautuvat voimakkaammin (kts. Kivivuori ym., 2018; Pitkänen, ym., 2022). Tässä tutkimuksessa ei tutkittu rikosten kasautumista. Nuorten katuväkivaltaa koskeva lisätutkimus olisi tärkeää erityisesti kasautumiseen liittyen. Mikäli kasautumista olisi havaittavissa katuväkivaltarikoksissa, on etenkin vakavien ja useiden rikosten osalta interventioiden havaittu olevan tehokkaita keinoja puuttua rikosmäärien vähentämiseen (kts. Sivertsson, ym., 2019).

Tässä tutkimuksessa tutkittiin myös erilaisia katuväkivallan riskitekijöitä perhetekijöiden luokissa. Perhetekijöistä vanhempien tietoisuus lapsen vapaa-ajan viettämisestä nousi suurimmaksi katuväkivaltaa ennustavaksi tekijäksi. Nuoret, joiden vanhemmat eivät ole tietoisia siitä, missä heidän lapsensa viettää aikaansa, on suurempi todennäköisyys tehdä katuväkivaltaa niihin nuoriin verrattuna, joiden vanhemmat ovat tietoisia lastensa vapaa-ajan viettämisestä. Tutkimuksen tulosta tukee muun muassa se, että perheessä tapahtuvan tehokkaan valvonnan on havaittu vähentävän todennäköisyyttä syyllistyä rikolliseen käyttäytymiseen (kts. Yan & Augustine, 2023; Liu & Miller, 2020). Myös katujengijäsenyyden riskitekijöinä on havaittu olevan heikko vanhempien suorittama valvonta (Pedersen, 2014). Tämän tutkimuksen tuloksissa korostuu vanhempien rooli. Vanhempien puutteellinen tietoisuus lapsen kodin ulkopuolella viettämisestä ajasta on huolestuttavaa, koska on todettu, että riittävä vanhempien valvonta suojaa lasta myös lapsen ikätasoon nähden (Garmezzy, 1983). Mikäli vanhemmat eivät ole tietoisia siitä, kenen kanssa ja missä lapsi tai nuori viettää aikaansa, jää huollettava vaille vanhempien valvonnan antamaa suojaa.

Myös nuorten asenteet omia vanhempiansa kohtaan olivat yhteydessä katuväkivallan tekemiseen. Yhteys katuväkivaltaan oli voimakkaampi niiden nuorten keskuudessa, jotka kokivat, että pettymyksen aiheuttaminen on harvoin tai ei koskaan paha asia, verrattuna nuoriin, jotka kokivat pettymyksen tuottamisen usein tai aina pahalta. Asenteiden osalta nuorten käyttäytymistä voisi selittää muun muassa oppimisteorian kautta, missä ryhmissä opitaan muun muassa rikoksen tekemisen motiivit, asenteet, ja vaikuttimet sekä muut rikoskäyttäytymiselle suotuisat määritelmät vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin avulla (Kivivuori, 2006, s. 169). Asenteet vanhempia kohtaan voivat olla opittuja esimerkiksi nuorten kaveripiirissä tai sosiaalisesta mediasta.

Tässä tutkimuksessa perhetekijöistä nousi myös vanhempien keskinäiset konfliktit yhtä katuväkivaltaa ennustavaksi tekijäksi. Mikäli lapsen tai nuoren vanhemmilla on keskenään konflikteja, on hänellä suurempi todennäköisyys tehdä katuväkivaltaa niihin lapsiin tai nuoriin nähden, joiden vanhemmilla ei ole konflikteja keskenään. Nuorten osalta vanhempien keskinäisten konfliktien sekä rikkoutuneiden perheiden on havaittu kohottavat riskiä tehdä rikoksia (Farrington & Welch, 2006). Muun muassa Agnew (2006) on esittänyt, että perheessä olevat konfliktit voivat olla nuorille stressin lähde, johon nuoret voivat vastata rikollisella käyttäytymisellä.

Ympäristötekijöillä on yhteys katuväkivaltarikoksiin tämän tutkimuksen perusteella. Tämä ilmenee sekä kouluympäristössä että naapurustossa tapahtuvan rikollisuuden osalta. Tulosten perusteella nuoret, jotka käyvät koulua tai asuvat korkean rikollisuuden alueilla, jossa tehdään rikoksia, on suurempi todennäköisyys tehdä katuväkivaltarikoksia niihin nuoriin nähden, joiden koulussa tai naapurustossa tehdään vähemmän rikoksia. Sikäli kun koulussa ja naapurustossa tapahtuva rikollisuus on yhteydessä katuväkivallan tekemiseen, on syytä pohtia segregaatian olemassaoloa eri alueiden välillä katuväkivallan osalta.

Asuminen ja koulunkäynti korkean rikollisuuden alueilla korostavat sitä, että eri kaupungeissa, kaupunginosissa ja lähiöissä voi olla tarpeen suunnitella ja kohdistaa rikostorjuntaa eri tavoin. Ennalta estävästä näkökulmasta olisi syytä keskittää katuväkivallan ehkäisy etenkin ongelma-alueille, joissa katuväkivaltaa esiintyy. Lapsuuteen sekä varhaisnuoruuteen sijoittuvat ohjelmat on havaittu hyödyllisiksi aiemmissa muissa tutkimuksissa. Muun muassa Farrington ja Welsh (2007) ovat todenneet, että varhainen puuttuminen on yhteiskunnallisesti kustannustehokasta. Tehokkaita keinoja puuttua väkivaltaisuuteen ja nuorten rikoskäyttäytymiseen on varhainen puuttuminen ja toimenpiteiden monitahoisuus (Farrington & Welch, 2006). Esimerkiksi tehokas lasten, perheiden ja koulun välinen vuorovaikutus sekä positiivisen palautteen antaminen, kannustaminen ja kehuminen ovat ehkäisseet väkivaltaisen käyttäytymisen syntymistä (Savolainen, 2006, s. 241–242). Tehokkaalla ja nopealla puuttumisella, erityisesti tilanteissa, joissa on tehty rikos, on suuri merkitys sille, syöllistyykö nuori uudelleen rikokseen vai ei. Nuorten elämässä ennalta estävässä roolissa korostuu muun muassa väkivaltaa vähentävät interventiot sekä prososiaaliset konfliktinratkaisukeinot (Sivertsson ym., 2019; Lowe ym., 2022).

Myös lasten ja nuorten kaverien rooli katuväkivallan tekemisessä korostuu tämän tutkimuksen tuloksissa. Kokonaisuudessaan tämän tutkimuksen kyselyn tulosten perusteella yli kolmasosa vastaajien kavereista oli tehnyt rikoksen tai rikoksia. Rikosten tekeminen nuoruudessa on yleistä (Farrington, 2003, s. 223; Moffitt, 1993b, s. 692). Tässä tutkimuksessa ilmenee, että nuoren rikollinen kaveripiiri on yhteydessä katuväkivallan tekemiseen. Nuoret, joiden kaverit tekevät rikoksia, on suurempi todennäköisyys tehdä katuväkivaltaa niihin nuoriin nähden, joiden kaverit eivät tee rikoksia. Tämän tutkimuksen logistisen regressioanalyysin perusteella kaverien rooli oli merkittävin tekijä katuväkivaltarikosten tekemisessä. Toisaalta kaveripiirin koko ei ollut yhteydessä katuväkivaltaan. Tutkimuksen tulosten perusteella kaverit samalla myös ennalta estävät rikosten tekemistä, sillä vastaajista vain kuusi prosenttia kertoi tehneensä rikoksia, vaikka hänen kaverinsa eivät olleet tehneen rikoksia. Tulokset tässä tutkimuksessa

ovat linjassa aiempien tutkimusten ja kirjallisuuden kanssa, jossa nuoren vertaisryhmällä on havaittu olevan yhteys rikosten tekemiseen (Thornberry, ym., 1994; Goldweber, ym., 2011; Henry, ym., 2001; Kivivuori, ym., 2018; Pardini, ym., 2021). Rikosmyönteinen kaveripiiri voi heikentää nuoren itsekontrollia ja aiheuttaa täten painetta nuorelle (Elonheimo, 2010).

Huomionarvoista on, että ikä ei ollut tilastollisesti merkitsevä muuttuja katuväkivaltarikoksissa. Tutkimuksen tuloksissa havaittiin, että alle 15-vuotiaat tekivät prosentuaalisesti hieman enemmän katuväkivaltaa kuin yli 15 vuotta täyttäneet. Tulos tukee myös aiempaa tutkimusta, jossa todettiin, että alle 15-vuotiaiden rikollisuus on kääntynyt kasvuun (Danielsson, 2022). Alle 15-vuotiaiden osalta rikosten määrällinen kasvu on havaittavissa etenkin perusmuotoisissa pahoinpitelyissä, ja määrät ovat korkeampia kyseisessä ikäluokassa (vrt. Suomen virallinen tilasto, 2023a). Yli 15 vuotta täyttäneet tekevät enemmän törkeämpiä rikoksia kuin alle 15-vuotiaat (vrt. Suomen virallinen tilasto, 2023a). Tämä näkyy etenkin törkeissä pahoinpitelyissä, ryöstöissä ja törkeissä ryöstöissä. Ongelma rikosten tekemisessä esiintyy nuorten kohdalla erityisesti siinä, että alle 15-vuotiaat eivät ole rikosoikeudellisessa vastuussa. Alle 15-vuotiaiden osalta syyttäjällä ei syyteoikeutta, jolloin myöskään syytettä ei voida nostaa heidän kohdallaan. Rikosoikeudellisen vastuuikärajan laskemisen ei kuitenkaan ole todettu estävän lapsia tekemästä rikoksia (Damm, ym., 2017). Katuväkivallan ehkäisyssä ensikertalaisten osalta korostuu etenkin vanhemmuustaitojen opetus ja perheille tarjottava tuki (Acosta, ym., 2012; Kurtz, 2002).

Kuten jo teoriaosuudessa mainittiin, nuorten keskuudessa esiintyvä katuväkivalta ja katujengityminen on syytä erottaa toisistaan. Nuorten keskuudessa lisääntyneet väkivalta- ja ryöstöepäilyt eivät ole katujengien tekemiä (Kaakinen & Nuotio, 2022). Katujengiläisistä suurella osalla on maahanmuuttajatausta ensimmäisessä tai toisessa polvessa (poliisi.fi, 2023). Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää maahanmuuttajataustaisuuden yhteys katuväkivaltarikoksissa. Ensimmäisen tai toisen polven ulkomaalaistaustaisuus ei ollut tilastollisesti merkitsevä tekijä katuväkivallan tekemisessä. Tämä tulos on linjassa myös Poliisin rikos- ja pakkokeinotilastoihin, joissa väkivaltarikollisuuden taso on kehittynyt yhdenmukaisesti alaikäisten ulkomaalaistaustaisten nuorten keskuudessa suomalaistaustaisiin nuoriin nähden (Danielsson, 2022).

Tutkimusta tehtäessä on otettava huomioon rajoitteita, jotka voivat vaikuttaa tuloksiin. Tässä tutkielmassa niitä myös esiintyi. Haasteena tutkielmassa esiintyi se, että Suomessa ei ole yhtä vakiintunutta määritelmää katuväkivallalle. Myöskään rikoslaissa katuväkivallalle ei ole

olemassa rikosnimikettä. Tämän takia tutkimukseen pyrittiin valitsemaan parhaiten katuväkivaltaa selittävät muuttujat. Katuväkivallan validiteettia vahvistettiin perustelemalla valittuja mittareita ja sopivia muuttujia. Lisäksi valitut muuttujat tukivat teoriaa ja toimivat odotetulla tavalla tutkimusmenetelminä.

Koska tutkimuksessa käytettiin poikkileikkausaineistoa, voi siihen sisältyä muutamia rajoitteita. Tässä tutkimuksessa yksi rajoite kohdistuu vastaajien kulttuurillisiin näkemyksiin siitä, millaiset asenteet nuorilla ovat rikollisuutta kohtaan. Jo pelkästään ikä voi olla yksi tekijä, mutta rikollisuuden taso voi olla kontekstuaalinen tekijä jo itsessään (Kivivuori, 2007, s. 27–28). Nuorten asenteesta johtuvat tekijät voivatkin vaikuttaa rikoskyselyihin vastaamiseen (Enzmann, ym., 2018). ISRD4-aineistonkeruuvaiheessa kouluissa lapset ja nuoret vastasivat kyselyyn oppitunnin aikana (Marshall, ym., 2022). Vastaajilla oli myös mahdollisuus kieltäytyä kyselyyn vastaamisesta. Nuoret saattavat liioitella rikollisuudestaan tai vastaavasti eivät haluaisi kertoa rikoksistaan (Kivivuori, ym., 2018, s. 84–85). Jos vastaajien nimettömyys voidaan taata, itse ilmoitetun rikollisuuden tutkimusmenetelmää voidaan pitää suhteellisen luotettavana (Kivivuori, 1997, s. 3). Rikollisuutta koskeviin kyselyihin vastaaminen on kuitenkin havaittu olevan luotettavampaa kouluissa kuin kotona. Käytännössä oppilaat ilmoittavat kouluympäristössä enemmän, että loukkaavaa käytöstä esiintyy, verrattuna kotona annettuihin vastauksiin (Kaakinen, ym., 2022).

ISRD4 -tutkimus toteutettiin kahteen eri kaupunkiin Suomessa: Turkuun ja Helsinkiin. Molemmat kaupungit sijoittuvat Suomessa eteläosaan, jolloin katuväkivallan ilmiöt rajoittuivat tässä tutkimuksessa tietyille alueellisille tasoille Suomessa. Katuväkivaltaa ei päästy tässä tutkimuksessa tutkimaan laajemmalla kansallisella tasolla. Nuorten katuväkivallan osalta olisikin tärkeää tuottaa jatkotutkimusta alueellisista eroista eri kaupunkien välillä. Tätä tukee myös tämän tutkimuksen tulokset siitä, että koulut, joissa tehdään rikoksia, ja asuminen korkean rikollisuuden alueella ovat yhteydessä katuväkivallan tekemiseen. Mikäli tutkimus toteutettaisiin eri kaupunkeihin ympäri Suomea, voisi saada kattavampaa kuvaa siitä, millaisina ilmiöinä katuväkivalta esiintyy eri kaupungeissa tai maakunnissa. Eri kaupunkeja tutkimalla saisi myös kuvaa siitä, millaisia asenteita nuorten kohdalla esiintyy rikollisuuden ja katuväkivallan osalta.

Yksi tämän tutkimuksen rajoitteista esiintyy erityisesti tapahtumapaikkakontekstissa. Katuväkivalta ymmärretään väkivaltana, jota nuorista koostuvat ryhmät harjoittavat julkisella paikalla (Sperber, 2013, s. 14). Viranomaisten tietoon tulleista rikoksista suurin osa alaikäisten

tekemistä väkivaltarikoksista tapahtuu julkisella paikalla (kts. Danielsson, 2022; Kaakinen & Näsi, 2021). Vuoden 2020 nuorisoriikollisuuskyselyn mukaan taas nuorista 17 prosenttia oli ollut osallisena tappelussa julkisella paikalla elämänsä aikana. Julkisella paikalla tai koulussa tapahtuvat rikokset tulevat luultavasti yleisemmin poliisin tietoon, jolloin ne korostavat tapahtumapaikkoja. Tässä tutkimuksessa ei tutkittu katuväkivallan tapahtumapaikkaa, eli sitä missä katuväkivaltaa on tehty. Kyselyyn vastanneet nuoret ovat voineet tehdä väkivaltaa muuallakin kuin julkisella paikalla, kuten yksityisessä asunnossa. Jo pelkästään terminä katuväkivalta voidaan yhdistää kadulla tapahtuvaan väkivaltaan, mutta tässä tutkimuksessa ei pystytty selvittämään väkivaltateon tapahtumapaikkaa, sillä sitä ei kysytty kyselylomakkeessa. Tapahtumapaikan kysyminen antaisi kattavamman kuvan siitä, millaisia väkivaltarikoksia nuoret tekevät julkisella paikalla ja miten usein.

Tapahtumapaikan puuttumisen lisäksi tässä tutkimuksessa ei voitu selvittää, kehen väkivalta on kohdistunut. Uusimman lapsiuhritutkimuksen mukaan pahoinpitelytapauksissa tekijä on pääasiassa ollut saman ikäinen tai muutaman vuoden vanhempi uhriin nähden (Mielityinen ym., 2023, s. 25–30). On otettava kuitenkin huomioon, että vastaaja on voinut kohdistaa väkivaltaa omiin perheenjäseniin, kuten esimerkiksi sisaruksiin.

Perheen sekä kaveri- ja ystäväpiirin merkitys korostuvat lapsuudessa ja nuoruudessa. Lapsen ja nuoren vuorovaikutus ei tapahdu pelkästään enää perheen tai suvun keskuudessa, vaan nyky-päivänä myös esimerkiksi varhaiskasvatuksen tai koulun rooli on suuri. Katuväkivallan riskitekijät eivät ole yksiselitteisiä. Tässä tutkimuksessa tutkittiin mitkä riskitekijät lisäävät nuorten katuväkivaltaa. Jatkotutkimuksena olisi tärkeää selvittää erityisesti sitä, mistä nuorten katuväkivalta johtuu. Olisi tärkeää antaa nuorten rikostekijöiden äänen kuulua. Voisi esimerkiksi selvittää sitä, onko katuväkivalta ilmiönä esimerkiksi statuksen hakemista (Lyytikäinen, 2022), koston tavoittelua (Lowe, ym., 2022) vai johtuuko rikosten tekeminen jostakin muusta. Myös kansainvälistä vertailua voisi tehdä katuväkivaltaan liittyen. Suomen vahvuus etenkin ISRD-tutkimuksissa on se, että Suomi on ollut mukana jokaisella aineistonkeruukierroksella.

Tämän tutkimuksen tulokset kertovat siitä, että yhtä riskitekijää katuväkivallan tekemiselle ei ole. Kouluympäristö ja kaveripiiri ovat yhteydessä katuväkivallan tekemisessä. Katuväkivalta ei kuitenkaan johdu pelkästään ympäristötekijöistä tai yhteiskunnallisista instituutioista, vaan esimerkiksi vanhempien rooli korostuu osana nuorten hyvinvoinnin tukemista. Tarkasteltaessa asiaa hyvinvoinnin näkökulmasta, nuorten onnettomuus on yhteydessä katuväkivallan

tekemisessä. Tämä ilmenee tämän tutkimuksen tuloksissa, jossa onnettomaksi itsensä kokeva lapsi tai nuori tekee todennäköisemmin katuväkivaltaa kuin onnelliseksi tunteva. Nuorten hyvinvointiin viime vuosina on vaikuttanut muun muassa koronaviruspandemia, ja se on näkynyt etenkin nuorten mielenterveyden ja psyykkisen hyvinvoinnin heikentymisenä (Kekkonen, ym., 2022; Sisäministeriö, 2021). Katuväkivallan estäminen tulevaisuudessa vaatii riittävän nopeaa reagointia eri viranomaisten, mutta myös vanhempien, kesken. Myös riittävän resurssin turvaaminen nuorten palveluissa on ensisijaisen tärkeää katuväkivallan ehkäisemisessä (Farrington & Welch, 2006; Kuula & Marttunen, 2009).

LÄHTEET

- Aaltonen, M. (2013). *Socioeconomic differences in crime and victimization. A registerbased study*. National research institute of legal policy, Research report no. 263.
- Aaltonen, M., Hinkkanen, V., Kivivuori, J., & Sirén, R. (2008). Risk Factors of Violence in Finland: A Register Based Study. *National Research Institute of Legal Policy*. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152596/riskitekijat2008.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Aaltonen, M., Kivivuori, J., Martikainen, P., & Sirén, R. (2012). Socioeconomic differences in violent victimization: Exploring the impact of data source and the inclusivity of the violence concept. *European Journal of Criminology*, 9(6), 567–583. <https://doi.org/10.1177/1477370811422800>
- Acosta, E., de Bustillo, M. C. M., Martín, E., Aragón, N., & Betancort, M. (2012). Evaluation of the effectiveness of minimum intervention measures on young offenders. *The Spanish journal of psychology* 15(2), 702-709.
- Agnew, R. (1992). Foundation for a general strain theory of crime and delinquency. *Criminology*, 30, (1), 47-87.
- Agnew, R. (2006). *Pressured Into Crime: An Overview of General Strain Theory*. Oxford University Press USA.
- Airaksinen, J., Aaltonen, M., Tarkiainen, L., Martikainen, P., & Latvala, A. (2021). Associations of neighborhood disadvantage and offender concentration with criminal behavior: Between-within analysis in Finnish registry data. *Journal of Criminal Justice*, 74(101813), 101813. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2021.101813>
- Akers, Ronald (2000). *Criminological theories. introduction, evaluation, and application (Third Edition)*. Roxbury.
- Anda, R. F., Butchart, A., Felitti, V. J., & Brown, D. W. (2010). Building a framework for global surveillance of the public health implications of adverse childhood experiences. *American Journal of Preventive Medicine*, 39(1), 93–98. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2010.03.015>
- Andershed, H., Kerr, M., & Stattin, H. (2001). Bullying in school and violence on the streets: Are the same people involved? *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 2(1), 31–49. <https://doi.org/10.1080/140438501317205538>
- Anderson, C., & Bushman, B. (2002). Human aggression. *Annual Review of Psychology* 53(1), 27–51.
- Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs*, 75(1), 43–88.

- Baz, O., & Fernández-Molina, E. (2018). Process-based model in adolescence. Analyzing police legitimacy and juvenile delinquency within a legal socialization framework. *Eur J Crim Policy Res* 24, 237–252. <https://doi.org/10.1007/s10610-017-9357-y>
- Beaver, K. M., & Wright, J. P. (2011). The association between county-level IQ and county-level crime rates. *Intelligence*, 39(1), 22–26. <https://doi.org/10.1016/j.intell.2010.12.002>
- Bildjuschkin, K., Ewalds, H., Hietamäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J. & Siukola, R. (2020). *Väkivaltakäsitteiden sanasto*. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 15.5.2023 osoitteesta <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-211-6>
- Blau, J. R., & Blau, P. M. (1982). The cost of inequality: Metropolitan structure and violent crime. *American Sociological Review*, 47(1), 114. <https://doi.org/10.2307/2095046>
- Blumstein, A., Cohen, J., Das, S., & Moitra, S. D. (1988). Specialization and seriousness during adult criminal careers. *Journal of Quantitative Criminology*, 4(4), 303–345. <http://www.jstor.org/stable/23365490>
- Boggs, S. L. (1965). Urban Crime Patterns. *American Sociological Review*, 30(6), 899. <https://doi.org/10.2307/2090968>
- Braithwaite, J. (1981). The myth of social class and criminality reconsidered. *American Sociological Review*, 46(1), 36. <https://doi.org/10.2307/2095025>
- Brezina, T., Agnew, R., Cullen, F. T., & Wright, J. P. (2004). The code of the street: A quantitative assessment of Elijah Anderson's subculture of violence thesis and its contribution to youth violence research. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 2(4), 303–328.
- Brookman, F., Bennett, T., Hochstetler, A., & Copes, H. (2011). The code of the street and the generation of street violence in the UK. *European Journal of Criminology*, 8(1), 17–31.
- Brown, S. (2005). *Understanding youth and crime – Listening to youth*, 2nd edition. Open University Press.
- Button, D. M., & Gealt, R. (2010). High risk behaviors among victims of sibling violence. *Journal of Family Violence*, 25(2), 131–140. <https://doi.org/10.1007/s10896-009-9276-x>
- Cook, P. J., & Moore, M. J. (1993). Economic perspectives on reducing alcohol-related violence. Teoksessa S. E. Martin (toim.), *Alcohol and Interpersonal Violence: Fostering Multidisciplinary Perspectives* (s. 193–212). NIH.
- Cook, P. J., Gottfredson, D. C., & Na, C. (2010). School crime control and prevention. *Crime and Justice*, 39(1), 313–440. <https://doi.org/10.1086/652387>
- Covey, H. (2010). *Street gangs throughout the world*. Springfield: Charles C Thomas Publisher.
- Crawford, C. and Burns, R. (2016). "Reducing school violence: Considering school characteristics and the impacts of law enforcement, school security, and environmental factors". *Policing: An International Journal*, Vol. 39 No. 3, 455-477. <https://doi.org/10.1108/PIJPSM-05-2016-0061>

Damm, A. & Dustmann, C. (2014). "Does Growing Up in a High Crime Neighborhood Affect Youth Criminal Behavior?". *American Economic Review* 104 (6), 1806–1832. <https://doi.org/10.1257/aer.104.6.1806>

Damm, A., Larsen, B., Nielsen, H. & Simonsen, M. (2017). *Lowering the minimum age of criminal responsibility: Consequences for juvenile crime and education*. Department of economics and business economics.

Danielsson, Petri. (2022). *Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa*. Keskusrikospoliisi, Tiedusteluosasto.

DeLisi, M., & Piquero, A. R. (2011). New frontiers in criminal careers research, 2000–2011: A state-of-the-art review. *Journal of Criminal Justice*, 39(4), 289–301. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2011.05.001>

DiClemente, R & Sionean, C. (julkaisuaika tuntematon). Street Violence. Encyclopedia of Public Health. Haettu 22.08.2023 osoitteesta Encyclopedia.com: <https://www.encyclopedia.com/education/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/street-violence>

Elliott, D. S., Huizinga, D., & Menard, S. (1989). *Multiple problem youth: Delinquency, substance use, and mental health problems*. Springer-Verlag.

Elonheimo, H., Sourander, A., Niemelä, S., Nuutila, A.-M., Helenius, H., Sillanmäki, L., Ristkari, T., & Parkkola, K. (2009). Psychosocial correlates of police-registered youth crime. A Finnish population-based study. *Nordic Journal of Psychiatry*, 63(4), 292–300. <https://doi.org/10.1080/08039480902727058>

Elonheimo, H. (2010). *Nuorisoriikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu*. Turun yliopisto.

Elonheimo, H. (2014). Evidence for the crime drop: survey findings from two Finnish cities between 1992 and 2013. *Journal of Scandinavian studies in criminology and crime prevention*, 2014, Vol.15 (2), p.209-217. <https://doi.org/10.1080/14043858.2014.93945>

Elonheimo, H., Gyllenberg, D., Huttunen, J., Ristkari, T., Sillanmäki, L., & Sourander, A. (2014). Criminal offending among males and females between ages 15 and 30 in a population-based nationwide 1981 birth cohort: results from the FinnCrime Study. *J Adolesc.* 2014 Dec;37(8), 1269-79. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2014.09.005>

Entorf, H. & Spengler, H. (2002). *Crime in Europe*. Springer.

Enzmann, D., Kivivuori, J., Haen Marshall, I., Steketee, M., Hough, M., Killias, M. (2018). Introduction to the International Self-Report Delinquency Study (ISR3D). In: A Global Perspective on Young People as Offenders and Victims. *SpringerBriefs in Criminology*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-63233-9_1

Erickson, M. L. (1971). The group context of delinquent behavior. *Social Problems*, 19(1), 114–129. <https://doi.org/10.2307/799944>

- Farrell, G., Tseloni, A., Mailley, J., & Tilley, N. (2011). The Crime Drop and the Security Hypothesis. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 48(2), 147–175. <https://doi.org/10.1177/0022427810391539>
- Farrington, D. P. (1986). Age and Crime. *Crime and Justice*, 7, 189–250. <http://www.jstor.org/stable/1147518>
- Farrington, D. P. (1987). Predicting Individual Crime Rates. *Crime and Justice*, 9, 53–101. <http://www.jstor.org/stable/1147389>
- Farrington, David. P (1998). Predictors, Causes, and Correlates of Male Youth Violence. Teoksessa Tonry, Michael & Moore, Mark H. (toim.): Youth Violence. University of Chicago Press, Chicago.
- Farrington, D.P., Jolliffe, D., Hawkings, D.J., Catalano, R.F., Hill, K.G. & Kosterman, R. (2003). Comparing Delinquency Careers in Court Records and Self-Reports. *Criminology* 41: 3, 933–958.
- Farrington D.P. (2003). Developmental and Life-Course Criminology: Key Theoretical and Empirical Issues – the 2002 Sutherland Award Address. *Criminology*, 41, 221-255. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2003.tb00987.x>
- Farrington, D.P., Welsh, B.C. (2006). *Saving Children from a Life of Crime: Early Risk Factors and Effective Interventions*. Oxford University Press.
- Farrington, David P. (2007). Origins of Violent Behavior Over the Life Span. Teoksessa Flannery, Daniel J. & Vazsonyi, Aleksandr T. & Waldman, Irwin D. (toim). *The Cambridge Handbook of Violent Behavior and Aggression*. Cambridge University Press.
- Farrington, D., Loeber, R. & Ttofi, M. (2012). Risk and protective factors for offending. Teoksessa B. Welsh & D. Farrington (toim.), *Crime Prevention* (s. 46-69). Oxford University Press.
- Fergusson D. M., Horwood L. J. (2002). Male and female offending trajectories. *Development and Psychopathology*, 14(1), 159–177. <https://doi.org/10.1017/s0954579402001098>.
- Fergusson, D. M., Boden, J. M., & Horwood, L. J. (2007). Exposure to single parenthood in childhood and later mental health, educational, economic, and criminal behavior outcomes. *Archives of General Psychiatry*, 64(9), 1089. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.64.9.1089>
- Fuller, R. C. (1942). Morals and the criminal law. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 32(6), 624. <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/jclc/vol32/iss6/3>
- Galloway, T. A., & Skardhamar, T. (2010). Does parental income matter for onset of offending? *European Journal of Criminology*, 7(6), 424–441. <https://doi.org/10.1177/1477370810376569>
- Garnezy, N. (1983). Stressors of Childhood. Teoksessa Garnezy, N., & Rutter, M. (toim.), *Stress, Coping and Development in Children*. Mc Graw Hill.
- Goldweber, A., Dmitrieva, J., Cauffman, E., Piquero, A. R., & Steinberg, L. (2011). The development of criminal style in adolescence and young adulthood: Separating the lemmings from

the loners. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(3), 332–346. <https://doi.org/10.1007/s10964-010-9534-5>

Gottfredson, M. R., & Hirschi, T. (1990). *A general theory of crime*. Stanford University Press.
Government of Canada (17.12.2015). Public safety Canada. *Risk and protective factors*. Haettu 10.8.2023 osoitteesta <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/cntrng-crm/crm-prvntn/fndng-prgrms/rsk-fctrs-en.aspx>

Green, E. (1970). Race, social status, and criminal arrest. *American Sociological Review*, 35(3), 476. <https://doi.org/10.2307/2092990>

Haapakangas, K. (2020). *Nuorten rikollisuus on laskussa – mutta pieni joukko nuorista tekee yhä enemmän ja vakavampia rikoksia*. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu 10.4.2023 osoitteesta <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/nuorten-rikollisuus-on-laskussa-mutta-pieni-joukko-nuorista-tekee-yha-enemman-ja-vakavampia-rikoksia/>

Haapakangas, K. & Kaakinen, M. (2023). *Mitä tuoreimmat tilastot kertovat nuorten väkivalta-rikollisuudesta?* Tilastokeskus. Haettu 2.8.2023 osoitteesta <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/mita-tuoreimmat-tilastot-kertovat-nuorten-vakivaltarikollisuudesta/>

Henry, David B., Tolan, Patrick H. & Gorman-Smith, Deborah (2001). Longitudinal family and peer group effects on violence and nonviolent delinquency. *Journal of Clinical Child Psychology*, 30(2), 172–186.

Haikkola, L., Hästbacka, N. & Pekkarinen, E. (2019). Kuka vastaa nuorten rikoksiin? *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja*. Valtioneuvoston kanslia. Haettu 10.4.2023 osoitteesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161548/34_Kuka%20vastaa%20nuorten%20rikoksiin.pdf

Harris-McKoy, D., & Cui, M. (2013). Parental control, adolescent delinquency, and young adult criminal behavior. *Journal of Child and Family Studies*, 22(6), 836–843. <https://doi.org/10.1007/s10826-012-9641-x>

Haylock, S., Boshari, T., Alexander, E., Kumar, A., Manikam, L. & Pinder, R. (2020). Risk factors associated with knife-crime in United Kingdom among young people aged 10–24 years: a systematic review. *BMC Public Health* 20, 1451. <https://doi.org/10.1186/s12889-020-09498-4>

Hietamäki, J. (2021). *Nuorten tekemät omaisuusrikokset kyselytutkimuksen valossa*. Itä-Suomen yliopisto. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20210376>

Hill, K. G., Howell, J. C., Hawkins, J. D., & Battin-Pearson, S. R. (1999). Childhood risk factors for adolescent gang membership: Results from the Seattle Social Development Project. *The Journal of Research in Crime and Delinquency*, 36(3), 300–322. <https://doi.org/10.1177/0022427899036003003>

Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley: University of California Press.

Hirschi. (2002). A Control Theory of Delinquency. In *Causes of Delinquency* (1st ed., pp. 16–34). Taylor & Francis. <https://doi.org/10.4324/9781315081649-2>

Hoeve, M., Dubas, J. S., Eichelsheim, V. I., van der Laan, P. H., Smeenk, W., & Gerris, J. R. M. (2009). The relationship between parenting and delinquency: A meta-analysis. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 37(6), 749–775. <https://doi.org/10.1007/s10802-009-9310-8>

Honkatukia, P. & Kivivuori, J. (2006). *Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli*. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 66.

Hämäläinen, E., Sambou, S., Pirttijärvi, A., Axelin, H., Säävälä, M., Pekkarinen, E., Malja, M., Hoikkala, S., Korpilahti, U., Portman, A., Laajasalo, T. Länsikallio, R., Heikkinen, P., Kaakinen, M., Ristikari, T., Niemelä, M., Turkka, H., Saarholm, J., Salakka, P. & Huhta, K. (2023). Alaikäisten katuväkivalta – ehkäisy, puuttuminen ja seuraukset. Teoksessa M. Malja, U. Korpilahti & E. Pekkarinen (toim.), *Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelma. Väliarviointi 2020 - alkuvuosi 2023* (s. 314–346). Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.

Jackson, C., & Foshee, V. A. (1998). Violence-related behaviors of adolescents: Relations with responsive and demanding parenting. *Journal of Adolescent Research*, 13(3), 343–359. <https://doi.org/10.1177/0743554898133006>

Jennings, W. G., Piquero, A. R., & Reingle, J. M. (2012). On the overlap between victimization and offending: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 17(1), 16–26. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2011.09.003>

Johnson, W. L., Giordano, P. C., Manning, W. D., & Longmore, M. A. (2011). Parent–child relations and offending during young adulthood. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(7), 786–799. <https://doi.org/10.1007/s10964-010-9591-9>

Jokinen, J. (2023). *Karu tilasto julki: Nuorten rikollisuus lähes kaksinkertaistunut*. Iltta-Sanomat. Haettu 30.3.2023 osoitteesta <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/36b0df86-076e-410f-b497-c117edc59ecb>

Jokivuori, P. & Hietala, R. (2007). *Määrällisiä tarinoita. Monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta*. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Junger-Tas, J., & Marshall, I. H. (1999). The Self-Report Methodology in Crime Research. *Crime and Justice*, 25, 291–367.

Kaakinen, M. & Ellonen, N. (2023). Logistinen regressio. Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/>>. [Viitattu 17.04.2023.]

Kaakinen, M. & Matti N. (2021a). Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020. *Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin katsauksia 47/2021*. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-0684-1>

Kaakinen, M. & Näsi, M. (2021b). Nuorisoriikollisuuden esiintyvyys ja tekomäärät Suomessa 1995–2020. *Kriminologia 1 1/2021*. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <https://doi.org/10.54332/krim.109017>

- Kaakinen, M. & Nuotio K. (21.12.2022). *Katujengejä ei pidä sekoittaa nuorten katu- ja kouluväkivaltaan*. Helsingin Sanomat. Haettu 10.7.2023 osoitteesta <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000009271841.html>
- Kaakinen, M., Kivivuori, J., Enzmann, D., Raeste, A. & Näsi, M. (2022). School and home-based responding in an online youth crime survey: A natural experiment related to school lockdown in spring 2020. *Nordic Journal of Criminology*, 23:2, 123-135. <https://doi.org/10.1080/2578983X.2022.2097901>
- Kantola, A. (14.10.2022). *Poliisi huolissaan: Alaikäisten ryöstöt rajussa kasvussa Helsingissä*. Helsingin Sanomat. Haettu 12.3.2023 osoitteesta <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009131728.html>
- Karjalainen, L. (2010). *Tilastotieteen perusteet*. Pii-kirjat.
- Kazdin A., Kraemer H., Kessler R., Kupfer D. & Offord D. (1997). Contributions of risk-factor research to developmental psychopathology. *Clin Psychol Rev.* 1997;17(4), 375-406. [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(97\)00012-3](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(97)00012-3)
- Kekkonen, M., Gissler, M., Känkänen, P. & Isola, A. (2022). *Poikkeuksellinen nuoruus korona-aikaan: Nuorten elinolot -vuosikirja 2022*. PunaMusta Oy. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-937-5>
- Kent State University (2020). *SPSS Tutorials: Chi-Square Test of Independence*. Haettu 23.8.2023 osoitteesta <https://libguides.library.kent.edu/spss/chisquare>
- Kivivuori, J. (1997). *Nuoret rikosten tekijöinä: tekojen yleisyys, rikollisuuden ymmärtäminen ja varastamisen vaiheet*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Edita.
- Kivivuori, J. (2005). Nuoret rikoksen tekijöinä, uhreina ja kontrollin kohteina 1995–2004. Teoksessa J. Kivivuori & V. Salmi (2005). *Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995–2004. Teemana sosiaalinen pääoma* (s. 11–70). Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 214.
- Kivivuori, J. (2006). Nuorisoriikollisuuden kehitys. Teoksessa P. Honkatukia, & J. Kivivuori (toim.), *Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli* (s. 15–55). Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221.
- Kivivuori, Janne (2006). Nuorisoriikollisuuden sosiologiset selitykset. Teoksessa P. Honkatukia, & J. Kivivuori (toim.), *Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli* (s. 161–186). Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 221.
- Kivivuori, J. (2007). Delinquent Behaviour in Nordic Capital Cities. *Scandinavian Research Council for Criminology National Research Institute of Legal Policy, Finland*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <http://hdl.handle.net/10138/152602>
- Kivivuori, J., Salmi, V., Aaltonen, M. & Elonheimo, H. (2014). *Kansainvälisen nuorisoriikollisuuskyselyn (ISR-3) mittaukset Suomessa 2013*. Oikeuspoliittinen Tutkimuslaitos, Verkkokatsauksia 25/2014.

Kivivuori, J., Aaltonen, M., Näsi, M., Suonpää, K. & Danielsson, P. (2018). *Kriminologia. Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa*. Gaudeamus.

Kraemer, H. C., Kazdin, A. E., Offord, D., Kessler, R., Jensen, P., & Kupfer, D. J. (1997). Coming to terms with the terms of risk. *Archives of General Psychiatry*, 54, 337-343.

Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L., & Zwi, A. B. (2002). The world report on violence and health. *Lancet*, 360(9339), 1083–1088. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(02\)11133-0](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(02)11133-0)

Kurtz, A. (2002). What works for delinquency? The effectiveness of interventions for teenage offending behaviour. *The Journal of Forensic Psychiatry* 13(3), 671–692.

Kuula, T. & Marttunen, M. (2009). *Laitoksessa rikosten vuoksi: selvitys alaikäisenä vastentahotoisesti huostaan otetuista*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <http://hdl.handle.net/10138/152525>

KvantiMotv (2014). *T-testi* [Verkkodokumentti]. Haettu 5.9.2023 osoitteesta. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/hypoteesi/harjoitus1.html>

Lapinkangas, J. (6.6.2022). *IL selvitti, missä väkivaltainen nuoriso erityisesti piinaa – katso kotikuntasi tilanne*. Iltalehti. Haettu 12.3.2023 osoitteesta <https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/4f736b54-404f-417f-9095-97e32ea5d65b>

Lappi-Setälä, T., Hakamies, K., Helenius, D., Melander, S., Nuotio, K., Ojala, T. & Rautio, I. (2022). *Rikosoikeus*. Alma Talent Oy.

Lesneskie, E. & Block, S. (2017). School Violence: The Role of Parental and Community Involvement. *Journal of School Violence*, 16:4, 426-444. <https://doi.org/10.1080/15388220.2016.1168744>

Liu, L. & Miller, S. (2020). Protective factors against juvenile delinquency: Exploring gender with a nationally representative sample of youth. *Social Science Research*, Volume 86. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2019.102376>

Loeber, R., & Farrington, D. P. (Eds.). (1998). *Serious & violent juvenile offenders: Risk factors and successful interventions*. Sage Publications, Inc.

Lowe, C., Ellonen, N., Miller, B., & Peltonen, K. (2022). Best Served Cold: Vengeful Attitudes and Violence among Finnish Adolescents. *Deviant Behavior*, 43(2), 163–178. <https://doi.org/10.1080/01639625.2020.1789379>

Lyytikäinen, H. (2022). *Joensuun nuorisoriikollisuuden tilannekuva*. Poliisiammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022120726938>

Mariano, M., Pino, M. C., Peretti, S., Valenti, M., & Mazza, M. (2017). Understanding criminal behavior: Empathic impairment in criminal offenders. *Social Neuroscience*, 12(4), 379–385. <https://doi.org/10.1080/17470919.2016.1179670>

Marshall, I., Birkbeck, C., Enzmann, D., Kivivuori, J., Markina, A. & Steketee, M. (2022). *International Self-Report Delinquency (ISR4) Study Protocol: Background, Methodology and*

Mandatory Items for the 2021/2022 Survey. Northeastern University. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-78879-1>

Marshall, I., Enzmann, D., Hough, M., Killias, M., Kivivuori, J. & Steketee, M. (2015). Youth Victimization and Reporting to Police. Teoksessa *First Results from the Third Round of the International Self-Report Delinquency Study (ISR3)*. ISR3 Technical Report Series #3. Northeastern University Press.

Mattila, J. (9.9.2022). *Väkivalta on nuorille jo arkipäivää – kolme yläkoululaista kertoo, mitä ajattelee tappeluista: "Ei aina tiedä, onko se leikkimistä vai ihan totista"*. Yle. Haettu 20.3.2023 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-12610616>

Mattila, M. (2023a). Hypoteesien testaus, SPSS-harjoitus 1. Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietokirjasto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/>>. [Viitattu 16.10.2023.]

Mattila, M. (2023b). Ristiintaulukointi. Teoksessa *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietokirjasto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/>>. [Viitattu 23.08.2023.]

Maxwell, N. (2023). I'm trying to save my family: Parent experiences of child criminal exploitation. *Youth Justice*, 23(2), 243–258. <https://doi.org/10.1177/14732254221122559>

McCarthy, M. (2021). How Universal is the Youth Crime Drop? Disentangling Recent Trends in Youth Offending through a Socio-Economic Lens. *Victims & Offenders*, 16:6, 796-818. <https://doi.org/10.1080/15564886.2020.1855281>

Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction. Teoksessa P. H. Mussen, & E. M. Hetherington (toim.), *Handbook of Child Psychology: Vol. 4. Socialization, Personality, and Social Development* (s. 1-101). Wiley.

McHugh, M. L. (2013). The Chi-square test of independence. *Biochemia Medica*, 143–149. <https://doi.org/10.11613/bm.2013.018>

Medina Ariza, J. (2010). Youth Gangs in a Global Context. Teoksessa: S. G. Shoham, P. Knepfer (toim.), & M. Kett. (toim.) *International Handbook of Criminology* (s. 567–598). Taylor & Francis.

Mellin, I. (2006). Tilastolliset menetelmät. *Lineaarinen regressioanalyysi*. Haettu 3.6.2023 osoitteesta <https://math.aalto.fi/opetus/sovtoda/oppikirja/Regranal.pdf>

Metsämuuronen, J. (2006). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä: tutkijalaitos*. International Methelp.

Metsämuuronen, J. (2008). *Monimuuttujamenetelmien perusteet*. Metodologia-sarja 7. 2 korjattu painos. Gummerus kirjapaino Oy.

Metsämuuronen, J. (2003). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. 2.painos. Gummerus Kirjapaino Oy.

Mielityinen, L., Hautamäki, S., Hakala, V., Fagerlund, M. & Ellonen, N. (2023). *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2022: Määrät, piirteet ja niiden muutokset 1988–2022*. Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7158-5>

Miles, D. R., & Carey, G. (1997). Genetic and environmental architecture on human aggression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(1), 207–217. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.72.1.207>

Miller, J. (2009). *21st century criminology: A reference handbook*. SAGE Publications, Inc.

Moffitt, T. E. (1993a). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674–701. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.100.4.674>

Moffitt, Terrie E. (1993b). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review* 100(4), 671–701.

Moffitt, T.E., Caspi, A., Rutter, M. & Silva, P.A. (2001). *Sex Differences in Antisocial Behavior. Conduct Disorder, Delinquency, and Violence in the Dunedin Longitudinal Study*. Cambridge University Press.

Mok, P. L. H., Astrup, A., Carr, M. J., Antonsen, S., Webb, R. T., & Pedersen, C. B. (2018). Experience of child–parent separation and later risk of violent criminality. *American Journal of Preventive Medicine*, 55(2), 178–186. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2018.04.008>

Muncie, J. (1999). *Youth and Crime*. Sage Publications.

Niemi, H., Honkatukia, P. & Lehti, M. (2017). Ulkomaalaiset, maahanmuuttajat ja rikollisuus. Teoksessa Niemi, H (toim.), *Rikollisuustilanne 2017. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa* (s. 231–266). Helsingin yliopisto.

Niemi, H., Honkatukia, P. & Lehti, M. (2008). Ulkomaalaiset, maahanmuuttajat ja rikollisuus. *Rikollisuustilanne 2007. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa* (s. 249–277). Helsingin yliopisto.

Nummenmaa, L. (2006). *Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät*. Tammi.

Näsi, M. J. (2016). *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016*. (Katsauksia; Nro 18/2016). Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/169509>

Näsi, M. & Kolttola, I. (2021). Pahoinpitely ja ryöstörikkokset. Teoksessa Kolttola, Ilari (toim.). (2021). *Rikollisuustilanne 2020: rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia 49/2021* (s. 35–66). Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/337259>

Pardini, D., Beardslee, J., Docherty, M., Schubert, C., & Mulvey, E. (2021). Risk and protective factors for gun violence in male juvenile offenders. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 50(3), 337–352. <https://doi.org/10.1080/15374416.2020.1823848>

Pedersen, M. L. (2014). Gang joining in Denmark: prevalence and correlates of street gang membership. *Nordic Journal of Criminology*, 15(1), 55–72. <https://doi.org/10.1080/14043858.2014.886892>

Pehkonen, L. & Pentinpuro, A. (2022). *Roadman -ilmiö Suomessa*. Poliisiammattikorkeakoulu.

Pękala, K., Kacprzak, A., Pękala-Wojciechowska, A., Chomczyński, P., Olszewski, M., Marczak, M., Kozłowski, R., Timler, D., Zakonnik, Ł., Sienkiewicz, K., Kozłowska, E., & Rasmus, P. (2021). Risk factors of early adolescence in the criminal career of Polish offenders in the light of life course theory. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(12), 6583. <https://doi.org/10.3390/ijerph18126583>

Peduzzi, P., Concato, J., Kemper, E., Holford, T. R., & Feinstein, A. R. (1996). A simulation study of the number of events per variable in logistic regression analysis. *Journal of Clinical Epidemiology*, 49(12), 1373–1379. [https://doi.org/10.1016/s0895-4356\(96\)00236-3](https://doi.org/10.1016/s0895-4356(96)00236-3)

Pitkänen, J., Aaltonen, M., Suonpää, K., Heiskanen, L. & Martikainen, P. (2022). Nuorisoriikollisuuden esiintyvyyden ja kasautumisen muutokset syntymäkohorteissa 1986–2000. *Yhteiskuntapolitiikka* 87(2022):5–6, 475–490. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022112466751>

Puska, M. (2019). *Nuoret fyysisen väkivallan tekijöinä*. Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201910084363>

Reinboth, S. (3.11.2021). *Teinien väkivalta lisääntyy, ja usein sen tarkoituksena on nöyryyttää: Uhri pakotetaan esimerkiksi nuolemaan kenkiä ja samalla tilanne kuvataan someen*. Helsingin Sanomat. Haettu 13.3.2023 osoitteesta <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008346648.html>

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Rikander, H., Sutela M. & Rikander, S. (2023). Alaikäisten rikollisuudesta ja katujengeistä. *Edilex-sarja 2023/17*.

Ruback, R. B., Shaffer, J. N., & Clark, V. A. (2011). Easy Access to Firearms: Juveniles' Risks for Violent Offending and Violent Victimization. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(10), 2111–2138. <https://doi.org/10.1177/0886260510372948>

Salmi, Venla (2008b). Nuorten miesten rikoskäyttäytyminen ja väkivallan uhriksi joutuminen. *Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkokatsauksia 5/2008*.

Salmi, V. (2012). Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2012. *Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja; 113*. <http://hdl.handle.net/10138/152500>

Sanchez, S. (2019). Street Crime, Corporate Crime, and White-Collar Crime. Teoksessa A. Burke, D. Carter, B. Fedorek, T. Morey, L. Rutz-Burri & S. Sanchez (toim.), *SOU-CCJ230 Introduction to the American Criminal Justice System*. Open Oregon Educational Resources. Haettu 3.6.2023 osoitteesta <https://openoregon.pressbooks.pub/ccj230/chapter/1-12-different-types-of-crime-in-the-united-states/>

Sauvola, A., Koskinen, O., Jokelainen, J., Hakko, H., Järvelin, M. R., & Räsänen, P. (2002). Family type and criminal behaviour of male offspring: the Northern Finland 1966 Birth Cohort

Study. *The International journal of social psychiatry*, 48(2), 115–121. <https://doi.org/10.1177/002076402128783163>

Shaffer, J. N., & Ruback, R. B., (2002). Violent Victimization as a Risk Factor for Violent Offending Among Juveniles. *Juvenile Justice Bulletin*. Washington, DC US Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention.

Silverthorn, P., & Frick, P. J. (1999). Developmental pathways to antisocial behavior: The delayed-onset pathway in girls. *Development and Psychopathology*, 11(1), 101–126. <https://doi.org/10.1017/s0954579499001972>

Simon, T. R., Clayton, H. B., Dahlberg, L. L., David-Ferdon, C., Kilmer, G., & Barbero, C. (2022). Gun carrying among youths, by demographic characteristics, associated violence experiences, and risk behaviors — United States, 2017–2019. *MMWR. Morbidity and Mortality Weekly Report*, 71(30), 953–957. <https://doi.org/10.15585/mmwr.mm7130a1>

Sisäministeriö. (2021). Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta. *Valtioneuvoston julkaisuja 2021:48*. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-769-0>

Sivertsson, F., Nilsson, A. & Bäckman, O. (2021). Participation and Frequency in Criminal Convictions across 25 Successive Birth Cohorts: Collectivity, Polarization, or Convergence? *Justice Quarterly* 38 (6), 995–1018. <https://doi.org/10.1080/07418825.2019.1699941>

Skardhamar, T., Aaltonen, M. & Lehti, M. (2014). Immigrant Crime in Norway and Finland. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 15 (2):107–127. <https://doi.org/10.1080/14043858.2014.926062>

Sperber, Sebastian. (2013). EU Street Violence: Analyses, Recommendations and Actions. European Forum for Urban Security. Teoksessa *EU Street Violence: Youth Groups and Violence in Public Spaces Publication*. EFUS, 14–39. Haettu 7.8.2023 osoitteesta https://is-suu.com/efus/docs/street_violence_publi-eng

Steketee, M., Enzmann, D., Kivivuori, J., Marshall, I., Hough, M., & Kiliyas, M. (2018). *A Global Perspective on Young People as Offenders and Victims First Results from the ISRD3 Study*. Springer International Publishing.

Strassberg, Z., Dodge, K. A., Pettit, G. S., & Bates, J. E. (1994). Spanking in the home and children's subsequent aggression toward kindergarten peers. *Development and Psychopathology*, 6, 445–462.

Straus, M. A. (1994). Beating the devil out of them: Corporal punishment in American families. Lexington.

Straus, M. A., Sugarman, D. B., & Giles-Sims, J. (1997). Spanking by parents and subsequent antisocial behavior of children. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 151(8), 761. <https://doi.org/10.1001/archpedi.1997.02170450011002>

Suomen virallinen tilasto. (2023a). Selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt pääasiallisen toiminnan, laskentatavan ja selvitysvuoden mukaan, lukumäärä ja osuus väestöstä, 2000–2022 [tilasto]. Valitut muuttujat: selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt, 2012–2022, 12041

pahoinpitely, 12042 törkeä pahoinpitely, 11091 ryöstö, 11092 törkeä ryöstö, törkeä ryöstön valmistelu, sukupuoli (yhteensä), 0–14-vuotiaat, 15-17-vuotiaat. Haettu 24.7.2023 osoitteesta https://pxdata.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_rpk/statfin_rpk_pxt_13h5.px

Suomen virallinen tilasto. (2023b). Selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt pääasiallisen toiminnan, laskentatavan ja selvitysvuoden mukaan, lukumäärä ja osuus väestöstä, 2000–2022 [tilasto]. Valitut muuttujat: selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt, 2012–2022, 11091 ryöstö, miehet, naiset, 0–17-vuotiaat. Haettu 2.9.2023 osoitteesta https://pxdata.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_rpk/statfin_rpk_pxt_13h5.px

Sutherland, Edwin (1947). *Principles of criminology* (4. painos). Philadelphia: J.B. Lippincott.

Tapia, M., Alarid, L. & Clare, C. (2018). Parenting Styles and Juvenile Delinquency: Exploring Gendered Relationships. *Juvenile and Family Court Journal*, 69(2), 21-36. <https://doi.org/10.1111/jfcj.12110>

Theobald, D., Farrington, D. P., & Piquero, A. R. (2013). Childhood broken homes and adult violence: An analysis of moderators and mediators. *Journal of Criminal Justice*, 41(1), 44–52. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2012.12.003>

Thornberry, Terence P., Lizotte, Alan J., Krohn, Marvin D., Farnworth, Margaret & Jang, Sung J. (1994). Delinquent peers, beliefs, and delinquent behavior: a longitudinal test of interactional theory. *Criminology* 32(1), s. 47–83

Thornberry, T. P., & Krohn, M. D. (2000). The self-report method for measuring delinquency and crime. Teoksessa: D. Duffee (toim.), *Measurement and Analysis of Crime and Justice, Vol. 4, Criminal Justice* (s. 33-84). The National Institute of Justice (19) Haettu 20.5.2023 osoitteesta https://www.researchgate.net/publication/237571868_The_Self-Report_Method_for_Measuring_Delinquency_and_Crime

Thrasher, F. (1927). *The gang*. University of Chicago Press.

Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. (2020). *Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita*. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8091-8>

UNESCO (2021). *School violence and bullying – Global status report 2017*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246970>

Vahingonkorvauslaki 31.5.1974/412.

Valtioneuvosto (2023). *Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023*. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>

Vigil, J. D. (2002). *A rainbow of gangs: street cultures in the mega-city*. University of Texas Press, Austin, TX.

Warr, M. (1996). Organization and instigation in delinquent groups. *Criminology* 34(1), 11–37.

Wood, J., & Alleyne, E. (2010). Street gang theory and research: Where are we now and where do we go from here? *Aggression and Violent Behavior, 15*(2), 100–111. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2009.08.005>

Wood M, Cattel J, Hales G, Lord C, Kenny T, Capes T. (2015). *Re-offending by Offenders on Community Orders: Results from the Offender Management Community Cohort Study*. Ministry of Justice Analytical Series.

Yan, S., & Augustine, B. (2023). Parental monitoring, exposure to family violence, and delinquency: A latent class analysis on Arizona youth. *Victims & Offenders, 1–22*. <https://doi.org/10.1080/15564886.2023.2189192>

LUETTELO KUVIOISTA JA TAULUKOISTA

Taulukko 1: 0–14-vuotiaiden ja 15–17-vuotiaiden tekemät pahoinpitelyt vuosina 2012–2022

Taulukko 2: 0–14-vuotiaiden ja 15–17-vuotiaiden tekemät törkeät pahoinpitelyt vuosina 2012–2022

Taulukko 3: 0–14-vuotiaiden ja 15–17-vuotiaiden tekemät ryöstöt vuosina 2012–2022

Taulukko 4: 0–14-vuotiaiden ja 15–17-vuotiaiden tekemät törkeät ryöstöt vuosina 2012–2022

Taulukko 5: Alaikäisten ryöstörikosten uhriksi joutuminen sukupuolen mukaan vuosina 2012–2022

Taulukko 6: Selitettävät muuttujat (n, %)

Taulukko 7: Selittävien kategoristen yksilötekijämuuttujien jakaumat (n, %)

Taulukko 8: Selittävien kategoristen perhetekijämuuttujien jakaumat (n, %)

Taulukko 9: Selittävien jatkuvien perhetekijämuuttujien keskiarvot ja keskihajonnat

Taulukko 10: Selittävien kategoristen ympäristötekijämuuttujien jakaumat (n, %)

Taulukko 11: Selittävien jatkuvien ympäristötekijämuuttujien keskiarvot ja mediaanit

Taulukko 12: Keskiarvovertailu jatkuvien muuttujien taustatekijöiden ja katuväkivallan tekemisen välisistä yhteyksistä

Taulukko 13: Ristiintaulukointi katuväkivallan ja yksilöllisten tekijöiden välisistä yhteyksistä (n, %)

Taulukko 14: Ristiintaulukointi katuväkivallan ja perhetekijöiden välisistä yhteyksistä (n, %)

Taulukko 15: Ristiintaulukointi katuväkivallan ja ympäristötekijöiden välisistä yhteyksistä (n, %)

Taulukko 16: Logistinen regressioanalyysi selittävien muuttujien yhteydestä katuväkivallan tekemiseen.